SALA DE LECTURĂ

ANUL XXXI
12
(1 349)
Simbătă
19 martie
1988
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

STRĂLUCITĂ SOLIE DE PACE ȘI COLABORARE

O strălucită solie de pace și prietenie, vizita tovarășului Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în țări de pe continentul african a fost în măsură să aducă încă o dată în atenția opiniei publice larg demersul politic românesc, modul deschis și consecvent în care promotorul și inspiratorul acestei politici, secretarul general al partidului, președintele țării, contribuie la cauza înțelegerii și cooperării internaționale, în folosul însuși al umanității, al independenței și libertății popoarelor, al progresului și civilizației. Lungul turneu pe continentul african a cuprins țări în care politica românească este bine cunoscută și apreciată, relațiile fiind așezate pe temeiuri de colaborare și cooperare în multiple domenii și cu rezultate în continuă creștere, în interes reciproc. După Ghana și Liberia au urmat vizitele oficiale în Republica Guineea și Republica Islamică Mauritania. Pretutindeni au avut loc manifestări de înaltă prețuire față de distinșii soli ai poporului român. Pretutindeni, în spiritul înțelegerilor convenite, s-au stabilit noi dimensiuni prieteniei și colaborării, conlucrării în interes reciproc. Documentele semnate atestă posibilități noi de fructificare și impulsionare a bunelor relații existente, astfel încît în cronica raporturilor noastre politice, economice, științifice și tehnice să poată fi înscrise noi și bogate pagini.

Vizita în Guineea a însemnat o nouă confirmare a bunelor relații statornicite de-a lungul timpului, consemnînd un moment deosebit pentru întărirea și dezvoltarea acestora. Apreciind că au fost identificate noi căi și mijloace de lărgire și diversificare a colaborării economice, științifice și tehnice, precum și în alte domenii de interes comun, președintele Nicolae Ceaușescu sublinia : **Sîntem bucuroși că avem posibilitatea să cunoaștem unele din realizările și preocupările poporului dumneavoastră. Apreciem toate aceste realizări și vă dorim succese tot mai mari în dezvoltarea economico-socială a țării, în întărirea independenței, suveranității, progresului și bunăstării poporului prieten al Guineei.**

Apreciind înaltele calități de om de stat ale președintelui nostru, „pozițiile fără echivoc ale României în legătură cu marile probleme care preocupă Africa și faptul că acestea sînt bine cunoscute și stimulează popoarele", președintele Republicii Guineea, Lansana Conté, declara : **Guineea rămîne total disponibilă pentru a explora cu România socialistă noi căi pentru consolidarea prieteniei dintre ele și extinderea cadrului lor de cooperare.**

Într-o atmosferă prietenească, de stimă și înțelegere reciprocă, s-a desfășurat vizita oficială de prietenie a tovarășului Nicolae Ceausescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în Republica Islamică Mauritania. Înalții soli ai poporului român s-au bucurat de calde manifestări de stimă și prețuire, fapt semnificativ pentru acest nou și important moment pe care îl constituie dialogul pe multiple arii ale colaborării și extinderii raporturilor economice, tehnico-științifice și în alte domenii de activitate. Comunicatul comun româno-mauritan relevă cu precădere aceasta și el consfințește un nou stadiu pe calea amplificării relațiilor de colaborare și cooperare.

Desfășurîndu-se într-o ambianță caldă, prietenească, lungul traseu al noului demers al politicii de pace și prietenie pe care l-a străbătut tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, conferă ideii de înțelegere și cooperare internațională o actualitate ce derivă din însăși situația și problematica lumii contemporane, din cerințele și posibilitățile concrete ale acestei lumi, din nevoia de pace și de construcție a acesteia, din nevoia de progres și civilizație. Oricare demers în acest sens este bun venit și nu o dată președintele României a chemat și cheamă la cooperare, la soluționarea pe cale politică, echitabilă, în respectul independenței și suveranității națiunilor. Noul itinerar de pace și prietenie al președintelui României este un argument cît se poate de edificator în această privință.

Luceafărul

Gheorghe Constantin : „Primăvară"

ÎNSEMNĂRI

Sub cerul ca o cîmpie

După paisprezece ani de absență din spațiul Moldovei, am regăsit Bacăul, greu de recunoscut, încă de la coborîrea în gară, la fel de credincios unei idei : aceea de a fi și de a rămîne el însuși. Pentru o mare așezare urbană, în plină modernizare sub toate aspectele, într-o vreme în care zilele se întrec cu termenele riguroase de producție și de execuție, cînd cîmpia necuprinsă impresurînd orașul se industrializează, iar industria locului ia avînt din palmele foștilor agricultori, aprecierea reporterului poate părea modestă. Ce înseamnă, în definitiv, să rămînă Bacăul el însuși ? Parcă nu toate așezările țării, supuse aceluiași echilibrat proces innoitor, încearcă să rămînă ele însele, în datele lor fundamentale ? Ar fi o obiectie corectă și întemeiată, dacă ar sluji unei dispute. Nu e cazul aici.

Fără să-i acordăm un rol decisiv, climatul cultural ocupă totuși în oricare ținut acel loc de maximă importanță pe care-l deține forma (cofrajul) unei viitoare zidiri. Oamenii se vor modela după tiparul întemeietorilor, zidurile se vor cimenta, construcția va dăinui peste generații. Cine mai știe, astăzi, cum arătau schelele monumentului ridicat în urmă cu veacuri ? Lemnul lor a putrezit de mult, numai zidurile au rămas, zidurile și treptele pe care îngînduraţi pășim cu încîntare...

★

N-aș fi crezut că-i așa de greu să scrii despre lucruri pe care nu le cunoști. Despre cîmpie (ca despre o țară) îmi vine nespus de greu să povestesc pentru că nu îi înteleg limba. Presupun, încerc să ghicesc, recunosc din foșnetele ei cîte-o silabă întîmplătoare, dar esența limbajului ei îmi scapă. Prea mult am umblat prin văgăunile munților și, cîteodată, pe crestele lor, de unde însă cîmpia nu se zărea, era prea departe, și nici zvonurile ei vegetale nu prea ajungeau. Dar am promis că voi scrie, și acum n-am încotro. Probabil, mă fac de rîs în fața celor cărora le-am promis, ei bine, îmi recunosc neștiința cîmpiei.

★

Mostenirea literară a lui Bacovia e risipită pretutindeni acolo, pe trotuare și în culoarea cerului, în crengile copacilor desfrunziți. Nu-mi venea a crede privind fotografia pe un perete întreg din casa memorială a poetului, înfățișînd o livadă ninsă, cu scame de zăpadă subsuoara crengilor, pentru că, afară, chiar în grădina casei, copacii stăteau absolut la fel, îți venea să te-ntrebi cînd a avut timp fotograful să execute fotografia. Ecouri ale spiritului altor mari moldoveni influențează aici cu putere spiritualitatea localnicilor, punîndu-și pecetea inconfundabilă pe sufletul orașului, cu forța unui reper geografic. Așa cum dunărenii își coordonează mersul zilelor cu cotele apelor fluviu-

Alex. Rudeanu

Continuare în pag. a 6-a

ANIVERSĂRI

„Gazeta de Transilvania"

Prin anul 1956, după ce îmi luasem baciaureatul și mă angajasem la biblioteca raională din Alba Iulia, m-am împrietenit cu un om în vîrstă, maruntel la trup ca Ovid Densușianu (eu l-am cunoscut pe fiu care semăna aidoma cu tatăl), om bun, mare cetitor de cărți și reviste vechi. Un fel de — schimbînd ce-i de schimbat — Leon Kalustian al vremurilor noastre. În anii aceia, dînsul venea la bibliotecă și se făcea că împrumută o carte sau două dar mai mult, ore întregi, studia fișierul și din zi în zi era tot mai mîhnit. Am aflat destul de repede motivul întristării sale : multe din cărțile și revistele vechi donate de el și de mulți alții din oraș și din împrejurimi bibliotecii municipale din Alba Iulia îndată după Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 luau, săptămînal, calea DAC-ului, unde trebuiau curățate și apoi trimise (dacă !) la retopit. Recunosc — după treizeci de ani — și păcatul, dacă a fost ? îl cred prescris — că am început să dosesc în raftul doi cărți și reviste, să fac pierdute cheile dulapurilor. Am descoperit și cărți tipărite înainte de 1500, incunabule, iar pe acestea le-am transferat prin directorul Popa, fost profesor de latină, la Biblioteca Batthyaneum. Erau cărți vechi și bine legate semnate de Șincai, Maiorescu, Iorga, și atîtia alții pe care le-am dosit prin dulapuri și le-am **șters** din registrul de inventariere. Cred că măcar parte din ele se află și astăzi la biblioteca județeană din Alba Iulia și dau consistență acestei instituții. Cărțile bune, vechi, se duceau la DAC cu o căruță rablagită, trasă de un cal scheletic, și nu-mi pot explica nici astăzi atît revolta asupra cărților cît și asupra cailor din anii aceia.

Ei bine, bătrînelul meu ofta, iar eu începusem să pricep cîte ceva. De la dînsul am primit mai multe cărți (între care și **Iluzii pierdute** de Balzac) și mai multe periodice disparate din revistele și ziarele trase în secolul al XIX-lea în Transilvania. Erau și sînt, pentru că ele se află și astăzi în casa mea, zeci de numere din **Familia** lui Iosif Vulcan (dar nici unul cu debutul lui Eminescu), apoi numere din **Luceafărul** lui Octavian Goga și Octavian Tăslăoanu (de ultimul degeaba își bătea joc Topîrceanu), **Cosinziana** care apărea la Orăștie tipărită de S. Bornemisă, **Gindirea**, **Transilvania** de la Sibiu, **Gazeta de Transilvania** de la Brașov, ultimele două editate de George Baritiu. Păstrez și astăzi aceste reviste și, din cînd în cînd, le răsfoiesc cu plăcere și folos. Ele au fost întîile reviste pe care le-am citit și care mi-au deschis apetitul pentru lectura periodicelor vechi pe care eu nu le socotesc deloc efemere.

Mi-am adus aminte de gestul acelui bătrîn albaiulean acum cînd se împlinesc 150 de ani de la apariția **Gazetei de Transilvania**, una din publicațiile cu cea mai mare longevitate din istoria presei românești. Știm cu toții, de la școală, că în 1829 apăruse mai întîi la București **Curierul românesc** și, îndată, la Iași, **Albina românească**, primul editat de Ioan Heliade Rădulescu, a doua de Gheorghe Asachi. Pentru Transilvania, meritul de a scoate întîia revistă i-a revenit lui George Baritiu. Tentative de a scoate periodice românești au fost aici și pînă la el — Ioan Piuariu-Molnar, Paul Iorgovici, Zaharia Carcalechi, Alexandru Gavra s.a. — dar condițiile vitrege în care se dezvolta cultura ardelenească au zăgăzuit reușitele. Numai că urmașii celor din **Școala Ardeleană** au ținut viu idealul emancipării naționale și sociale. În Ardeal nu s-a împlinit nici un fapt mai de seamă fără lucrare continuă, îndîrjită, fără iertă. Trebuia, nu se putea altfel, ca și românii să-și aibă organul lor de presă, un „organ al luminării" cum avea să se numească mai tîrziu în chip declarat o revistă blăjeană, mai cu seamă că sașii aveau ziare începînd din 1783, iar maghiarii din 1790.

George Baritiu, prin calitățile sale de spirit, prin ideologia sa iluministă, prin realismul față cu conjuncturile vremii, prin dialectica tacticii sale a reușit să dea la lumină întîiul organ de presă din Transilvania care se adresa atît populației românești majoritare de aicea cît și tuturor românilor din celelalte provincii. El era un gînditor iluminist, ca și Bălcescu bunăoară, și vedea, în parte, just eliberarea de sub asuprirea națională și socială și prin cultură. Cînd înaintașii din **Școala ardeleană** scriau istorii, gramatici, dictionare scotocind în adînc, etimoanele cuvintelor, cînd scriau sau tălmăceau cu adaptări tratate de „învățături firești spre surparea superstițiilor norodului" ei se adresau prin carte totuși unui cerc restrîns de cititori și nu în chip periodic. Trebuia **jurnalul, gazeta** cu ritmul lor periodic, cu bătaia lor imediată, cu difuzarea lor în mase sau cel puțin în liderii

Gheorghe Suciu

Continuare în pag. a 7-a

Poeme de zăpadă

De la proza miniaturală construită cu rafinament și candoare, Iulian Neacșu a trecut la poezie oferind cititorilor, prin volumul „Maria de zăpadă", un frumos cadou liric. Subtire și delicată, prinsă între coperți de un alb imaculat, cartea pare ea însăși de zăpadă, scurte poeme stau sfioase pe neaua paginii, amintind fulguratia haiku-ului : „Ești atît de frumoasă și albă / încît aș fi vrut să te prind / pe creanga de zăpadă a unui vișin". Iulian Neacșu e un poet autentic și încă unul din cei cu vocația aurorală a fericirii, el scrie cu pana înmuiată în lumina dimineții, imaginile sînt fragile și pure : „Să fii răstignit pe un fluture / și să privești astfel / viața în doi / să poți să îți tragi puțin sufletul / pe o floare de cireș / și să vislești prin aer cu aripile amîndouă / rar și înalt / cită plăcere să fii răstignit pe un fluture alb". Mai toate poemele sînt scrisori de dragoste alcătuite din materii imponderabile, evanescente, mici reverii în care cecul, fluturele, zăpada, florile, zborul tes delicate imagini ale iubirii : este aici o simplitate expresivă care niciodată nu alunecă în simplism, gestul are un firesc elevat, precum în această parabolă a înțelnirii îndrăgostiților : „încă de pe cînd ne priveam / tu venind dinspre nord / eu venind dispre sud / mă neliniștea clipa în care / vom trece unul pe lîngă celălalt / cum lunecă pe cer norii". Nu e vorba aici de o tehnică sofisticată a sugestiei, mai degrabă e un har al metaforei genuine, spontane iluminări care fac să graviteze poemele în jurul unor imagini simbol : „Ești atît de vie / încît pari un fulger aplecat / deasupra pămîntului". Ceea ce definește stilul poetic al lui Iulian Neacșu este poate cuceritoarea naturalețe a frazării, autorul scrie precum ar respira și, știm cu toții, respirația nu are nimic în sine spectaculos, ba chiar uităm adesea de prezența ei, e un act anonim al ființei, dar cît de suav totodată, îngemănat cu viața sufletului (dacă nu chiar cu îngerii — cum spun textele sacre), iată, cum pulsează blînda tăptură a poemului : „Și dacă ar fi din nou iarnă / și dacă / tu ai fi din nou lîngă mine / semn de carte / aș adormi tîrziu / cu mîinile întinse vislind / prin lumina de ceară a lămpii / abia respirînd / să nu te trezesc / liniște, liniște, liniște / visează prințesa circului între două pagini / cum dau casele din umeri / privind-o." În alt loc întîlnim o splendidă antiteză poetică în care nu vedem nici o urmă de efort „auctorial", versurile fiind pure epifanii, „respirări" lirice : „Un mesteacăn alb este o lumină / ce fumegă subtire în cer / iar privirea ta este / o floare albastră / ce se stinge / sub mare". Se pot culege multe astfel de imagini frumoase din volumul autorului, cum ai culege roua de pe frunze dimineața, chiar și în piesele mai puțin reușite există cîte o metaforă revelatoare ce dă vibrație poemului însuflețindu-l : „dispari — fulg de zăpadă pe irisul meu fierbinte" sau „aș fi vrut să te chem / deasupra noastră s-ar fi luminat / un salcîm", etc. fragmente care rezistă în sine, amintind de poemele într-un vers ale lui Ion Pillat. „Maria de zăpadă" este cartea unui visător, a unui romantic scufundat în reverii și în valea amintirii „cu meri înfloriți", autorul ne destăinuie cu naivă blîndețe bucuriile simple, farmecul tihnitelor ore ale contemplării, căci — spune poetul — „cel care vrea să cucerească lumea / va fi mai încet / spre ținta lui / decît o broască țestoasă". Fără îndoială Iulian Neacșu vine pe filiera (dar oare un poet nu își este propria sa filieră ?) a rafinaților caligrafi, el este, cum ar spune Eugen Barbu, „un zugrav de subțire", acuarelele sale poetice au fragilitatea stampei japoneze, lirismul e făcut mai degrabă din tăceri, din expresii volatile, poemele sale par scrise cu penița pe o mătase ușoară, sugerînd emoții delicate, stări imponderabile : „Te privesc / ești atît de albă dar / pare că vrei / — cu fiecare pas pe care-l faci — / să zbori / să plutești / numai că aducîndu-ți aminte de mine / revii pe pămînt / pentru o clipă". Poetul nu e atras de zgomotul verbelor mărete, el iubește „cuvintele mici", acele „cuvinte de despărtire pe care nu ni le-am spus niciodată", discreția soaptei mirosind duios a „levănțică" și iată, imaginile trădează peste tot o senzualitate orientală, o jubilație mereu reconfortantă : „cerul este atît de verde / și de fierbinte / încît îmi vine să mă aplec deasupra lui / și să-l sorb / ca pe-un ceai chinezesc". Simplitatea e o cheie a înțelepciunii, par a spune aceste versuri senine, plutind în inefabil imaginația este o continuă stare de grație, un ceremonial feeric, dar să nu uităm : delicatele scenarii se savurează urmînd sfatul poetului : „cum te uiți spre mare / trebuie să deschizi ochii foarte devreme / și să cauți un nor albastru , albastru / și o lacrimă de bucurie / care să-ți lumineze calea spre mine".

Alexandru Horia

ACTUALITATEA CLASICILOR

Caragiale sau arta narațiunii

I

În **Introducere** la volumul **Opere II** (1931), Paul Zarifopol își amintește despre Caragiale : „Il amuza fără încetare enigma pe care a lăsat-o în sinuciderea casierului Anghelache. «De ce s-o fi omorît Anghelache ? Nici eu nu știu», spunea el de nenumărate ori cu o satisfacție aproape copilărească". Citind aceste rînduri în capitolul „Jocuri cu mai multe strategii", din cartea sa, **Caragiale și Caragiale**, Florin Manolescu observă că exegeza scriiței **Inspecțiune** a încercat să răspundă la întrebarea „— De ce ?... de ce, nene Anghelache ?" propunînd fie incadrarea personajului într-o anume tipologie, din care ar rezulta motivația psihologică sau socială a gestului său, fie umplerea „golurilor" lăsate de Caragiale în narațiune cu supoziții care ar putea explica, verosimil, comportamentul bizar al personajului. Nici interpretările mai noi ale schiței, datorate lui Alexandru George și Valeriu Cristea, pe care Florin Manolescu nu le mai amintește, nu fac altceva decît, cu risipă de ingeniozitate, să tenteze destrămarea enigmei pe cale rațională. Toate aceste încercări sînt, într-un fel, exterioare textului literar propus (scris) de Caragiale, ele refăcînd, în ipotetic, o imagine **„completă"**, pe care scriitorul, în mod deliberat a vrut-o **lacunară**, și a lăsat-o chiar așa. Și dacă am suspecta de inautenticitate „amintirea" lui Zarifopol — deși, în planul strict al criticii operei, autorul „nu scoate" nimic de aici — și tot rămîne, ca argument suprem, intervenția naratorului din finalul schiței, care aruncă totul în aer și provoacă pe toți „interpreții" viitori : „Dar, nenea Anghelache, cu minte, n-a vrut să răspundă". Să ne oprim, pentru o clipă, înainte de a merge mai departe, la acest „cuminte" din finalul schiței. Ce vrea să însemne **cuminte**, după adversativul **dar**, cu care începe propoziția ? Nu sînt — sau nu văd eu — decît două posibilități de interpretare : 1) Anghelache este **cuminte** adică așezat, liniștit, **cu purtări bune** (cum altfel) ca orice mort de-a binelea, care nu mai poate să vrea „să răspundă" ; 2) Anghelache este **cu-minte**, adică **deștept, înțelept**, cu **judecată** și, mai mult, **prevăzător, prudent**. Primul sens al cuvîntului este la îndemînă, iar comicul se naște dintr-un soi de exprimare pleonastică : mortul este **liniștit** (cine-l mai supără ?), **cu purtări bune** (despre morți, doar de bine !), **așezat** (orizontal, nu-i așa ?) și, firesc, „n-a vrut (Caragiale introduce, cu același înțeles comic, ideea de voință într-o situație în care lipsește... putința voinței) „să răspundă". Al doilea sens al cuvîntului exprimă ideea de **deliberare** și ne pune (aparent, în chip absurd) în fața naratorului omniscient, știutor chiar și a ceea ce există în „voința" morților. Este clar că Anghelache „n-a vrut să răspundă", căci dacă ar fi făcut-o, ar fi trebuit să-nceapă, într-un fel sau altul, cu „pentru că", avansînd astfel o cauzală rațională (gramaticală) întru explicarea enigmei. Or, Caragiale știe bine că Anghelache „n-a vrut să răspundă", întrucît nici el însuși

Valentin F. Mihăescu

Continuare în pag. a 2-a

EMINESCIANA

Lupta pentru adevăr

Manuscrisul eminescian 2 306 de la Biblioteca Academiei R.S. România, numit de Perpessicius „registru comercial", conține însemnări din anii 1874—1878, făcute la Iași și București. Din cele 170 de file sînt scrise numai 118.

În afară de numeroase poezii, printre care și **Rugăciunea unui dac**, de coloane cu rime, liste de rufe date la spălat și de diferite datorii, registrul cuprinde însemnări revizorale și note scrise în aceeași epocă sau ulterior, în anii de boală.

Interesante sînt însemnările despre otrăvurile vegetale (3 r—3 v) și efectele halucinante pe care le produc asupra omului. Apoi relatarea de către Eminescu a unui fenomen, clasificabil astăzi ca parapsihic (26 r—28 v). Este vorba de un vis în care se întîlnesc personaje de la curtea Spaniei (regele Alfons și vărul acestuia Don Carlos), cu personaje din familia poetului (el însuși, mama lui, sora Aglaia, fratele Serban), prieteni și cunoscuți. Impresionat de vis, Eminescu îl scrie, alăturîndu-și și două desene ilustrative, ca apoi, dacă este să-i dăm crezare, citind un articol din **Neue freie Presse**, ale cărui foi **erau încă netăiate**, să găsească anunțul despre „împăcăciunea" lui Don Carlos cu Don Alfons (pe care o visase).

O altă relatare, destul de întinsă (52 r — 54 r), despre filosofie, scrisă în spirit pozitivist, pare a fi o apreciere personală a poetului, deși recomandările finale, privind reducerea filosofiei la istoria celor mai importante doctrine și renuntarea la teorii originale și sisteme, erau locuri comune, adoptate și la noi de Titu Maiorescu.

Pe filele 102 și 103 apare un text scris în Germania, cu caractere gotice, care îi aparține, în mod neîndoielnic, lui Eminescu, intitulat **Rösler und Justinian**. Îl reproducem aici în traducere românească :

Problema istorică litigioasă, dacă romanii răsăriteni de astăzi (românii) sînt descendenți direcți ai coloniilor traiane în Dacia sau emigranți din Moesia și Tracia, ne-a provocat mereu discuții de amploare. În România s-a scris mai mult, dar mărginindu-se la publicul școlar, a rămas necunoscut în străinătate. Problema i-a preocupat în mod special și pe puținii învățați români din secolul trecut și s-a găsit într-un fragment manuscris din anii 70 ai secolului trecut o indicație nu lipsită de interes pentru cercetare care încercăm s-o lămurim în cele ce urmează pe baza surselor... Mai mult, Justinian etc...

Legăm de această indicație (după critica lui A. Xenopol, referitoare la Rösler, apărută în „Convorbiri literare").

Aurelian trăiește în anii... Justinian... Deci, dacă 300 de ani după Aurelian erau coloniști români, pentru care s-au scris edicte și deși... au pătruns în Dacia, de ce n-ar fi fost și după trei secole ?

Anonimul regelui Bela este... De acord. Totuși omul n-a mințit în însemnările sale despre

Alexandru Surdu

Continuare în pag. a 7-a

Lumea modernă și modelele ei

Modelul care a persistat pînă azi în cercetarea ordinii mondiale a economiilor și a culturilor a fost în mare măsură legitimist, adică a preluat postulatele ordinii mondiale, de la cele metafizico-religioase pînă la cele sociologice și politico-juridice, considerîndu-le definitive și „naturale". Această ordine era însă rezemată pe cercuri metropolitane și culturi regionale, pe lumi „centrale" și lumi „periferice", pe metropole și colonii, pe imperii și etnii — subjugate. Nu este întîmplător deci că modelul „centru periferie" (c/p) este prezent, cînd explicit, cînd implicit, în toate marile teorii sociologice, economice și culturologice. Lucrurile păreau normale de vreme ce ontologia istoriei aceasta era. Nu ne miră deci că un antropolog de talia lui Ekholm consideră că modelul „centru periferie" este un model analitic universal în antropologia istorică a civilizațiilor și a societăților din toate spațiile și din toate timpurile. „Ontologia istoriei" poate fi aproximată, afirmă Ekholm, printr-un model de „sistem global integrat", care leagă între ele „centre și periferii mișcătoare". Legea istoriei este exprimată, în viziunea sa, de raportul „centru/periferie" (c/p). „Realitatea constă dintr-un sistem mai larg decît societatea — un sistem global. Un atare sistem este vizibil în lumea contemporană în care un număr mare de «societăți», de «națiuni», sînt legate într-o rețea interdependentă de schimburi. Națiunile nu sînt entități autonome și dezvoltarea/subdezvoltarea nu este un proces local ci unul global". Legea acestui sistem este raportul între mai multe „centre" cu „periferiile" lor regionale. Acesta este sistemul global și el reprezintă esența ontologiei istoriei în viziunea lui Ekholm. „Modelul c/p" este prezent la majoritatea elevilor Școlii braudeliene pentru că

Ilie Bădescu

Continuare în pag. a 2-a

CRONICA LITERARĂ

N. IORGA: «Pe drumuri depărtate» 3 vol.

a făcut carieră un portret al lui N. Iorga unde persoana acestuia era anunțată, ca zmeul din basme, de un buzdugan înainte mergător. Buzduganul însemna de fapt vocea lui care pătrundea în sala amfiteatrului înaintea profesorului, dar,acest portret are chiar involuntar, și un sens mai adînc. Proteica personalitate a lui N. Iorga este premearsă de o imagine a lui. Singularitatea umanistului era atît de mare încît a impus circulația unui portret despre sine, la care el a colaborat prin toate actele sale fără a-i decide însă liniile decisive. Este mult mai expresiv decît pare la prima vedere că țăranii unuia din cele mai țărănești romane din literatura română, **Moromeții**, vorbesc familiar despre Iorga și că l-au fixat într-un portret caracterizant pentru ambele părți : atît pentru eroul portretului, cît și pentru cei care l-au imortalizat. Iorga este pentru țăranii **Moromeților** cel cu doi creieri, formula lor fixînd mai ales cerebralitatea marelui savant. Există însă și alte portrete ale lui N. Iorga și ori de cîte ori luăm în mînă o carte de N. Iorga, unul din portretele înainte mergătoare ale lui N. Iorga precede și, uneori, decide calitatea lecturii.

N. Iorga a fost, mai înainte de orice, profesorul de istorie universală și orice a scris trebuie raportat la prima și cardinala lui condiție. Prozatorul Iorga, pentru că există și această formulă, ține structural de profesorul de istorie, iar opera lui literară se cere citită prin această grilă. Paginile de literatură ale marelui savant sînt cu atît mai tensionate și mai valoroase stilistic cu cît sînt în corespondență cu preocupările istoricului. Iar arta lui literară nu se află numai în așa-zisele lui opere literare, ci chiar în paginile istoricului de profesie, unde manifestarea stilistică atinge cote de înaltă expresivitate.

Intenția de a contribui la definitivarea fizionomiei prozatorului N. Iorga l-a condus pe Valeriu Râpeanu, un fidel al reeditărilor din opera marelui cărturar, la restituirea însemnărilor de călătorie ale savantului. Sub titlul **Pe drumuri depărtate**, care preia intitularea unuia din primele volume de călătorie ale autorului, sînt strînse la un loc, cu scrupul integrator dorind epuizarea temei, credem, toate notele de drum tipărite de N. Iorga. Sînt acum la îndemîna cititorului într-o singură serie atotcuprinzătoare paginile despre Veneția, despre Franța, Spania, Țările scandinave, țările sud-dunărene, despre Constantinopol, despre Polonia, despre America de Nord. Este indiscutabil o operă unică și impresionantă, dar mai ales o operă interesată să comunice din unghi personal totul. Cîteva din călătoriile cuprinse aici sînt cărți așezate, scrise în tihnă. Altele sînt repezi notații de drum, cu totul telegrafice. Editorul a avut iscusința de a dubla pagina de călătorie cu aceea din **Memorii**, unde apar detalii și chiar informații noi asupra aceloraşi situații. Această oglindă pe care o oferă ediția face cartea și mai profitabilă. Dar însemnările de drum ale lui Iorga interesează în sine, fără alți suporți. Călătorul este absorbit de tot ceea ce vede știind să relateze rapid, esențial, să elimine pentru a-și sublinia direcția observației și gîndirii. Există și un Iorga care își oprește privirea asupra monumentelor, dar cel mai interesant Iorga este cel care se oprește asupra oamenilor, a fizionomiei societății. Darul lui de a surprinde prin detalii, aparent neimportante, caracteristici sociale adînci este unul dintre cele mai rare. Este aici o conduită de prozator ? Indiscutabil. N. Iorga este un mare degustător de literatură și artă, cu un gust și un stil cultivat, dar este greu de susținut că el urmărește să facă proză și stil în notele sale de călătorie. Scrisul a fost întotdeauna pentru N. Iorga un mijloc și nu un scop în sine, însemnînd în primul rînd comunicare convingătoare. Scrisul lui exprimă o direcție a privirii, a cunoașterii, o mare tensiune ideatică. Ne-ar fi greu să-l trecem pe N. Iorga printre scriitorii de tip romantic, fascinați de pitoresc, confiscați de culoare și supuși unei descrieri colorate a peisajului uman. Pagina de călătorie a lui Nicolae Iorga este grea de cultură. Ea nu comunică, de altfel, integral conținutul ei decît celui familiarizat fie cu tema atinsă, fie cu climatul altor scrieri ale lui N. Iorga. În acest fel, notele de călătorie ale lui N. Iorga își au cota lor de inaccesibilitate. Savantul nu călătorea ca să facă proză, ci ca să se instruiască și să instruiască.

Dacă facem recapitularea țărilor pe care le-a vizitat N. Iorga, dacă le stabilim locul pe hartă, vom constata că N. Iorga a vizitat mai ales țările care l-au preocupat intens în activitatea sa de istoric și că traiectul acestui itinerar se leagă direct de profesiunea sa de istoric al lumii. Mai mult decît atît, intensitatea participării la anume probleme, chiar numărul de pagini, este în concordanță cu locul pe care țara și oamenii ei îl ocupă în seria problemelor de istorie universală care l-au pasionat. Deși autorul se ferește de pedanteria unor trimiteri de specialitate, istoria își are locul ei în însemnarea sa de drum. Călătoria are rolul de a confirma, de a informa sau a dezvălui aspectele către care merge interesul istoricului. Pentru Iorga nu există societăți moarte și societăți vii, ci societăți continui, care ieri au avut o fază, astăzi alta, dar se află într-o curgere organică și permanentă. Interesat de viul oricărei societăți, ei a transformat călătoria într-un instrument al istoricului. Adesea recunoaște, în aspectele banale și de suprafață ale vieții societății pe care o parcurge, stereotipele vechi ale aceleiași societăți, de altădată, pe care alții le cred de mult moarte. Ceea ce observă mai ales N. Iorga este trăinicia și durabilitatea societăților omenești, capacitatea lor constructivă continuă. Posibilitatea istoricului de a fi în cartea sa de călătorie totodată în prezent și trecut este nelimitată și constituie una din caracteristicile cheie. În omul actual, adică omului întîlnit de călător, el îl citește pe cel de ieri, iar faptul îl ajută să imagineze mai bine faptul consumat, evenimentul de altădată. Cu vremea, N. Iorga ajunsese la concluzia „permanențelor istorice", adică la teoretizarea unor stereotipii ale istoriei, care atunci cînd se repetă condițiile produc același tip de evenimente. Era felul său de a intui structurile adînci, pe care le-a și teoretizat în scrierile sale despre istorie. Nu o dată N. Iorga remarcă în cărțile sale de călătorie aspectul acestor permanențe. Geografia umană este pentru el adînc structurată, iar evenimentele istorice nu se pot petrece oricum. Examinînd oamenii, putem ști cum vor decurge evenimentele. Cele trei volume **Pe drumuri depărtate**, editate de Valeriu Râpeanu (Ed. Minerva, 1987), ne prilejuiesc deci, dincolo de informația tăiată cu precizie și rapiditate, o lectură de idei în corpul marii opere de istoric a lui Nicolae Iorga.

Desigur, proza își poate revendica și își va revendica numeroase pagini ale lui N. Iorga. Această totalizare a paginilor lui de călătorie reliefează tocmai un N. Iorga antipitoresc, interesat de ceea ce este esențial și profund în viața societăților, de structurile repetitive, de marile coordonate istorice. Cărțile lui despre diversele țări din Europa se impun ca anexe ale contribuției lui de istoric asupra lor. Nu întîmplător, N. Iorga le adaugă conferințe despre condițiile naturale, despre rasă, despre cultura acelor locuri. Savantul n-a creat în primul rînd literatură, ci o Addenda excepțională a marii lui opere de om de știință. În aceste cărți de peregrinare vom găsi de multe ori idei și ipoteze, care nu mai apar cu atîta pregnanță în opera istorică, luminînd puternic viziunea de istorie universală a lui N. Iorga. Vizita savantului în Țările scandinave pune la lucru pe comparatistul N. Iorga, uimit de multimea asemănărilor la nivel de viață săteească dintre scandinavi și carpatini sau balcanici. Dincolo de constatări, formulează ipoteze, iar aceste ipoteze, care spun mai puțin amatorului de note de drum, spun mult mai mult celui ce le încadrează operei istoricului. Altfel zis, deși **Pe drumuri depărtate** se poate citi cu mari satisfacții estetice, călătoriile nu sînt o lucrare autonomă, ci prelungirea organică a operei de istoric al lumii scrisă și văzută de N. Iorga. Raportată la acest context, ea va cîștiga în strălucire. Literatul N. Iorga nu poate fi rupt de omul de știință Iorga, cele mai bune pagini de literatură ale acestuia fiind cele ce sînt hrănite de focul istoriei universale, a istoriei umanității în variile ei înfățișări. În postfața **Nicolae Iorga și fascinația realului**, Valeriu Râpeanu înfățișează pe N. Iorga în dubla sa ipostază de literat și istoric, ceea ce lasă deschis drumul de acces. Ediția este, de altfel, un excelent instrument de lucru, nu numai prin integralitatea asumată (minus croșetele !), ci și prin notele ei. Prin apelul la **Memorii** pentru a completa itinerariul și informația călătorului N. Iorga, ediția devine indispensabilul instrument de lucru pentru cel care va scrie o biografie N. Iorga. Valeriu Râpeanu, care a mai alcătuit o competentă și necesară ediție : **O luptă literară**, revine acum cu un alt Iorga masiv, care deschide perspective adînci asupra complexei opere a genialului creator.

Deși ni-l propune mai întîi ca literat, ca prozator al însemnărilor de călătorie, **Pe drumuri depărtate** este o pledoarie conținută, indirectă, pentru giganticul Iorga, care nu se fracționează pe sine cînd scrie, rămînînd același în toate și, mai ales, marele profesor de istorie universală, istoricul care ne propune să medităm asupra condiției umanității prin cartea sa de istorie universală. **Pe drumuri depărtate** ne oferă un Iorga profund, antipitoresc, dominat de ideile și preocupările sale istorice, preocupat de sistem, adică singurul Iorga adevărat.

M. Ungheanu

Lumea modernă și modelele ei

Urmare din pag. 1

este prezent la maestrul școlii însuși (F. Braudel). Dacă istoricește acesta este parțial legitim, în schimb odată cu epoca modernă „modelul centru/periferie" a primit una dintre cele mai profunde și spectaculoase infirmări. Fundamentele teoriilor europene clasice s-au prăbușit odată cu această infirmare. Care a fost evenimentul cu o asemenea încărcătură epistemologică „revoluționară" ? Manifestarea naționalităților. Acesta este evenimentul european cel mai original al istoriei din ultimul mileniu și de el se leagă cele mai profunde răsturnări ale ordinii vechii lumi. Cu acest eveniment se face trecerea la un nou eon al istoriei : eonul naționalităților, prin care se și depășește practic criza ieșirii din eonul ecleziei creștine și al dominațiilor imperiale. Afirmarea națiunilor a schimbat bineînțeles și ordinea mondială. S-a ivit pentru prima dată în istoria omenirii o forță care putea să se confrunte cu mondialismul imperial și cu internaționalismul abstract al marilor metropole.

Caracterul pretins cosmocrat al culturii metropolitane, al religiilor și ideologiilor universaliste ale centrului imperial a fost deconspirat, iar cultura marii metropole și-a arătat și ea caracterul ei strict regional. Dacă în vechiul model de lume cultura metropolei era socotită universală, culturile din aria periferială fiind considerate „culturi particulare", în noua ordine națională, toate culturile au fost aduse la dimensiunea lor reală. În vechiul tip de ordine, paradigmele și modelele purtătoare de universalitate erau elaborate în metropole și apoi difuzate (cu greu putem ști azi dacă erau universale numai pentru că primeau o difuziune universală sau chiar aveau o vocație și o valoare universală intrinsecă). Se preluau moda, stilul civilizației cotidiene, credințele, miturile metropolei etc., și astfel culturile locale nu aveau posibilitatea să-și înalțe idiomaticul la universalitate. După afirmarea națiunilor apare o nouă conjunctură istorică. Culturile locale au efectiv posibilitatea să se înalțe de la idiomatic la universal. Modelul mișcării culturilor nu mai este orizontal ci vertical. Fiecare cultură dobîndește posibilitatea de a-și dezvolta propriul ei specific pînă la universalizare. Fiecare cultură capătă caracter totodată regional și universal. În locul difuziunii culturii centrale a cercului metropolitan asistăm acum la un proces de „difuziune" a centrelor. Pretutindeni culturile aspiră să devină „centrale", să-și fie propriul lor centru și să fie, în același timp, „centrul" lumii. Pentru aceasta a fost creat un nou model de spațiu cultural, modelul spațiului cu „centre pretutindeni și margine nicăieri".

Apar lumile concomitent centrate și dezmărginite. Acestea sînt culturile naționale : deschise tuturor contactelor și influențelor, dar centrate, avîndu-și centrul în ele însele. Singura formă a de-limitării este pro-centrarea, nu marginea sau hotărnicirea. De îndată ce o cultură națională își trasează granițe ea recade în idiomatic, în ordinea pre-naționalului și astfel își subminează fundamentele, lucrează dinăuntru la crearea condițiilor de reproducere a ordinii imperiale (pre-naționale). De aceea este absolut necesar să înțelegem specificul național nu ca idiomatic pur și simplu ci ca expresie regională a universalului. Opera prin care universalul s-a împlinit sub forma specificului este opera eponimă. Dante, Shakespeare, Goethe, Dostoievski, Eminescu ș.a. sînt totodată specifici și universali, au înălțat cercul culturilor regionale la condiția de centre universale ale culturii umane în ansamblul ei. Se ivește astfel putința de a vorbi din cercul fiecărei culturi naționale ca din centrul culturii universale. Condițiile unei asemenea pretenții sînt trei : a) existența operei eponime în respectiva cultură, sau cel puțin tendința spre operă eponimă ; b) voința de a muta cultura universală în propria ta cultură ; c) asocierea tendinței spre centralitate cu aceea spre dezmărginire.

Europa este prima lume istorică în care a fost deschisă seria unui asemenea proces de universalizare reală a istoriei planetare. De aceea modelul european este exemplar. Prin acest model s-a creat posibilitatea ca centrul lumii să fie concomitent la Londra, Paris, Roma, Moscova, Praga, București, Atena, Varșovia etc., etc. Acest proces istoric nou s-a desfășurat întîi în aria occidentală. Difuziunea centrelor a început cu Renașterea italiană, a continuat cu mutarea centrului spre Anglia și țările nordice, spre Franța, Germania, Spania, Portugalia. A existat apoi prima tentativă de a opri procesul prin încercuirea occidentului cu cercuri periferiale concentrice. Acesta a fost momentul expansiunii mercantilismului nord-atlantic. Procesul „de-periferializării" a fost reluat cu și mai mare putere din Europa sud-estului în secolul al XIX-lea. Așa se și explică de ce apar în România primele paradigme teoretice care teoretizează noua ordine a lumii. Pe această bază ne-am și îngăduit noi să-l așezăm pe Eminescu între precursorii acestei reorientări epistemologice în sociologia și culturologia europeană. În privința paradigmei economice, cel care a răsturnat ordinea teoretică metropolitană engleză, instalată prin ridicarea teoriei ricardiene la rang de teorie dominantă și de model analitic unic, a fost germanul List. Evenimentul este strîns legat de tendința spre autonomie a Zollverein-ului și deci de „difuzarea" „centrului" în Germania. Adevărata revoluție a paradigmei spațiale a mișcării economiilor (teoria schimbului internațional) aparține tot unui român, M. Manoilescu. Prin el pășește în lume pe deplin biruitoare teoria după care există tot atîtea centre ale sistemului economic mondial cîte economii naționale există. Teoria ricardiană, dimpotrivă, subînțelegea că considere implicită pozația centrală a Angliei. Aceasta calitate a teoriei lui M. Manoilescu a fost testată și recunoscută ca atare de către cercetători americani și din America Latină. Vom cita pe unul dintre sociologii americani, Ph. Smitter, care a constatat protocronismul teoriei lui Manoilescu : „Ar putea fi convingător argumentat (și poate negreșit demonstrat, dată fiind influența operei sale în sudul Europei și în America Latină) că M. Manoilescu este cel puțin părintele dezbaterilor generale și încă a multor chestiuni specifice — a ceea ce în ultimii 20 de ani a început a fi cunoscut ca Doctrina ECLA (CEPAL, Comisia economică pentru America Latină). Și chiar, mai încolo, ca poziție UNCTAD (United Nation Conference on Trade and Development). Discuțiile curente cu privire la stabilirea unei noi ordini economice mondiale și-au incorporat mai multe probleme politice adiționale (moratorii datorii, acorduri multilaterale, drepturi speciale etc.), dar acestea pot fi considerate o culminare a liniei de teoretizare a lui Manoilescu". Ph. Smitter examinează și cauzele pentru care descendenții săi, între care „dependentiștii" („dependentiștii" : adepții latino-americani ai teoriei dezvoltării dependente, n.n.), dar nu numai ei, n-ar fi dispuși să accepte paternitatea lui Manoilescu în raport cu noul curent de gîndire a ordinii mondiale. Nu numai că Manoilescu examinează cauzele modelului centru/periferie, „contextul special, structural inferior al națiunilor cu dezvoltarea întîrziată", dar, pe deasupra, el a oferit și modelul de reacție la „Sistemul mondial centru/periferie". **Descoperind „legea evoluției diferențiale a costurilor comerțului dintre exportatorii produselor primare și producătorii industriali"** (cf. Ph. Smitter), Mihail Manoilescu propune un model de ordine economică internațională în care economiile naționale se pot lua ca etalon internațional pe ele însele (scara productivităților interne), pot adică deveni „centre" ale sistemului mondial și nu simple arii dependente. Editarea acestei unice opere a economistului român este meritul incontestabil și proba de remarcabil simț național a politicii editoriale a Editurii Științifice și Enciclopedice, care și-a asumat responsabilitatea valorificării uneia dintre operele care atîrnă atît de hotărîtor în pîrghia moștenirii noastre teoretice. Prin această operă a lui Mihail Manoilescu cu o atît de amplă circulație internațională (vezi bibliografia chestiunii în lucrare), cultura română și-a adus prima ei contribuție majoră la explicarea în spirit nou a ordinii internaționale postmercantile. Cultura românească este azi posesoarea unor modele bine articulate și maturizate pentru explicarea noii ordini a istoriei mondiale, aflate totuși abia în primele ei stadii de manifestare. Unul dintre aceste modele teoretice este și acesta propus de Mihail Manoilescu încă din deceniul al IV-lea cînd actualul curent care utilizează modelul lui Manoilescu nu era decît o promisiune.

Preluăm din revista „Flacăra" nr. 11 din 18 martie a.c., următoarea

Sugestie

«Revista **Contemporanul**, prestigioasă publicație a Consiliului Culturii și Educației Socialiste, a publicat, în două numere consecutive (9 și 10/1988), pe un spațiu amplu, comunicarea lui G. Mihăilă privind șase poezii descoperite în paginile unei publicații din Cernăuți și atribuite de cercetător lui Mihai Eminescu. Extrem de incitantă, comunicarea a stîrnit cel mai viu interes, lansînd perspectiva îmbogățirii moștenirii poetice a autorului **Luceafărului** cu șase texte inedite, care, în plus, păreau a confirma unele presupuneri în legătură cu stilul poetic curent în epocă. Din păcate, ipoteza a fost imediat invalidată de intervenția lui D. Vatamaniuc, în **Luceafărul** nr. 10, cu argumente mai mult decît convingătoare.

Sugerăm însă — și, credem, pe bună dreptate — reluarea textului lui D. Vatamaniuc în paginile **Contemporanului** (sau publicarea unei opinii clarificatoare). Pe de o parte pentru că, totuși, cele două reviste pot avea circulație diferită, pe de alta, din grijă față de memoria colecțiilor, ca să zicem așa. E normal ca o astfel de ipoteză, odată lansată public, să-și accepte, la fel de public, acreditarea sau eșecul. Oricum disputa a fost binevenită și a înviorat domeniul istoriei literare.»

Un ateneu al tinereții

● Sub genericul „Tinerețe și creație în epoca marilor împliniri revoluționare", s-a desfășurat, de curînd, un simpozion organizat și inițiat de Ateneul elevilor din Liceul „Spiru Haret".

Aflat la cea de-a VIII-a ediție, acest spectacol original a avut ca invitați reprezentanți ai artei, muzicii, poeziei, literaturii polițiste, picturii, teatrului, (enumerarea fiind absolut întîmplătoare).

Un public tînăr și generos a închinat această ediție lui Spiru Haret, primul organizator al învățămîntului românesc modern. Trebuie amintit că la acest liceu a învățat ilustrul savant și scriitor Mircea Eliade, al cărui prim roman, recent apărut, („Romanul adolescentului miop"), a fost scris pe vremea cînd era un simplu licean visător.

Au participat : Mircea Constantinescu, conferențiar la catedra de estetică a I.A.T.C., Mircea M. Ștefănescu, muzicolog, redactor la Editura Muzicală, actorii Eugen Motriuc și Florin Călinescu, de la Teatrul Mic, Grupul vocal al liceului, precum și scriitorii Mircea Micu și Olimpian Ungherea.

Un dialog incitant și spontan au susținut cu tinerii elevi ziaristul sportiv Ioan Chirilă și antrenorul Mircea Lucescu.

Prin diversitatea tematică, participarea numeroasă și entuziastă, o astfel de manifestare se constituie într-un exemplu demn de urmat.

VIAȚA CĂRȚILOR

„TABLOURI DINTR-O EXPOZIȚIE"

În spiritul unui enciclopedism etic cu aparență volubilă, din „Echivalențe", din „Echidistanțe", este și memorialistica lui Paul Cortez, înfățișată într-un ciclu de unde apărut e, deocamdată, întîiul volum, „Înainte de a uita" *). Prozatorul pune aci aceeași alertete ca și în proza lui eseistică, organizată aceea „en miettes" ; însă aceasta, memorialistică, e mai puțin barocă și cu un grad mai scăzut de fantezie, căci regula memoriilor, este, bineînțeles, aceea de a comunica fapte sigure și, poate, de a lăsa pe autor într-o penumbră a timpului, de unde observă.

Totuși, un spectacol intelectual există aci, asigurînd coherența și confirmînd o formulă eseistică insolită, fragmentele de eseu speculativ și de hermeneutică aproape patafizică fiind nu puține. Și, cu toate acestea, fundamental rămîne, repet, documentul uman. Un document, mă grăbesc să observ, aparținînd unui spirit ingenuu însă posedînd puterea de a pătrunde dincolo de aparențe, instruit în ceea ce se cheamă „doctrinele sufletului". O lume întreagă, cu toate ale ei, este evocată aci, în episoade care doar la o prea repede ochire sînt numai ale unei biografii și care, în definitiv, aparțin unei istorii a mentalităților moderne românești.

Evocările lui Paul Cortez se încep din mediul ieșean, de unde autorul se trage, și desfășoară cîteva admirabile tablouri de viață cotidiană interbelică, unde intră, desigur, educația la „Școala Normală", audițiile de concerte și de conferințe configurînd o lume care e, deopotrivă, aceea a lui Ionel Teodoreanu și a lui Anton Holban. Hotărîtoare rămîne aci, ca și în episoadele de viață matură, contribuția culturii și, de vreme ce prozatorul însuși documentează o finețe întreținută cultural, este evident că în aceasta stă interesul capital al memorialisticii de aici. Lumea aceasta e tutelată de divinități laice și de cele șapte Muze.

La drept vorbind, Paul Cortez este secretarul emotiv al acestei lumi, deținătorul multora dintre tainele ei. Iată, de pildă, pe Sadoveanu în Ieșii anilor '30, primit la o serbare școlară, precum ar fi fost primit un semizeu : ori pe Ionel Teodoreanu fermecînd un auditoriu care nu-i acela de „sală a pașilor pierduți", cu oratoria lui iscusită, de barou și cu talentul de metaforist baroc transportat din universul „Medelenilor" în existența civilă. Iată-l, dar, pe George Lesnea, ingenuu, modest și cu toate acestea respectat cu aceeași solemnitate mută pe care o avem în fața fenomenelor naturale lipsite, ele, de istorie și de conștiința grandoriei pe care o au ; ori pe Tudor Arghezi, împărțit între negație și adorație, făptuind una dintre injustițiile lui, prilejuită de o încercare „dramaturgică" (o „urgie dramatică" — zice Paul Cortez, cu humor), anume „Seringa". Aci, spre a sublinia un element de istorie literară, memorialistul clarifică, în fine, celebrul episod al „maladiei misterioase" de care suferise Arghezi (în 1939 și mai tîrziu) și reconstituie, en connaisseur, dosarul acelui caz, trăgînd încheierea că D. Bagdasar, injuriat de poet pentru o pretinsă incompetență medicală, dăduse totuși diagnosticul cel bun.

Sînt, desigur, și multe alte portrete remarcabile aci, în acest document alegru care-i „Înainte de a uita". Actrița Agatha Bârsescu, prozatorul Mihail Chirnoagă, eseistul Petru Manoliu, Gh. Ionescu-Gion, Corneliu Belciugăteanu și, mai cu seamă, istoria aproape romanescă a lui Enescu și a Marucăi Cantacuzino („la princesee aimee") sînt tablouri surprinse cu mînă sigură și cu instinct al analizei sufletești, aparținînd deopotrivă scriitorului și „păstorului de suflete". Căci, în definitiv, Paul Cortez rămîne un spirit etic, cu un înalt simț al datoriei, preocupat să scoată din istoria consumată nu doar pe triumfători ci, mai cu seamă, din uitarea nemeritată pe „umiliți și obidiți". Humorul este aci o formă de exorcism.

Artur Silvestri

*) **Paul Cortez : „Înainte de a uita". Editura „Eminescu", 1987.**

PROZA

ROMANUL INTEROGATIV

Condiția umană, esențialmente enigmatică, deci în permanență tinde să lasă din cîmpul gravitațional al nelămuririi și confuziei ; esențialmente misterioasă — originar și teleologic (cum să explici irezistibila atracție a omului către propria sa distrugere ?), implicit, esențialmente labirintică — un labirint ale cărui meandre traversează zone solare și centre de întuneric, inavuabile ; ei bine, condiția umană — tradițional bipolară (lumini și umbre, bine și rău, adevăr și fals, aspirație și căpăstre etc.), dublă, oscilînd între două limite aproape convenționale, deși în fapt ea se oprește mai întotdeauna într-un punct nedeterminat între bine și rău — spre a putea fi formalizată, codificată, explicitată, are trebuință de un al treilea „operator" logic, care, numai el, o poate transfera din regimul iraționalului în cel al raționalului, acordîndu-i o structură, cosmicizînd-o, conferindu-i echilibru, armonie, sens, raportînd-o și integrînd-o unei stări de valori. Evident, problema condiției umane nu poate fi rezolvată „din afara" ei, salvarea, ca și propria-i nimicire fiindu-i imanente. Romanul tip „polițist" se construiește tocmai pe acest model în trei timpi ai condiției umane : asasinul — victima — detectivul, altfel spus omul între 'demon' și 'înger', cele două ipostaze ale sale, pe care nostalgic le întrunește alternativ sau simultan în spațiul unui destin, uitînd că menirea lui e alta. Aceste considerații, infiripate prin deducții logico... sentimentale din „premise" limpezi, riguros articulate — am numit cele deja opt cărți ale de-acum binecunoscutului și apreciatului romancier Olimpian Ungherea *) —, poartă amprenta unui univers moral-estetic specific, cu o identitate inconfundabilă, ale cărei dimensiuni au fost reperate nu fără entuziasm de critică : „roman de autoanaliză" (A. Martin), „roman al interogațiilor" (M.N. Rusu), regindirea „istoriei în termeni 'policiers'" (A. Silvestri), căutare a „misterelor condiției umane" (E. Manu), atmosferă kafkiană (R. Vaida), controlare lucidă a sentimentului, vocație de povestitor, dialog natural, ritm cinematografic etc. I s-au reproșat spectacolosul și senzaționalul (P. Dugneanu), reproș care s-ar putea face și **Iliadei**, și **Mahabharatei** — ca și cum un roman... polițist ar trebui să fie monoton, tern, cu situații neapărat previzibile și iremediabil plictisitoare ! —, fals reproș desigur care introduce „romanul" lui Olimpian Ungherea într-o nobilă filiație.

De la **Bătrîna domnișoară n-are alibi** (1976) pînă la **Agent secret** (1985) și **Egreta Brâncovenilor** (1987), neuitînd firește de **Versiunea maiorului Vlad** (1977), **Testamentul** (1979), **Spovedania unui spion** (1982) sau de **Prizonierul speranțelor** (1983), Olimpian Ungherea și-a rafinat instrumentele stilistice, arhitectura narativă a dobîndit o nouă rigoare, analiza psihologică — optimizată prin reabilitarea monologului interior și a flash-back-ului — a devenit mai complexă, crescînd firesc printre intersițiile „aventurii" propriu-zise, accentele filosofico-morale s-au multiplicat, romanul tinzînd către o parabolă a condiției umane. Alături de Haralamb Zincă și Iosif Vianu, de Rodica Ojog-Brașoveanu, Petre Sălcudeanu, Olimpian Ungherea redescoperă virtuțile educative, terapeutice — în sens etic — catarctice ale basmului, romanul polițist reeditînd, în fond, cum remarca Mircea Eliade, „aceeași luptă între bine și rău — sursă eternă a fantasticului" (**Vremea**, an V, nr. 251, 1933 ; **Oceanografie**, 1934, p. 134-135).

Romanele lui Olimpian Ungherea, palpitante și nu de puține ori sclipitoare meditații asupra condiției umane, condiție interogativă, generatoare de mistere și lămuritoare a lor, îi conferă autorului un „permis de liberă trecere" în zona — aparent „interzisă" romanului polițist — a valorilor pe care se poate miza.

Narcis Zărnescu

*) **Olimpian Ungherea : „Egreta Brâncovenilor", Editura „Junimea", 1987.**

PATRIOTISM, UMANISM, MILITANTISM ÎN LITERATURA ROMÂNĂ

● **Sub acest generic, Muzeul Literaturii Române a organizat un simpozion la care au participat scriitorii Florin Costinescu, Dan Tărchilă, Dan Zamfirescu, Manifestarea, care s-a desfășurat în prezenta unui numeros public, a avut loc joi, 17 martie a.c., la Căminul cultural din comuna Periș, sectorul agricol Ilfov.**

Caragiale sau arta narațiunii

Urmare din pag. 1

(autorul, vreau să zic) nu știe (vrea) să răspundă. Ce vrea de fapt Caragiale ? Mai nimic, **în acest plan** al discuției. Totul, **în alt plan** ! Fără a face o analiză și aplicînd doar, admirabil, teoria jocurilor, adică o grilă de lectură pre-judecată, Florin Manolescu ajunge la o încheiere, din punctul meu de vedere, dintre cele mai adecvate : „În realitate, important nu este să respingem vreuna dintre aceste ipoteze (interpretarea gestului lui Anghelache — n.n.) în favoarea celorlalte, ci să acceptăm ideea că textul lui Caragiale trăiește tocmai din reciclarea permanentă a narațiunii, pe care o presupune întrebarea din final și pe care tocmai existența diferitelor variante de lectură o confirmă". Concluzia lui Florin Manolescu este, cum spuneam, adecvată, dar insuficient de clară, tocmai din cauza faptului că autorul (criticul) aplică (pornind, totuși, bănuiesc, de la o intuiție de lectură) o grilă exterioară (inițial) textului caragialean. Să încercăm să facem textul (lui Florin Manolescu, căci de cel al lui Caragiale ne vom ocupa imediat după) mai transparent semantic ! Deci (dați-mi voie), existența variantelor de lectură (interpretarea critică) datorate lui G. Călinescu, Șerban Cioculescu, Vicu Mândra, Al. George, Valeriu Cristea, Florin Manolescu și, încă, cine știe, altora, generate de întrebarea din finalul **Inspecțiunii**, la fel de valabile fiecare, sau la fel de invalidate de textul lui Caragiale, legitimează ideea că textul trăiește din reciclarea permanentă a narațiunii. Așadar (pe scurt), **varietatea interpretărilor confirmă ideea de reciclare permanentă a narațiunii, iar reciclarea permanentă a narațiunii legitimează (nu-i așa ?) varietatea interpretărilor.** Nici o urmă de cazuistică în această afirmație. Sintem, dacă vreți, în fața **ouroboros**-ului care-și înghite coada, arhetipul trimițînd la ideea de ciclicitate a lumii. Nu Florin Manolescu este „vinovat" de această **comedie**, ci însuși Caragiale, al cărui text este un **ouroboros**, sau, ceva mai aproape de Balcani, „sfînt trup și hrană sieși". Din acest unghi de vedere, **Inspecțiune** poate fi „citit" (textul) ca un **perpetuum mobile**, cu condiția ca autorul să nu expliciteze nimic. Și Caragiale nu a făcut-o ! Prin urmare, ceea ce trebuie să ne intereseze este funcționarea intrinsecă, literară și literală, a textului, iar nu dezlegarea enigmei personajului. Cu alte cuvinte, Caragiale a făcut totul (sic !) **nu pentru a lămuri de ce a murit Anghelache, ci pentru a nu lămuri nimic.** Cum reușește scriitorul această performanță ? — iată, după un ocol necesar, subiectul eseului nostru.

Una dintre cheile posibile pentru aflarea răspunsului la această întrebare este poziția naratorului (autorului) față de cititor. Căci cu acesta face Caragiale un pariu, pe care, cum vom vedea, îl cîștigă în chip magistral. Naratorul pozează, aproape de-a lungul întregii schițe, în instanță obiectivă. El înregistrează evenimentele cu afișată răceală și le livrează cititorului fără (fără ?) să intervină, transcrie dialoguri și reacții sau le rezumă conștiincios. Ceea ce știu cei trei amici ai lui Anghelache știe și naratorul și, **concomitent** cu aceștia, cititorul. Minus trei excepții, cînd naratorul se adresează exclusiv acestuia din urmă. Prima se petrece imediat înaintea consemnării dialogului în direct între Anghelache și cei trei prieteni : „Și nu trebuie să uităm a spune că dintre toți cel mai competent în materie este d. Anghelache ; d-sa este minuitor de bani publici într-o mare administrație". Aparent, o necesară și inocentă punere în temă. Dar cititorul ar fi aflat oricum, din discuția de la berărie, despre profesia lui Anghelache și competența sa în materie. Și atunci, de ce „nu trebuie să uităm a spune"... ? Pentru că, încă de la început și înaintea celorlalți, cititorul, avertizat de competența lui Anghelache, trebuie să înțeleagă că surescitarea de mai tîrziu a acestuia nu este întîmplătoare și că explicația pe care o dă gestului colegului delapidator, pînă atunci „om de o probitate mai presus de orice bănuială", ar putea fi o pledoarie **pro domo.** Astfel, pe nesimțite, lectura este programată într-un anume sens, căci cititorul nu mai recepteză obiectiv evenimentele, devenind părtinitor și suspicios, înaintea celor trei amici. Că este așa, o arată a doua excepție dintre cele trei despre care vorbeam. La cea dintîi ieșire mai dură a lui Anghelache, care îi contrariază pe amici, naratorul notează : „Cine n-ar cunoaște bine pe d. Anghelache, și-ar explica tonul și manierele acestea violente prin numărul paharelor de bere consumate ; însă camarazii îl cunosc destul ca să caute o altă explicație ; pe cînd o caută **în zadar**, d. Anghelache înghite, pe nerăsuflate, încă un pahar și urmează din ce în ce mai cu căldură." (subl. noastră). De unde știe naratorul obiectiv că amicii caută **în zadar** o altă explicație ? Informația este, evident, adresată doar cititorului, naratorul încălcînd din nou statutul asumat, nicidecum din naivitate, ci cu un scop bine determinat.

FONDUL PRINCIPAL AL CULTURII ROMÂNE

ACTUALITATEA CLASICILOR

Ţara ca spaţiu poetic

I

Sunetul versului mai fusese încercat în limba română în **Cartea românească de învățătură** a lui Varlaam (1643) sau în aceeași vreme de Miron Costin în poema sa **Viața Lumii**. Dar de la aceste încercări pînă la cele peste 8 600 de versuri ale **Psaltirii** lui Dosoftei este un salt imens în privința efortului de gindire poetică în limba română, efort atestat de autor însuși, care mărturisește că lucrarea sa fusese scrisă în „cinci ani, foarte cu osirdie mare". Meritul de excepție al lui Dosoftei constă în intuirea remarcabilă a existenței unei tradiții nescrise a versului nostru popular, cît și a posibilității de a retopi în tipare apropiate acestuia o problematică dificilă : pe de o parte, aceea pe care i-o oferea modelul de la care pornise **(Psalmii** lui David în versiune slavonă, română și polonă) ; pe de altă parte, cea pe care o rîdica propria sa experiență de viață în cadrul unei epoci extrem de frămîntată și în mijlocul unui popor greu încercat de vicisitudinile istoriei. Cercetarea literară din ultimul timp demonstrează faptul că Dosoftei a fost un poet a cărui creație depășește atît ca întindere adaptarea în vers românesc a **Psalmilor**, cît și în adîncime, unde resorturi poetice originale deosebit de profunde sînt tot mai mult scoase în lumină.

Să ne oprim cu acest prilej la un simplu cuvînt, aparent fără prea mare importanță, dar care, la o analiză mai atentă, își dezvăluie într-un mod neașteptat semnificații de amploare. Este vorba de cuvîntul **țară**, a cărui mare frecvență surprinde la o lectură atentă a textelor poetice ale lui Dosoftei. În originalul **Psalmilor**, cuvîntul țară lipsește, avînd deobicei ca echivalent pe acela de **neam** sau **popor ales**. Apar însă și contexte noi, în care prezența noului termen nu se justifică în nici un fel prin raportare la modelul de la care se pornea. Multe dintre acestea țin de estetica versului, izvorăsc din necesitatea de a realiza acea chingă de aur a poeziei pe care o constituie rima. Aflat abia la începutul drumului greu de decantare lingvistică în acest sens, Dosoftei realizează deobicei rime simple, dar uimeste prin bogăția de contexte eufonice în care așează acest cuvînt. Cele mai multe din rimele sale sînt în substantiv. **Țara** rimează cu **sfara, hiara, ocara, hotară** etc. Întîlnim însă și rime cu alte părți de vorbire : adjectiv **(amară)**, adverb **(afară)**, verb **(bucurară, inconjurară, așteptară, spurcară**, etc.). Un anumit parfum arhaic naiv învăluie asemenea rime, pe care numai talentul dublat de o foarte bună cunoaștere a realităților lingvistice locale îl putea da : „Și-ntre oameni încă-s de ocară / Și mustrare tuturor din țară" (ps. 21).

În multe cazuri ne surprind și anumite forțări ale limbii pentru realizarea rimei. Astfel cuvîntul **țară** îl găsim adesea în rimă cu **adevară(a)** : „Că nu ti se schimbă **adevara** / Ce-i urzit pămîntul de stă **țara**"... Sau : „Mila și cu adevara / Ti-va lumina-n toată țara"... Dacă ne gîndim și la alte rime create de Dosoftei prin forțarea limbii : **sfîntă/smintă** (de la smintească), **ferice / price** (de la pricină), **scîrbă / gîrbă** (de la gîrboveală), etc., ne dăm seama de marea ingenuitate și totodată ingeniozitate a autorului care, jucîndu-se cu vorbele, silește de fapt tainele pure ale limbii să se dezvăluie unei muzicalități necesare. Dosoftei demonstra, încă din zorii poeziei noastre culte, caracterul mlădios al limbii române, capacitatea ei excepțională de a susține efortul formal, în sensul superior al cuvîntului, către armonia ritmului și a rimei poetice.

Dar, desigur, nu trebuie să ne oprim aici. Trecînd la un alt nivel al analizei, vom observa imediat bogatul semantism cu care Dosoftei învăluie cuvîntul **țară**, obsesiile profunde, de domeniul psihologiei abisale, care-i luminează conștiința. Iată, mai întîi, cîteva din sintagmele mai caracteristice în care apare cuvîntul, oscilînd între un registru intim și unul social cuprinzător : „țara cea dulce", „luminatul herb al țării", „țara de viață"... Iată și o comparație excepțională : „Mi-e sufletul **ca o țară** / **neavînd apă într-a ei hotară**".

Conținutul cuvîntului apare adesea îmbogățit cu o seamă de elemente semantice înrudite. Cităm dintre acestea : **moși, moșie, a moșteni** („blînzilor pămîntul **moșie** rămîne" : „cu **moșneanii** tăi ce le ții parte") ; **uric**, ca semn al instăpînirii de țară („și le-au dat cu veacii **uric** pre **moșie**) ; **ocină** și verbul **a ocina** („drepții pămîntul în veaci **occinează**). Semantismul cuvîntului se precizează și prin opoziție cu o seamă de elemente antonimice. Țara apare mereu amenințată sau lovită de **păgini** (păgînătate), **nebuni, vicleni, necredincioși** etc.

Rămîne să vedem cum, împreună cu expresiile înrudite, ajutătoare, sau cele antonimice, cuvîntul **țară** pătrunde în contexte mai ample incluzînd fondului originar sensuri noi, modificate de problematica politică, socială și morală cu care se confrunta autorul. Astfel, în psalmul 43, noțiunea de **„țară"**, absentă în original, apare în context cu „moșii noștri", autorul sugerînd în paralel, un trecut eroic, cinstit și demn al propriului său popor: „Și mosilor noștri le-ai dat să petreacă / În svănta ta țară și zisa să-ți facă / Că ei, moșii nostri, n-au mărs cu săgeata." În altă parte, printr-o alunecare de la sensul inițial al psalmului, Dosoftei realizează o imagine pregnantă a bogățiilor țării, într-o versificație cu intonații aproape argheziene : „Hiara codrilor cea multă / Toată de mine ascultă / Am și dobitoace multe / Si de zimbri-am cirezi multe / Păsări încă am în cîrduri / De să țin de hrană-n cîmpuri. / Am și țarine destule / De-mi sînt slugile sătule / Și cînd mi-a trebui piine / N-oi veni să cei la tine" (ps. 49).

O alunecare interesantă de sens întîlnim în deschiderea psalmului 65. Ceea ce în original era adresare către tot pămîntul, devine la Dosoftei spațiu închis, limitat la ideea de țară. În acest „afară" sînt „păginii", cărora poetul li se adresează direct : „iară voi păgini fără price". O procedare oarecum inversă întîlnim în psalmul 40. Originalul în traducere modernă, cuprinde numai referiri la dușmanii personali ai omului căzut la nevoie și la boală. Dosoftei lărgește însă într-un mod iscusit dezbaterea. Ceea ce în original era ieșire afară din casă a devetitorilor, devine la el pirâ la Poartă a trădătorilor de țară: „Sfaturi aduna ieșind afară / Ca să nu-i priceapă cei din țară". În felul acesta apare la Dosoftei echivalenta metaforică mai cuprinzătoare între țară și casă, dîndu-i posibilitatea autorului să realizeze un cadru aluziv permanent la problematica social-politică a timpului său: „La sfînta ta casă ai ceata putină / În straja ce se schimbă de pre săptămînă. / Puse-ne-ai de suntem în vecini ocară / Limbilor de-aproape ce ni-s pregiur țara / ... Obrazul ni-i negru de-atîta ocară / Ce ne bate-n față de-n zori pînă-n seară" (ps. 43). Cauza acestei stări ? O aflăm dintr-o imputare adusă divinității : „Că ne-ai suit păginii în ceafă / Cu rău ce ne fac și ne cer leafă" (ps. 65).

Există în **Psaltirea în versuri** a lui Dosoftei, legată de ideea de țară, o adevărată obsesie a „năvalelor", ceea ce ne arată măsura în care actualiza și localiza autorul nostru problematica psalmilor biblici : „Și iată păginii încordară arce / Pun săgeți-în tulbe, se grijesc de lance / Și vin prin tunerec cu arce pre mină. / Intră să săgete cei fără de vină / Jurămîntul nu-si țin, hotarăle strică...". „Năvala" ia și un aspect intim, autorul vorbind de „ceasul meu cel de năvală", sau cu un uluitor presentiment al propriului sfîrșit : „Pre mine greșitii m-asteptară / Să mă piarză cu totul din țară". Se resimte mereu în cuprinsul psalmilor lui Dosoftei că omul care vorbește divinității este reprezentantul unei țări grea amenințate în existența ei : „că să ridicară / asupră-mi păginii / și cu toți străinii / de mă-npresurară". Divinitatea este invocată pentru a lovi în năvălitori : „Arcele sfărîmă, săbiile frînge. / Suliițe și scuturi cu focul le-ncinge / Păginii să piaie din sfînta lui țară / Să nu mai ridice pe creștini ocară". Psalmul 79 are drept încheiere versul efigie : „Să ne fie țara-n pace așezată !", iar psalmul 84 are în manuscris subtitlul „Rugă pentru țară", ceea ce ne arată măsura în care Dosoftei adapta psalmii biblici cu gîndul la propria sa patrie. Ideea frăției tuturor românilor se sugerează puternic în cadrul a „patru perechi de stihuri" la psalmul 132, pe care Dosoftei mărturiseste că le-a „scornit" el : „Cine-și face zid de pace / Turnuri de frătie / Duce viață fără greută / Ntr-a sa bogătie / Că-i mai bună, depreună / Viata cea frătească / Decît arma ce destramă / Oaste vitejească".

Legat de ideea de țară apare la Dosoftei și un puternic sentiment de indignare față de trădători, la adresa cărora se proliferează blesteme dintre cele mai crude : „Și să nu-i ucizi, Doamne, din țară / Ce să-i lasi să fie de ocară". Ceea ce dă forță expresivă deosebită unor asemenea pasaje este imprecația mustoasă, de tip popular, pentru „clevetelele și ocările, și lingăturile, și alte vicleșuguri" ale trădătorilor. Pentru acești Dosoftei cere pedepse pămîntene de o duritate exemplară, ce ne amintesc atît în spirit, cît și ca măsură a versului **Doina** eminesciană care e posibil să-și fi găsit aici un punct de pornire : „Zilele să-i tai și vacul / Boieria să-i ia altul / Și cuconii să-i rămîie / Cu muiarea-n sărăcie. / Și să-i strămutezi feciorii / Să ciaie ca cerșetorii / ...Și străinii să-i apuce / Agonisita cea dulce / Ce să piaie cu ocară / Cu tot rodul său din țară" (ps. 108).

Dumitru Bălăeț

Exegeza „Răscoalei"

Comentînd **Răscoala**, G. Călinescu face un bogat inventar al defectelor artistice dovedite de romancier : nu e vizionar, frază fără nici o „aromă și rotunjire", lipsă pentru descrieri, lipsă de lirism, de „finețe psihologică", incapacitate de sondare a eroilor, „construcție greoaie", prezența unor personaje ca Titu Herdelea — artificială, stîngăcie în surprinderea mediului burghez și urban, în genere multe „personagii secundare sunt pierse și inutile", ba chiar nici „mediul boieresc nu este mai bine zugrăvit", abuz de superficialitate — Nadina fiind de o „nulitate surprinzătoare, incapabilă de a-și exprima senzațiile și concepțiile", nemaipunînd la socoteală că aproape „tot volumul întîi deziluzionează și obosește". (**Răscoala**, în „Adevărul literar și artistic", nr. 634/1933).

Cîteva neavizat ar putea crede că ne aflăm în fața unui detractor. Nu-i vorbă, unele personalități ale culturii noastre vor trata cu toată seriozitatea numitoarele „scăderi" estetice ale operei rebreniene, nu numai pe cele relevate de Călinescu (N. N. Iorga, T. Arghezi, G. Ibrăileanu etc.). Însă autorul lui Ioanide se grăbește să sublinieze că „Scopul acestui criticism de care aș fi scutit pe un debutant este de a descoperi adevărata valoare a cărții". Valoare pe care o identifică în magistrala putere de pătrundere în psihologia gloatei : „Analiza logicii și a afectiunilor colective sunt așa de acute, așa de agudizate de vii, încît simți nevoia să dai scriitorului un apelativ mai puțin banal decît **talentul**, genul bunăoară, într-atîta forța creatoare depășește oricare socoteli critice mărunte". Și toți criticii de bună credință au apreciat unanim acest merit, considerînd că Rebreanu n-are egal, chiar și în alte literaturi. De alt, s-a consolidat mitul că Rebreanu este un extraordinar artist al psihologiei colectivităților, al sufletelor primitive, dominate de instincte și, dimpotrivă, mediocru cînd e vorba de subtilități analitice, de investigarea unor medii mai **rafinate** etc. Desigur, așa este, dacă chestiunea se pune în acești termeni, dar nu e sigur dacă și Rebreanu și-a pus astfel problema. Dovadă, între altele, că, plecîndu-se de la atare ipoteză de cercetare, critica s-a vărît adeseori în situația de a face zgomot în jurul unui pretins „primitivism" estetic, cu toate păratele ce-ar decurge de aici. Puțini s-au gîndit că, de pildă, e o flagrantă contradicție să susți, pe de o parte, că **Ion** sau **Răscoala** sînt capodopere, iar pe de alta că aceleași creații sînt deficitare estetic. „Titu Herdelea — opina cu toată seriozitatea Șerban Cioculescu — putea, la dreot vorbind, lipsi, dacă romancierul nu era, în circumstanță, ardelean și n-ar fi simțit nevoia unui martor transcarpatin". (**Liviu Rebreanu : „Răscoala"**, în „Adevărul", nr. 15044/1933). De fapt, nimic nu putea lipsi, căci romanul ar fi devenit **altceva** decît este în forma finală dată de Rebreanu. Și e surprinzător că asemenea observații, deloc izolate, plecau de la critici care pretindeau (nu fără temei) a ține sus steagul **esteticului**. Sub aparența claritate a „realismului" său, Rebreanu a jucat feste și celor mai de seamă condeieri ai noștri. În definitiv, e vorba de un fragmentarism critic care dezavantajează semina contemplație estetică a operei rebreniene. Cazul cel mai nefericit este receptarea **Gorilei**, roman care nu se abate de la legea **obiectivității estetice** și totuși abia aici se dezvăluie precara înțelegere a artei lui Rebreanu, în genere, de către aceiași critici care lăudaseră **Ion**. Pe Pompiliu Constantinescu îl jenează „tonul și materialul de cronică al romanului". „Cît privește Titu Herdelea — conchide după multe alte observații —, maturizat și ajuns colaborator și succesorul lui Pahonțu, se schimbă, fără să evolueze, lunecă sub ochii noștri, fără să trăiască". (Cf. **Scrieri 4**, Ed. Minerva, 1970). Criticul nu se întreabă nici el de ce e atît de insignifiant Titu Herdelea și dacă nu cumva Rebreanu îl creionează intenționat astfel.

Cu Pompiliu Constantinescu încă stăm bine. Al. Piru confundă cartea cu „un studiu sociologic, jurnalistic, și deci în afară de roman. Lipsit de intuiție profundă, citeodată și de înțelegere a evenimentelor puse în scenă". (**Liviu Rebreanu. „Gorila"**, în „Iașul", nr. 274/1939). Pe Vladimir Streinu îl nemulțumește, de asemenea, „aerul de cronică contemporană" (1940). G. Călinescu decide că **Gorila** „este scrierea cea mai rea a lui Liviu Rebreanu, înfățișînd nivelul de jos al mijloacelor sale". Și iarăși inventariază toate slăbiciunile : „talentul lui Liviu Rebreanu nu poate să nască indivizi". „Dolinescu, Belcineanu, Rotaru și toți ceilalți sunt inexistenți", Herdelea „apare și aici ca un spectator fără rost", nume prost alese etc. (În **Istoria literaturii...**, 1941). Ov. S. Crohmălniceanu : „confuzionism ideologic" (1953). Nicolae Manolescu : „un tipic roman de gazetar" (1965). Comparat cu Rastignac, Toma Pahonțu nu rezistă, adaugă Manolescu. Nici alții nu au o impresie mai bună, reprosîndu-i, între altele, eronata opțiune ideologică, lipsa de simț politic etc. Ceea ce echivalează cu afirmația că Rebreanu și-a trădat punctul său forte — **obiectivitatea**. Și totuși, Șerban Cioculescu opina, la apariția cărții, că în **Gorila** Rebreanu este la fel de imparțial ca în capodopere, că nu-și „ingăduie un punct de vedere strict personal, o atitudine de autor". (În „Revista Fundațiilor regale", nr. 8/1938), ceea ce este cît se poate de exact și reconfirmat, mai încoace, de un critic dintr-o generație mai nouă, care crede (oare fără temei ?) că **„Gorila** este un roman remarcabil, unul din marile romane românești care merită soarta tuturor celorlalte". („Luceafărul", nr. 31 și 33/1980).

Firește, jocul subiectivismului critic poate fi susținut cu alte numeroase texte. Dar Rebreanu atrăgea atenția că **Gorila** nu e un roman „cu cheie", iar în **Jurnal** notează la 14 iunie 1938 : „Opera literară nu poate fi pamflet. De aceea, politica ce s-a făcut la noi, pînă mai ieri, nu e decît un -material- în **Gorila**. »(...) Nu am urmărit și nu am descris fapte întîmplate..." etc. Cu toate acestea, critica și-a dat crezare sieși. Nemulțumit a fost Rebreanu și de felul cum a fost înțeles romanul **Răscoala**. Și nu numai... La cîțiva ani după publicarea cărții, declară lui Dan Petrașincu : „cred că **Răscoala**, ca și celelalte opere ale mele, n-a fost încă studiată de critica românească cu toată seriozitatea cuvenită. (...) Nu subînțeleg prin aceasta necesitatea unor recenzii sau articole elogioase, ci cu totul altceva". (Interviu în „Adevărul literar și artistic", nr. 760/1935). În altă parte, autorul e de părere că rostul criticii nu e să elogieze, ci **să înțeleagă**. Și înțelegerea foiletonismului nu putea fi decît parțială, în cele mai bune cazuri. Opinia lui Eugen Ionescu din **Nu** coincide cu a lui Rebreanu. Deschizător el însuși de drumuri în literatura modernă, Ionescu este convins că **Răscoala** e „cel mai bun roman românesc" : „Iată de ce nu a fost observat prea mult de critică. Am să scriu cîndva, poate, care îi sînt calitățile". Împrejurările au făcut ca Eugen Ionescu să nu se țină de cuvînt, dar ni se pare deosebit de grăitor că un spirit iconoclast, avangardist a pus pe treapta cea mai înaltă tocmai o operă care, în mod unanim, a fost clasată repede ca fiind o ilustrație a **realismului tradițional** sau, cum credea Pompiliu Constantinescu, „o fidelă punere în practică a dogmei realiste a lui Stendhal". Este drept că și din această direcție stilul lui Rebreanu oferea cîmp de valorificare și critica a dovedit-o, dar, în același timp, **clasarea** pretimpurie a operei sale într-o formulă estetică în bună parte anacronică a constituit o serioasă piedică în relevarea „revoluției" rebreniene pe tărîmul prozei, în ciuda faptului că a fost recunoscut drept creatorul romanului românesc modern. Să recunoaștem că marile intuiții critice n-au lipsit, deși n-au fost duse pînă la capăt, în sensul că n-au fost corelate într-un **focar** capabil să lumineze adîncimile cele mai afunde ale operei, dincolo de înșelătoarea simplitate. Și Călinescu, și Streinu, și Lovinescu, și Cioculescu, și Pompiliu Constantinescu, și Perpessicius (îndeosebi) etc. au adus lumină asupra operei, contribuind, cu autoritatea lor, la consolidarea unui prestigiu literar binemeritat. Din acest punct de vedere, Rebreanu se poate socoti un scriitor „norocos" și prozatorul nu ezită s-o recunoască. Dacă înaintașii și-au împlinit, în felul lor, datoria față de un mare scriitor, nu putem afirma același lucru despre critica și istoria literară contemporană. Să constatăm că, în comparație cu alte glorii ale literaturii noastre, exegeza rebreniană se află încă în faza căutărilor, în pofida unor contribuții (N. Manolescu, Al. Piru, Ov.S. Crohmălniceanu, I. Rotaru, Mircea Muthu, Stancu Ilin, Niculae Gheran etc.). Ni se pare plină de sugestii afirmația lui Călinescu, din ultima perioadă a vieții, că opera lui Rebreanu va trebui recitită integral, din perspectiva detașării estetice și cu ochiul proaspăt al unui contemporan. Nu ne iese din minte nici mirarea lui că, deși plină de „defecte", opera lui Rebreanu are o putere uriașă de fascinație. Impresie acut elocventă reliefată de un alt scriitor **modern** la vremea lui, Mihail Sebastian : „Miraculos însă este faptul că, cu o asemenea tehnică rudimentară, d-sa însuflețește veridic un nesfîrșit șir de eroi și că fiecare trăiește destinct, în virtutea unei forțe creatoare ce animă totul în carte și face totul divers, mobil, viu. De la întîia lor apariție, de la întîia lor replică, oamenii d-lui Rebreanu trăiesc". Astfel, totul despre scriitor începe și poate să se schimbe, lucru realizabil numai părăsind vechile referențiale estetice. În locul pretinsei „superficialități" sau „vulgarități" ale Nadinei, Sebastian simte că e „imens de greu să spui de ce această nadină, pictată pe alocuri în culori de carte poștală, devine, în întregul ei, o siluetă cu adevărat tulburătoare, ce lasă în urma ei prin carte, un gust subtil de melancolie, ceva dintr-o rochie de mătase albă, care a fluturat o clipă la orizont și s-a pierdut pe urmă pentru totdeauna". Acest „mister, prevedea Sebastian, „rămîne să fie dezlegat", ca și atîtea altele, bunăoară misterul Herdelea, personaj atît de năpăstuit de critici și care, în pofida tuturor argumentelor, este „viu și plauzibil", constituind „o gravă indisciplină față de cele mai serioase rațiuni critice". (Cf. **Liviu Rebreanu : „Răscoala"**, în „România literară", nr. 52/1933).

Iată premise rămase fără ecou atîtea decenii la care noua critică nu le poate răspunde. Și cîte alte „enigme" nu rămîn în așteptare !

Fericită e și calea aleasă de eseistul Nicolae Balotă în primul capitol din **De la Ion la Ioanide**, Ed. Eminescu, 1974, și care ne propune imaginea unui Rebreanu avînd vocația tragicului, cu puternice linii expresioniste și suflu de tragedie antică. Pentru Balotă, sciziunea din sînul operei între un Rebreanu **rural** și un altul **citadin** mediocru devine inoperabilă. Dacă ne gîndim bine, acest spirit schizoid al criticii pare o ciudată infuzie de sămănătorism critic, căci numai sămănătoriștii absolutizau opoziția dintre sat și oraș. Probabil, faptul are rădăcini în credința că satul este lăcașul sufletelor primitive, barbare, pe cînd orașul colcăie de finețuri spirituale. În realitate, măsura viziunii rebreniene se întinde peste întreg „materialul" estetic, indiferent că eroii se numesc Puiu Faranga, Toma Pahonțu, Solomia, Apostol Bologa sau Petre Petre și Ion al Glanetașului. Eroii lui Rebreanu nu sînt „primitivi", ci „arhaici", observă Balotă, ceea ce poate să fie cu totul altceva.

Sînt cîteva sugestii menite să contribuie la părăsirea mitului unui Rebreanu „rudimentar", puțin cultivat (vezi și recenta carte a lui Stancu Ilin) etc. Altminteri, am arătat, cu probe, în altă parte, că autorul lui **Ion** este unul dintre cei mai **rafinați** artiști ai secolului nostru, de o impresionantă originalitate. Începuturi care merită a fi duse mai departe.

Theodor Codreanu

Prezența călinesciană

Poate fi considerat George Călinescu drept „cel mai mare critic și istoric literar român" ? Un răspuns negativ (și argumentat) la această întrebare este nu numai improbabil, ci și greu de conceput. S-a spus că pentru a fi sigur de ceva trebuie să cunoști ori totul ori mimic despre subiectul respectiv. Nu ne interesează, firește, opiniile ignoranților. Dar, dacă există cercetători care știu totul despre opera călinesciană, ar afirma oare aceștia superlativul în discuție ? Probabil că nu, în primul rînd pentru că și-ar aminti recomandarea maestrului de „a nu ne închide într-o formulă toate virtualitățile neamului". Apoi, pare evident faptul că, relativ simplă în domeniile care admit stabilirea unor criterii (sportiv, economic, militar, chiar științific), ierarhizarea valorilor și a meritelor în sferele filozofiei și artei devine o dificilă și adesea incertă operație. Criticii literare în general și, a fortiori, în cazul celei practicate de G. Călinescu — i se recunoaște și calitatea de artă. Așadar, am ezitat să începem aceste notații cu o afirmație, dar ne-am exprimat convingerea în lipsa de soliditate a unei eventuale negații. Cititorului cu o minimă informație dialectică îi va fi ușor să rezolve această numai aparentă contradicție. Ceea ce putem afirma fără rezervă este că G. Călinescu rămîne, cel puțin de vreo două decenii încoace, criticul cu cea mai largă audiență, autorul la care specialiștii înșiși se văd obligați să facă trimiteri, chiar și atunci cînd nu-i împărtășesc vreo opinie. Nu se mai poate face istorie literară românească fără a ști ce a spus Călinescu. E puțin ? E mai mult decît mult.

Cariera postumă a textelor călinesciene, literare sau critice, este impresionantă, chiar și fără a socoti seria de „Opere" (17 volume, începînd din 1965). Recordul edițiilor îl deține „Enigma Otiliei", cu nu mai puțin de 14 apariții, dintre care cinci traduceri. „Viața lui M. Eminescu" — despre care, în 1933, obscurul director al unei reviste efemere afirma că este „cea mai proastă biografie" a poetului, scrisă de „subtila nulitate G. Călinescu" (sic !) — a apărut postum în nouă ediții (inclusiv trei traduceri). Cîte opt ediții (inclusiv traduceri) înregistrează „Scrinul negru" și „Bietul Ioanide", iar „Cartea nunții" — șapte. Unui volum de „Impresii de călătorie", altuia de „Texte social-politice", li se adaugă trei volume de corespondență, unul de „Aforisme și reflecții" și patru ediții selective din opera poetică. Reeditările și antologiile de texte critice, eseistice și de istorie literară sînt greu de numărat. Semnalăm doar „Impresiile asupra literaturii spaniole", „Opera lui M. Eminescu" (în trei ediții), „Ion Creangă. Viața și opera" (în patru ediții), „Glceava înțeleptului cu lumea", „Ulysse" (selecție de texte critice), „Aproape de Elada. Repere pentru o posibilă axiologie". În fine, „Istoria literaturii române. Compendiu" cunoaște două ediții, iar marea lucrare călinesciană, veritabil monument al criticii și istoriei noastre literare, celebra „Istorie a literaturii române de la origini pînă în prezent" este publicată în trei ediții, una anastatică plus addenda celorlalte „revăzute și adăugite".

În aceeași perioadă, apar mai multe volume și nenumărate articole și studii, consacrate vieții și operei ilustrului literat.

Veritabil erudit „cavalcadînd" pe tărîmurile literaturii universale nestînjenit de angajarea față de vreo metodă, condus doar de propria-i genialitate, Călinescu descoperă nebănuite afinități și, atent la elementele de specific național, se oprește cu încîntare asupra inepuizabilelor resurse expresive ale limbii române. „Istoria" a fost considerată, între altele, „o simfonie ideologică" (M. Ralea), „o sinteză muzicală" (A. Marino). Formidabila energie spirituală a autorului a dereglat uneori instrumentele de recepție ale comentatorilor, pe lîngă unele observații critice îndreptățite. „Istoria" a fost țintită și de reproșuri bizare, unele moderate (eclectism, subiectivism, naționalism), altele de-a dreptul injurioase.

Dacă ostilitatea unui Brătescu-Voinești poate fi explicată printr-o reacție față de modul în care criticul îi tratase opera, mai greu de înțeles sînt acuzațiile de „străinism" și antinaționalism, venite din partea unui admirator al lui E. Lovinescu. Cu timpul, strigătele adversarilor s-au stins și reproșurile oneste au acceptat vecinătatea tot mai numeroaselor aprecieri admirative.

Călinescu ne surprinde prin intuiții geniale și în domeniul teoriei literare, deși, în cazul său, trebuie să ne amintim sensul etimologic, pierdut astăzi, al „teoriei", acela de „contemplare". Puternica personalitate a criticului copleșește orice încercare de sistematizare pozitivă sau de formalizare. Cei care l-au acuzat de artificialitate în clasificări nu știau probabil că o clasificare „artificială" poate fi excelentă și funcțională, iar una „esențială" se poate dovedi de interes minor într-un context definit. Dacă omul preistoric ar fi distins doar între plantele mono — și dicotiledonate, neglijînd separarea celor comestibile de cele otrăvitoare, probabil că astăzi mulți dintre noi n-am fi avut prilejul să discutăm despre clasificări. Unele considerații călinesciene anunță rezultate recente ale analizei de text și ale poeticii moderne. Altele îl apropie de fenomenologia estetică a unui Bachelard, fapt remarcat și explicat de C. Crișan. Autorul hiperinformat al volumului „Sociologie și bioesteticăă" nu poate fi bănuit de excese protocroniste. Și totuși, se întreabă : „Ce ar fi devenit „Universul poeziei", scris direct în franceză, sau în italiană (...) și ce ar fi spus Bachelard însuși, văzîndu-se precedat, în tainele schemei sale sacralizate de știință și revenire, de verbul intempestiv, „ametodologic", dar la obiect și adevărat, al criticului și gînditorului român ?" Chiar atunci cînd noutatea ideii călinesciene nu poate fi omologată (dar „omologarea" este, oare, decisivă?), marele critic se alătură, prin concepții, unor iluștri reprezentanți ai literaturii universale. Citim, de pildă, în capitolul care încheie „Istoria" : „Deși este foarte firesc ca un popor așa de unitar și de vechi să aibă trăsătura lui diferențială, care se și intuiește îndată în latura ei inefabilă, punerea problemei notei specifice e primită de mulți cu mare inimicitie. Aceștia (...) nu vor să admită că sufletește, deci și culturalicește **trebuie cu necesitate** (s.n.) să ne deosebim de alții". Cuvintele acestea ne amintesc un sunet cunoscut, pe care reușim să-l reascultăm la Baudelaire : „(...) se poate afirma că de vreme ce toate secolele și toate popoarele și-au avut frumusețea lor, o avem și noi, **în chip inevitabil** (s.n.) pe a noastră. E **în firea lucrurilor**" (s.n.).

Ca și degustătorul malignelor parfumuri, Călinescu era adept al „luxului cultural", dar îl deosebea de marele poet speranța, poate utopică, într-un „lux cultural la îndemîna tuturor". Ideal înălțător și angajat, „eroic" chiar (după opinia unui romancier francez), accesul maselor largi la valorile culturii naționale și universale ar putea fi atins, considera G. Călinescu, prin ridicarea nivelului de viață materială și spirituală, într-o societate democratică.

Nu am vorbit, așadar, despre „cel mai mare critic român", ci doar despre un scriitor care ne-a lăsat o minunată operă, un „aliment intelectual" de esență rară, „divină hrană" a spiritului și a sensibilității cultivate.

Mihai Niculescu

Poeme de IOANID ROMANESCU

Imbroglio

Să fie de vină doar timpul
dacă din ceea ce scribii lăsară
un înțeles anume
se descifrează tot mai greu ?

prea multă umilință au strins
cuvintele al căror înteles
a pietrei greutate întrecînd-o
l-ar prăbuși pe un Sisif

trebuie să fac semne adînci
în această piatră
pentru ca nimeni după mine
să n-o mutileze

Jérémiade

Spumă a unui ocean plutitor –
nori încoronînd pînă departe
arborii iluziei

înaltă adiere, apoi sideratie :

o lumină stranie –
privirea unui zeu prelinsă
pînă la rădăcina suferinței

sau tu (în voalul
înlăcrimat) Lahesis

de invizibilul fir al vieții
atîrnă acum
doar strigătul din adîncul
tuturor morților mei

Largo

Pînă departe-ai luminat –
apari luminii depărtat

un plîns auzi în tine însuți –
neauzit rămîne plînsu-ți

un cîntec împovărat datul –
povara ta o cîntă altul

real, apari inexistent –
fii doar părere ! te invent

eu întregind vreau să-nțeleg
partea-nțeleasă de întreg

Roentgen

Abia numind lucrurile am reușit
să le cunoaștem să le spunem
apoi le-am schimbat într-atît
încît au început să ne îndepărteze
de noi înșine să ne reducă la tăcere

copilul care învață inocența
întoarce iarăși capul de la surîsul inocenței
ca de la o prostie desenată pe un gard
iar obișnuința mîine îl va face
să treacă indiferent pe lîngă adevăr

ordinea lumii nu a preluat nimic
din dezordinea nu tocmai ideală
a haosului – sfîrșim explicînd
cum evenimentul e doar una
din multiplele variante ale posibilului

parcă anume să nu mai visăm
demonul Maboya ne bătea în somn –
ar spune cineva,
ne trezisem din somn dar nu ne trezisem
din vis – ar spune același

cum – în timp ce scriu – cuvintele mă devorează
devin suspicios întreb
dacă nu cumva mă voi fi stins
și destinul continuă să-și bată joc
să-l tîrască pe altul sub numele meu

Zurvanism

De nu cumva unul de altul – frați – apărîndu-se
lumina și bezna tihna și spaima
în van le vor fi străbătut ținîndu-se de mîini

ceea ce se clatină acum în adîncuri
nu e decît un coșmar de demult
al unui anonim înțelept

ceea ce tîrziu va fi de ne-nțeles
va fi însăși Fata Morgana
pe care noi – fericiți în deșert – o văzurăm

Ars antiqua

Superbă idee avu Apollon
rînduind muzele în cor
dirijîndu-le iubindu-le – ce tîmpuri ! –
ai dracului grecii și nu în zadar

în jurul pămîntului lor
și chiar asupra lor
s-au înălțat și-au dispărut imperii
însă Grecia a rămas

plătindu-i gros pe luptători
însă regește pe poeți
mai totdeauna se-ntorceau
victorioși din războaie

superbă idee avu Apollon –
chiar dacă primul dirijorat
nu ar fi fost decît un simulacru
al gesticii obișnuite

muze nu doar cu numele
ci ele însele știind
ce să pretindă pentru cîntec –
un ideal matriarhat al artei

ce mîini stăpînind lyra
l-ar mai salva pe un Asklepios
din pîntecul în flăcări
al mamei sale ?

pedeapsa olimpiană
pentru Apollon este infinită –
eu l-am văzut alergînd prin mărăcini
după turmele lui Admetos

horia bădescu

Ronset antirăzboinic

Secunde, ceasuri, zi, săptămină...
Se joacă zaruri, jocul e-n toi,
Doi precum unu, unu ca doi ;
Veacul își aduce umbra de mină.
Lumea-i bătrină, viața-i bătrină,
Vremea se trage tot inapoi
Cine ajunge pînă la noi ?
Veacul își duce umbra de mină.
Va să rămină ? Ce-o să rămină ?
Anii se-nghesuie intr-un ungher
Numai pustia nuntește-n cer
Veacul își duce umbra de mină.
Totul se-ngăduie, totul se-amină...
Secunde, ceasuri, zi, săptămină...

Ronset

Ceasul după-amiezii indecis
și ploaia care cade-ntr-una, iar,
peretele luminii dat cu var,
poemul care incă nu s-a scris.
Mai moare cineva, mai e inscris
Un cerc in arbori, mai arunci un zar ;
Un gind pe care nici nu-l știi măcar,
poemul care încă nu s-a scris.
Cuvintele bolnave toate ți-s ;
ah, verbele cu spatele la zid
și fața substantivului — un rid.
Poemul care incă nu s-a scris.
Tăcerile gravide de plictis.
Ceasul după-amiezii indecis.

Ronset

S-a copt un anotimp, un an declină,
își cheamă toamna in văzduh ereții,
pămintul și-a mutat in cer pereții ;
octombrie — biserici de lumină
Pe timpla orizontului se-nclină
măcieșii-n zugrăveala dimineții.
Păduririle-și nuntesc in vint profeții ;
octombrie — biserici de lumină !
Mai așteptăm pe cineva să vină ?
Unde să-l așezăm pe celălalt ?
E răstignită lumea in inalt ;
octombrie — biserici de lumină !
Și-aici doar noi in liniștea deplină.
S-a copt un anotimp, un veac declină !

anastasia domide

Unde ai învățat să fii

Undeva,
Unde ai învățat să fii
Nici un cuvint nu respiră
Nici piatra nu mușcă din zi

Citește-mi cu ochii inchiși
Oglindă a tainei de-acum
Cum mîinile ating durerea
Pupilă fumegindă in drum...

Desprinde din țărmu-i tăcerea
Unde de tine mă-ntunec,
Unde spațiul ademenește forme
Cit numai gindul in mine
Undeva,
Unde ai învățat să fii.

Dorință

Spală-mă de tine
Oglindă,
Spală-mă de tine !
Istovitoare limită
Contemplind trecerea peste
Noapte și zi
Suflet arzind peste intinderea ta...
Fluviu de piatră

radu vaida

Toamna anilor

Virsta de aur
Flutură triumfător pe cetate ;
Aliniați, copacii freamătă,
In semn de salut...
Defilează
Cocori de sub norii
Inchipuind ciudate povești...

Toamna anilor
Stelele...

Foame ciudată

Scindura gardurilor
Inghite lacom umbră.
Cetăți invechite
Își mistuie pietrele ;
tufișul și malul
apa țișnitoare.
Clopot inghite
sunet și ecou ;
soba și vatra —
mireasma rășinii.
Picioarele obosite —
urmele pulberii.
Coloane de fum
mistuie și cerul ;
Nemărginire rămii
Paloare ca o rană —
Puzderie de stele
In clopoței chinezești
In care te regăsești in
Regatul clipei
Trecind peste ginduri
Ca sălciile
Din calea drumeților...
De aceea-ți spun
Oglindă,
Spală-mă de tine !

Permanență

Sintem de mii de ani aici
Și sufletele noastre cresc din rădăcini
Ne legănăm coroana printre pini
Rotind-o-ntruna de atunci
Am luat cuvintul de la păsări
Și tinerețea de la munți
Lăsindu-le-n schimb adincul
Cerindu-și limpezimea-n frunți !

Munților

Mai sinteți voi munților ?
Limpezimea din cornul negru
Taie-n piatră
Miner greu de spadă
Temerar se-nalță supletea
Intr-o tărie nouă
Deșteptarea munților din
Marea semeție antică
Incremenesc pietrele intru eternitate
Mai sinteți voi munților ?

opusul inghite
violete coline.
Doar tu, fată dragă,
te păstrezi intreagă
in această
foame ciudată...

Doruri

Ca norul, care pe cer
Trece alb și incet,
Așa albă și depărtată
Ești tandră ca un sonet.

Se duce, cutreieră norul,
Nu-i rămine nici amintirea,
Doar visele tale noaptea.
Alb își urmează plutirea

Trece, cutreieră,
Argint vinăt pe creste
Te gindești mereu la inalt
Și te chinuie doruri celeste.

Mihai Chiuaru : „Copac la Tescani"

Bilet de dragoste

nicolae fulga

Sabina stă cu ochii închiși în fața hîrtiei albe și, din stiloul albastru, nu izvorăște nimic. Fețe de oameni, triste și îngîndurate, altele înflorite de bucurie sau schimonosite de efortul clipei, umbre uriașe umblînd haotic pe pereții înalți ai halei de electroliză, fețe aprinse de lumina metalului incandescent, strigăte, chemări, frînturi de convorbiri telefonice aspre, calcule, analize, renunțări, zori tulburi, zile impăienjenite de trudă și de nesomn, meșterul Finta zîmbind mereu încurajator, sedinte stereotipe, vesnicul „săru'mîinutele, domnișoară", al cantinierului Paraschiv, directorul cu privirea lui vivace, inepuizabilă, bucuria ultimei nopți, toate îi umblă sub pleoape, îi înțeapă auzul, îi trec pe undeva, prin suflet, probabil, într-o năvală continuă, legîndu-se sau curgînd una din alta, și, din toate și de peste tot, răsare înalt și senin, cu ochii mari și umezi, inginerul Vasile Boruz.

Lui vrea să-i scrie Sabina, vrea să-i lase numai cîteva rînduri, dar în care să spună tot sau ceva care să fie esențial, să clarifice trecutul lor scurt, dar clocotitor, să explice gestul ei de a pleca în care intră și un strop de disperare, și să arunce lumină asupra zilei de mîine, pentru ca el, inginerul inovator Mihai Boruz, să calce la fel de senin și netulburat.

L-a cunoscut în biroul directorului general cînd se dusese după negație.

★

„Și zii, așa stau lucrurile — a luat-o repede directorul — trei zile ai cunoscut întreprinderea, altă trei ai cunoscut orașul, iar a șaptea zi, după conceptul biblic, probabil, ai declarat-o zi de odihnă și mai ales de meditație".

„Da, aveți dreptate — zisese ea calm — dar nu de meditație, ci de concluzii. Și le-am stabilit, dacă vreți, tot în șapte puncte : Întîi — oraș în dezvoltare ! Doi — șantier pînă în ușa casei ! Trei — viața nu e așezată ! Patru — lume preocupată de plan și de muzică populară ! Cinci — lume instabilă ! Șase — nimeni nu stă să-și pună mintea cu mine. Nici..."

Ilie Boca : „Veneția"

„Nici chiar eu, vrei să zici" — completase directorul.

„Da. Șapte — nu e de mine !"

„Și atunci, simplu : semnătura directorului că nu are nevoie de mine, repartizarea devine nulă, de marile visuri pe care le-am notrit ne spălăm într-o dimineață cum ne spălăm de cele de noapte, și luminera Sabina Tudor, studentă de excepție, dotată cu un deosebit simț novator, se contopește cu lumea de rînd. Frumoasă metamorfoză, domnișoară, n-am ce zice !"

„De unde știți toate astea ?"

„Din practică, domnișoară, ce, crezi că ești primul inginer care ciocnește ou aici și, cînd scoate capul afară, i se pare lumea altfel decît în amfiteatru ?"

„Nu, nu. De mine am vrut să vă întreb. De unde știți ceea ce spuneați ?"

„Aaa !... Despre dumneata ? Despre dumneata, domnișoară, știu mai multe decît crezi".

Afirmația o enervase, dar se rezumă la :

„Să-mi dați voie să mă îndoiesc !"

„Atunci, — se repezise iarăși directorul — ca să nu te mai îndoiești, am să-ți spun că am fost coleg de liceu și de institut cu profesorul dumitale, Haralambie Roșu, doctor docent, șeful catedrei de metale neferoase și, încă din primul sau din al doilea an al ei de studenție, mi-a promis-o pe cea mai bună studentă din serie. Era vorba de o anume Mărulet, dacă îmi aduc bine aminte."

„Cu alte cuvinte, sînt deja un copil adoptat cu acte în regulă — glumise ea, dar, în clipa aceea, avusese senzația materială a acestor legături de care ea nu avea cunoștință în afară de o vagă aluzie pe care i-o strecurase întîmplător profesorul Roșu. Mîna directorului, care gesticula cu toate degetele întinse, i se păru o capcană uriașă de care ea, în cinci ani, nu-și dăduse seama. Se așezase tăcerea.

„Ascultă, domnișoară, — reluase directorul cu mai multă gravitate — zici că ai văzut fabrica, dar oamenii i-ai văzut ?"

„Aproape pe toți."

„Și pe cîți i-ai cunoscut ?"

„Nu e greu să cunoști niște oameni ale căror preocupări sînt aceleași : Planul ! Rostise cuvîntul cu voce mai înaltă decît trebuia, ba și reluase : Planul — această obsesie pe care dumneavoastră ați așezat-o în mintea oamenilor, în vocabularul lor, dacă vreți, și în atmosferă. De la cifrele de plan scrise pe fiecare perete liber, pînă la cea mai întîmplătoare convorbire telefonică pe care o poți asculta în această fabrică, domină planul — această noțiune sacră, acest măret zeu economic, care nu dă timp de gîndire. Nu vi se pare, tovarășe director, că în fabrica aceasta se gîndește foarte puțin și că dacă s-ar gîndi mai mult, realizarea planului ar avea căi mai sigure ?"

„Planul acesta, tovarășă inginer, — se dezlănțuise în argumente directorul — este menirea noastră aici, iar cine gustă pîinea aspră a acestei uzine și se lasă cucerit de ritmurile acestor timpuri, nu se poate să nu-și potrivească pasul cu noi. De gîndit să știi că gîndim, dar nu ne așezăm jos pentru asta, ci în mers, în întrecere cu vremea și în competiție cu lumea. Ceea ce ai simțit dumneata nu este obsesie, este altceva, un liant care aduce unitate acestui colectiv. Dacă vrei, este rostul nostru aici. Îndeplinirea planului generează în uzină o anumită psihologie optimistă, acel sentiment tonifiant de încredere. Cînd dispare acest sentiment, oamenii pierd nu numai cîștigul, pierd perspectiva, iar asta e rău.

„Este firesc — intervenise ea mai calm — dar nu credeți că ar trebui să scăpați de precipitarea asta generală, de această frămîntare, de această numărătoare febrilă a fiecărei tone de metal ?"

„De această numărătoare — continuase directorul cu și mai multă apă la moară — nici n-am vrea să scăpăm. Nimeni nu are dreptul să ne lipsească de satisfacția evidențierii fiecărui gram de metal. E vorba aici de sentimentul omului care își numără roadele. De teama nerealizării planului ar trebui, într-adevăr, să scăpăm și nu lipsesc străduințele în acest sens. Pentru dumneata, domnișoară Mărulet, vor fi chiar surprinzătoare străduințele noastre, pe care n-ai avut de unde să le cunoști."

În aceeași clipă apăsase butonul soneriei și în ușă se înființase un bărbat înalt, îmbrăcat într-un halat albastru deschis, cu cravată și cămașă albă. Nu i-a remarcat atunci nimic în afară de ochii mari, negri, ca două cuiburi de apă adînci și cu maluri stufoase.

„Inginerul Mihai Boruz, șeful serviciului concepție ! — strigase directorul — Deocamdată numai afît. Sau v-ați cunoscut ?"

„Cred că din vedere, cumva" — mormăise ea.

„E bine. Cum stăm cu lucrarea, Mihai ?"

„Tovarășe director, bine aș spune, cu toate că înțelegînd mai bine proiectul, am început să-mi dau seama că, pe lîngă ideea principală, acea formidabilă idee, există și niște lipsuri în argumentația tehnică. Nu mi se pare complet demonstrată metoda optimizării cromului. De aceea rămîn la convingerea că inovația nu se poate aplica dacă „domnul inovator continuă să-și ascundă fața."

Atunci se trezise întrebînd :

„Despre ce inovație este vorba ?"

„Avem proiectul unui anod neperisabil" — explicase Mihai.

„Nu se poate !" — izbucnise ea și se ridicase de pe scaun.

„Ba se poate ! — directorul era în toate apele lui. Ce nu se poate cînd ai un amic profesor universitar și care la rîndul lui are norocul să descopere în capul unei fete scînteia lucrurilor mari."

În ochii inginerului Mihai Boruz, năvălise lumina unei bucurii neașteptate, care se împletea cu admirația pentru modul magistral în care directorul își juca rolul. Sabina căzuse pe scaun. Într-o clipă i se luminase totul. Directorul ghicise și adăugase :

„Aș dori să însoțești proiectul cu un argument de rentabilitate de cîteva milioane."

Atunci, în clipa aceea, a simțit dintr-odată nevoia să fie de fată maică-sa ori altcineva care să-i poată spune că ea, Sabina, fiica ei, fetița fără tată a străzii, a ajuns printre oameni, și oamenii o urcă pe podium și îi pun de gît cordonul marii răspunderi, și ea se apleacă și strînge puternic mîna care i se întinde.

„Așadar, aveți proiectul meu !"

„Chiar primul exemplar. Am semnat pentru el sub o sumă enormă și chiar în fața rectorului. Mi-am permis o singură copie pentru Mihai care cred că acum a înțeles cu cine stă de vorbă."

Ea își ascunsese mîna în pumnii mari ai inginerului și rămăseseră așa privindu-se unul pe altul, descoperindu-se parcă, pînă ce directorul observase :

„Toată ceremonia este în plus, Mărulet. Voi vă cunoașteți de mult, de aproape trei luni, de cînd inginerul Mihai Boruz încearcă să te înțeleagă ca pe o enigmă. Zile și nopți ți-a cercetat gîndurile rămase pe hîrtie, în timp ce tu îți mai dansai, poate, ultima vacanță studențească la lumina focurilor de tabără undeva la Costinești. De astăzi lucrurile vor fi altfel. Sper."

În clipa aceea, secretara intrase cu trei cafele pe o tavă de inox.

„Vezi, Mihai, că am stabilit două cuve de încercare în sectorul maistrului Finta ! reluase directorul cu luare-aminte. Și dumneata ai nevoie de maistrul Finta : cheia de la garsonieră se găsește la el. Mîine să te muți de la cămin !"

Cafeaua era ușor amăruie și catifelată.

★

Noaptea se surpă clipă cu clipă din cumpăna zidirii ei. Totul pică și se amestecă în tihna somnului purtat pe picioare. Prin perete pătrunde huruitul podurilor rulante. Stiloul Sabinei este încă sec. Părul lung și negru îi cade peste față ca o cortină în dosul căreia se consumă drama amintirii. Deodată își aduce aminte de ceva, scoate din sertar un caiet pe coperta căruia scrie „Jurnal zilnic" și citește cu voce moale ca într-un cîntec pe care îl întinzi pe răni :

„8 noiembrie. Se împlinesc două luni de cînd l-am cunoscut pe Mihai. Cît de mult l-am cunoscut în două luni ! Ce bine este că sînt oameni ca Mihai și ca meșterul Finta ! Dacă lucrarea ar fi aparținut altei persoane, pe Mihai l-ar fi interesat tot atît de mult ? Meșterul Finta mi-a aranjat garsoniera. De unde a luat sifonierul acela și masa, și yala, și scaunele, și bunătatea de unde a luat-o meșterul Finta ? Astăzi se montează în cuve al doilea set de anozi. Cît aș vrea să reușească proba ! Pentru Mihai aș dori. Pe mine nu mă cunoaște nimeni. Toată fabrica știe de probele lui. Ieri am văzut niște ucenici vorbind despre el după ce trecuse. Aveau aerul că vorbesc despre un om neobișnuit."

„9 decembrie. Iarna asta parcă n-ar mai începe. Probele de ieri i-au adus lui Mihai multă bucurie. I-am văzut ochii umezi. Simțea nevoia să strige, să sară, să ia pe cineva în brațe și să-l sărute așa cum fac fotbaliștii la bucuria golului. Și eu simțeam la fel, și nea Finta. Ne uitam unii la alții și nu știam ce să spunem".

„23 decembrie. Sînt obosită. Astăzi am greșit buletinul de analiză. Mihai mi-a propus cîteva zile de odihnă. Să văd cum mă simt pînă diseară, i-am spus. Sau, poate, tovarășa inginer nu are deplină încredere, a glumit el. Vorbești prostii, Mihai, i-am zis. Dimpotrivă, sînt dominată de impresia că lucrarea nu mai e de mult a mea. El a rîs".

„28 februarie. După treizeci de zile A N 4 se păstrează intact. Am fost lîngă cuvă cînd s-a făcut constatarea. Era și Mihai. Se adunaseră toți muncitorii din jur și se uitau la noi. Doamne, cum se uitau ! Aveam senzația că văpaia din ochii lor era asemeni celei din cuve. Unii stăteau cu brațele încrucișate la piept. Simțeam atunci că forța acelor brațe trece în brațele mele. Nu m-a privit nimeni așa pînă acum. Îmi venea să intru între ei și să strig : După mineee ! Și ei să alerge nestăviliți. Ce stare ! Probabil că așa simt poeții cînd scriu versuri inaripate. Mama nu mi-a mai scris de demult. Am impresia că Mihai a simțit demult clocotul meu, dar se stăpînește. Altfel de ce oftează așa, din senin, și nici nu-și dă seama ? Duminică l-am văzut cu copiii în oraș. Aveau mănuși și căciulițe la fel. Sînt scumpi și prea liniștiți pentru vîrsta lor. L-am sărutat pe băiețel, deși fetița seamănă mai mult cu Mihai. Mi-au spus săru'mîna, tanti ! Tanti ! ? Soția lui Mihai trebuie să fie fericită. Cîte drepturi dă unei femei un certificat de căsătorie !"

Vasile Crăiță Mândră : „Trei generații"

„28 iulie. În noaptea aceasta îl scoatem pe A N 4 la ultimul consult. Da, va fi ultimul consult. Mihai s-a dus să alcătuiască echipa de extracție. Meșterul Finta este internat în spital. Cu inima e internat. El îi zice păcătoasa. Mihai a venit iarăși posomorît în dimineața aceasta. Mihai, Mihai, omule cu ochii mari și umezi, cît de mult aș vrea să știu ce stă greu pe sufletul tău ! Poate că scrii și tu undeva. Tu scrii în inimă, băiatule, și nu e bine. Ce vom face după A N 4 ? Mihai mi-a promis că merge cu mine la București să-i susținem omologarea. Ce mult aș vrea să-l vadă și mama pe Mihai ! Aseară am văzut un spectacol de folclor. Ne-au dat bilete prin casierie. Aici se aduc numai spectacole de folclor. Soția lui Mihai era în primul rînd. De cîteva ori mi-a aruncat priviri întunecate. N-au schimbat nici o vorbă tot timpul. Mihai m-a salutat foarte discret. Directorul dă ocol cuvelor. Astăzi nici n-a fost la masă. Cît de mult o să te bucuri ? — l-am întrebat pe Mihai. Atît ! — mi-a zis și a deschis brațele. M-am trezit ascunsă în brațele lui. Mi-a căutat buzele, dar nu mi le-a găsit. De ce ? de ce ? de ce ? Poate că e mai bine așa !

Am reușit ! Am reușit ! Am reușit ! Oamenii m-au ridicat pe brațe și m-au aruncat în sus : Trăiască ! Trăiască ! Trăiască ! Mihai a înfrîziat mult. Vezi tu ? — mi-a zis — tocmai în noap-

teatru

Visul unei nopți de vară

I.A.T.C.

Shakespeare în variantă studențească prezintă avantajul unei incursiuni artistice în afara crispării și a rigorilor tradiționale. Elfii, spiriduși, prinții și crăiesele pot fi tineri ai zilelor noastre și jocul lor are prospețimea și nonșalanța generației în blue-jeans, care poate apărea pe scenă în pantaloni pecheur și adidași, pentru a se amuza pe seama dragostei și a incurcăturilor provocate de ea, de spiritul năstrușnic al spiridușului Puck, iubitorul de farse.

Clasa anului IV actorie (Conf. Olga Tudorache) apare pe scena Studioului de teatru ca o parodie a **Visului unei nopți de vară**. Studiul este coordonat cu multă rigoare de actorul Florin Zamfirescu.

Un spectacol vesel, dinamic, exploziv, bine condus, în care cele două cupluri Hermia—Lysander, Helena—Demetrius/ ce nu-și află liniștea decît în final — produc un haz nebun, ridicînd tensiunea sălii. Cecilia Bîrbora și Emilia Popescu se întrec în gingășiile și supărările dragostei, pe care le suportă cu stoicism, dar și cu angoase, Hermia și, respectiv, Helena, infruntîndu-se psihic și fizic în ringul iubirii ca două sălbăticiuni frumoase ale naturii cu care se contopesc. Plină de nerv scenic, dinamică, imprevizibilă în evoluții comice și tragice, mereu convingătoare, mereu alta, Emilia Popescu ține sala cu răsuflarea tăiată și o face să leșine de rîs. Sare, aleargă, țipă, se bucură, suferă, se arată indignată, iubește și de fiecare dată este firească, autentică, în afara oricărei vulgarizări. Doru Firte și Emil Șerban sînt partenerii lor de-a lungul întîmplărilor vesele și șăgalnice, ajutînd ca ritmul spectacolului să nu lîncezească. Amîndoi au umor și simțul dozărilor echilibrate. Sub efectul narcotizant al vrăjii lui Puck, se lasă mînuiți ca două jucării mecanice, mișcîndu-se ca atare, în timp ce muzica spectacolului colorează starea ghidușului Puck. Marius Rogojinschi este spiridușul ce jonglează cu sentimentele celor tineri ; este și visătorul Fundulea și mai apare în chipul lui Egeu, fermul tată al Hermiei : voce remarcabilă, privire albastră, farmec, spontaneitate.

Mihai Bica este, de astă dată, impunătorul rege Theseu și, totodată, misteriosul crai al zinelor, Oberon, rînduind liniștea și neliniștea locurilor, a oamenilor. Imperturbabil și rece, ironic și îngăduitor, Theseu asistă la reprezentația lui Pryam și a Thisbeii din unghiul spectatorului, micșorînd distanța dintre sală și actorii momentului de teatru în teatru, amplificînd umorul de bună calitate, prin contrastul dintre gravitatea interpretării regelui Theseu (actorul în complicitate cu spectatorul) și grotescul poetic, diafan, al micii trupe de meseriași.

Raluca Penu și Mălina Petre au un joc lucid, echilibrat. Raluca este o zînă surîzătoare, căreia îi plac încurcăturile iscate printre muritori, dar este și o Hipolita matură, așezată, distantă, superioară. Mălina Petre realizează o Titania stranie, rasată, exersată în tainele yogine, enigmatică și rea sau nebună de patimă, cînd e și ea sub influența ciudatei vrăji a gelosului Oberon.

O scenografie simplă, suplă, expresivă, concepută de studentul I.A.P., Șerban Iuca, permite delimitarea celor trei-patru cercuri concentrice ale convenției de teatru în teatru. Ideea dezlănțuirii furiei celor două îndrăgostite într-un spațiu sugerînd ringul de box, subliniază dintru început intenția parodică, actualizează și extinde efectul comic.

Pe măsura vîrstei- acestor adolescenți dornici să facă teatru, joaca de-a jocul, de-a visul, de-a dragostea, li se potrivește de minune și bucuria necenzurării lor, a descătușării lor, farmecă spectatorul.

Nicoleta Gherghel

film

Iacob

Recenta premieră realizată sub egida Casei de filme numărul 5 (director : **Dumitru Fernoagă**) aparține regizorului **Mircea Daneliuc**, autor și al scenariului inspirat din scrierile lui **Geo Bogza**, avînd în **Sfîrșitul lui Iacob Onisia** principalul moment narativ.

Regizorul descoperă în paginile dedicate unui univers degradat și degradant imaginile ce transformă proza încărcată de revoltă și protest, de violență și durere, în durabilă sugestie filmică, într-o simbolică generalizatoare în consonanță cu sensibilitatea contemporană. Fără a miza pe evocarea documentaristă a raporturilor umiliților și obiditilor cu o realitate ostilă și apăsătoare, **Mircea Daneliuc** subliniază starea latentă a tragicului în viața minerilor de altădată cu laitmotive sugestive ce trimit direct la elementele primare ale existenței. Apa și aerul, focul și pămîntul devin autentice rîme ale unui poem bogat orchestrat în memorabile imagini de operatorul **Florin Mihăilescu**. Ele însoțesc viața și moartea lui Iacob, universul său existențial, punctînd fără retorism limite umane, traiectoriile faptului comun, stări sufletești, reacții firești într-un dialog mereu tensionat cu cruzimile aparente sau latente ale realității deceniului trei.

Fără a transforma „banalitatea ucigătoare" în „fapt senzațional", cineastul este mai degrabă atent, așa cum o și mărturisește într-o scriere programatică, la contextul universului evocat, situat la nivelul percepției prezentului prin coeficientul de sugestie bazat exclusiv printr-o savantă orchestrare a imaginii cu ambianța plastică (creată de **Magdalena Mărășescu** — decoruri și **Svetlana Mihăilescu** — costume), cu o extrem de masivă în sensuri coloană sonoră (semnată de ing. **Horea Murgu**, un veritabil poet al captării sunetului în același timp difuz și acut în sugestii) și muzica inspirată compusă de **Anatol Vieru**, a cărui creație se topește în film, îndu-i adîncimea necesară reflexiei.

Dorel Vișan, în rolul lui Iacob Onisia, se afirmă și aici ca un fin portretist, cu marea știință a analizei detaliului, a conturării unei biografii doar aparent simple, proiectat în stări limită, cu laconismul și asprimea proprii personajului imaginat de scriitor. Greu de imaginat ar fi performanța lui **Dorel Vișan** fără replica dată de o adevărată echipă de interpreți de primă mărime, în ciuda unor nume puțin sau deloc întîlnite pe genericul filmelor noastre. Este vorba de **Ion Fiscuteanu**, remarcat încă din **Glissando**, **Florin Zamfirescu** într-un pregeneric condensat și proiectat într-o matematică simetrie cu finalul, **Cecilia Birbora**, **Livia Baba**, **Maria Seleș**, **Dinu Apetrei**, **Ion Besoiu**.

Ecranizînd scrierile lui **Geo Bogza**, **Mircea Daneliuc** demonstrează încă o dată capacitatea cineastului de a rămîne fidel spiritului unei opere, de a nu-i trăda sensurile ascunse la prima vedere fără a-i respecta litera, structura originară. În **Iacob**, cineastul depășește o simplă operație de restituire a universului scriitorului, oferindu-i șansa transformării, translării în coordonatele dinamice ale unui alt sistem de referință estetică. Justificarea culturală a opțiunii este sancționată numai de calitatea noii lecturi, ce exclude de la bun început fidelitatea tiranică, citirea fără imperativul metamorfozei creatoare, fără curiozitatea fertilă a descoperirii de noi semnificații.

Claritatea discursului filmic, definirea netă a sensurilor desprinse din întîmplările evocate valorifică și luminează lumea sensibilă a ideilor și sentimentelor omenești ce traversează analiza psiho-socială a individului antrenat progresiv și inconștient într-un angrenaj necrutător și violent. Cu o marjă largă de re-elaborare, **Mircea Daneliuc** rămîne unul dintre puținii cineaști capabili să citească și să înțeleagă dincolo de textul literaturii convenabile sau nu transpunerii cinematografice.

Călin Stănculescu

tea asta n-aș fi vrut să ne despărțim așa de repede. Vezi ? după ce dormim, va fi altă zi, apoi vor veni altele, dar ziua aceasta nu va mai fi printre cele care vin. Ea a fost. Și acum că nu mai este, aș vrea să fie cît mai lungă. Da, Mihai, — am oftat eu — dar să știi că nu mă bucur chiar atît de mult. Sabina ! — și a deschis ochii pe mine. Da, Mihai, — m-am explicat eu — am o umbră pe suflet. Vezi ? Eu n-am știut cîtă satisfacție poată să aducă omului lupta pentru ceva, încordarea și, mai ales, sentimentul că ești așteptat de oameni să le dai ceea ce numai tu poți să le dai. Acum am reușit. Mîine entuziasmul va fi general. Apoi va veni un timp cînd oamenii vor folosi anozii ca pe un dat dintotdeauna, așa cum se ascultă un fermecător concert de vioară, fără ca cineva să-și aducă aminte o singură clipă de cel care a dat oamenirii vioara. Mie de acum numai o nouă vioară mi-ar face sufletul să cînte. Pînă atunci am senzația unei jucării de cauciuc care a început să piardă aer, să se micșoreze, să zicem o lebădă. Mihai a răsuflat adînc, parcă s-a micșorat din umeri, și a plecat. Va mai reveni în seara aceasta pe care o voia nesfîrșită ? Ce face mama acum ? Poate mă visează. Mama se culcă în fiecare seară cu grija mea că trăiesc printre străini — fata ei fără tată. Eu sînt păcatul ei săvîrșit la 19 ani. Mama nu s-a măritat niciodată. La cîte drepturi a renunțat ! Nu, mamă, nu sînt străină aici, și oamenii nu sînt răi, mamă. Mihai mă poartă în gînd, sînt cu ei în toate locurile. Ce face directorul ? Doarme ? Nu cred. Se gîndește la mine și la A N 4. Meșterul Finta n-are copii. Și-ar fi dorit o fată ca mine. Dar profesorul Roșu ? A promis că vine să vadă.

Și mîine, mîine voi fi a tuturor oamenilor. Mîine voi întîlni iarăși privirile acelea care mă înfioară și mută în mine atîta putere. Cuvîntul oameni a început să sune altfel de la un timp. Ce frumos sună : oamenii vor, oamenii cer, oamenii dau..."

★

Jurnalul Sabinei se încheie aici pentru că în urmă cu o oră cînd încă scria la el, în momentul cînd scria cu voce tare „oamenii dau", a intrat Ecaterina Boruz care parcă a vrut să-i continue jurnalul :

„Iar unii oameni iau ce aparține altora !"

„Depinde ce înțelegeți prin a aparține" — a replicat Sabina fără să tresară.

„Dumneata ce înțelegi ?"

„Sînt convinsă că nu ce înțelegeți dumneavoastră".

„De ce ești așa de convinsă ?"

„Pentru că, altfel, n-ați fi la ora aceasta aici."

„Și totuși nu pari surprinsă."

„Bineînțeles că mă așteptam la o asemenea întîlnire după zburăturile aruncate din ochi la spectacolul acela, dar nu mă așteptam așa devreme."

„Devreme zici ? ! — izbucnise Ecaterina — Nu-ți ajunge un an de cînd încerc să omor în mine monstrul bănuielilor ? Un an de cînd mă ard oftaturile lui dimineața și seara, la masă, pe stradă și în somn. Un an de cînd mă respectă ca pe o sfîntă și căsună pe copii și-i mănîncă pupindu-i. De un an, de cînd ai venit dumneata, nevinovata Bucureștilor, Măruleț !"

Sabina a sărit în picioare amenințătoare.

„Și în definitiv, ce vrei de la mine ?"

„Să-mi dai bărbatul înapoi !"

„Nu ! Nu ! Nu ! — a țipat Sabina cu pumnii încleștați lîngă frunte — Destul ! N-am făcut asta, nu, nu, nu !" Și s-a trîntit în scaun cu fruntea pe sticla biroului, hohotind.

Ecaterina dăduse deja înapoi, a întins mîinile descumpănită spre Sabina.

„Domnișoară, domnișoară, eu am venit să stăm de vorbă omenește. Liniștește-te puțin ! Te rog să te liniștești ! Aș vrea să înțeleg că nu ai nici o vină ?"

„Ba da — a strigat din nou Sabina și i-a aruncat jurnalul în brațe — Aceasta !" Și a rămas cu ochii plînși pironiți în gol în timp ce Ecaterina îi sorbea literele rotunjite ușor.

„Domnișoară, — a zis Ecaterina Boruz într-un tîrziu, închizînd jurnalul — atunci ce crezi că are pe suflet Mihai al meu ?"

„Mihai nu e al dumneavoastră, doamnă, și nici al meu. Mihai este al lui și al visurilor lui. Prea multe drepturi credeți că vă dă certificatul acela de căsătorie."

„Nu, domnișoară, la noi este altceva. El nu ți-a spus ?"

„Nu."

„Bărbatul acesta cu ochii mari și umezi, cum îi zici dumneata — a început Ecaterina așezîndu-se pe scaun — a muncit mult, a învățat și a ajuns inginer. Cînd ne-am luat, eram amîndoi muncitori. El a apucat înainte. A terminat liceul seral, eu nu. Apoi s-a dus la institut. Eu a trebuit să cresc copiii și să-i țin cum îi place lui. Acum e inginer, și multe l-ar vrea, dar mie nu mi-e frică de ele. Dumneata însă prea te potrivești cu el. Scormonești cu mintea tot ca el și de aceea de dumneata mi-e frică."

„Să nu vă fie frică, doamnă, Mihai este un om deosebit de echilibrat și se pare că lucrul acesta l-am învățat și eu de la el. Cred că ați înțeles că îl iubesc și lucrul acesta i se întîmplă și lui, dar am rămas la nivelul simțămintelor aproape neîmpărtășite. Și, dacă am sta încă mulți ani împreună, am rămîne la fel. Da, pentru că și eu, și Mihai, și dumneavoastră, și alții sîntem robi conștienți unei morale milenare care, mai nou, nu ține de exclusivitate conjugală, ci, mai degrabă, de domeniul cinstei și camaraderiei. Acuma, cît este de moral și de cinstit să-ți omori în tine cele mai sincere porniri, nu știu, dar am convingerea că e bine așa. Asta mi-a spus-o mama cînd am îmbrăcat prima rochiță de stofă. V-am văzut copiii o singură dată, dar mi-a fost de ajuns să constat că sînteți o bună educatoare și o gospodină desăvîrșită".

„Domnișoară, atunci de ce n-ați venit pe la noi ? Poate că bănuielile mele nu mai aveau timp să se închege, poate că era mai bine. Mai ales că ți-au plăcut copiii. Chiar mi-a spus fetița că o tanti ingineră le-a admirat căciulițele și l-a sărutat pe Bogdan — așa îl cheamă pe băiat. Dar poate că o să vii de acum încolo. Îi va face plăcere lui Mihai în primul rînd."

„Nu, doamnă, — reluase Sabina cu o neașteptată stăpînire de sine — nu va mai fi posibil. Eu voi pleca în noaptea aceasta sau, cel tîrziu, mîine. Plec. E mai bine așa. Multe experiențe se dovedesc false ; s-ar putea ca în străfundul sufletului nostru să fie un nucleu necunoscut nouă, răzvrătit împotriva regulei. Și dacă nucleul acesta irumpe, ne răscolește ființa, ne-o scoate de sub control și, atunci, lui Bogdan nu va mai avea cine să-i împletească mănuși și căciuliță călduroasă, eu neștiind să împletesc."

nicolae stoie

STANȚE DE PRIMĂVARĂ

Clepsidră

Printre firele ierbii se-aude
gîlgîitul subțire al unui riu :
sîngele ți se scurge încet —
nisipul amurgului umple
de rugină frunzele brusturilor,
urechile mari pe care grădina.
le ține lipite de pieptul tău
și-ți ascultă bătăile inimii ;
oasele coastelor tale de-argint,
sternul tău verde — colivia
unde se zbate închisă
privighetoarea.

Mihai Chiuaru : „Natură statică"

Echinocțiu

Vîntul topește podmolul din fața casei
acoperă troscotul veșted tufele roșii
ale bircoacelor firele de stupiniță și
mușețel — pereții de cărămină nearsă
zgomotul surd de oase uscate, vocea mea,
se scufundă fără întoarcere sub gîlgîiul
de iederă — întîmplări în afara timpului
și lumii printre gardurile de nalbă și
printre tufele de aglice și bumbăcariță ;
ciucurii maronii ai amentelor se afundă
la repezeală ca niște viermișori în țărîna
umedă plină de putregaiuri la marginea
orașului lîngă terasamentul căii ferate :
întîlniri scurte — exerciții de echilibru
cu tălpile goale pe linia de manevră
(„linia vieții", zici ?) — un tăiș
de cuțit, o sîrmă întinsă, o rază de lună.

Tu

Îți apropii de buze cupa unei folicule
și treci mai departe
umbra-nserării-ți cuprinde
trupul pînă la glezne, trupul pînă la
mijloc ; umbra-nserării de martie, trupul.

Eroziune

Trufia unei stînci de bazalt
măcinată între măselele
malaxorului — puibere albă
și inecăcioasă pe frunzele
de pelin. Se erodează
liniștea unei după-amieze,
mierea luminii se terciuiește
în milul galben și frămîntat
de roțile basculantelor uriașe

Sub echinocțiul de primăvară

Lucrătorul de la salubritate
antreprenorul, administratorul
de-o vreme uită mereu
să astupe gura canalului —
gura nopții și stele îndepărtate
se oglindesc în asfaltul umed
roșii ca niște pioneze, semne
cuneiforme — dinții nopții,
noaptea rîde deasupra mea
cu gura plină de stele ;
citesc, citesc și nici n-ajung
la mijlocul paginii — alunec
ca o frunză în somn, mi se arată
umbra tatălui meu, umbra
ta, fiule, nenăscut încă (? !) ;
semn îmi face să urc „urcă
scara în spirală a Turnului",
nu-mi spune nimic, gura lui
e un trandafir putred de mult
și sus este numai ceață —
pasul meu următor e în gol,
cad din vis în r e a l i t a t e a
nopții — a unui text obscur
— cam pe la jumătatea paginii —
unde inabil autorul moral
se pregătește să înfăptuiască
descrierea crimei perfecte ;
noaptea oarbă rîde deasupra
cu gura plină de stele. Peste
o livadă în muguri bate din aripi
zborul unei păsări verzi, iarba
sub echinocțiul de primăvară !

Euglena verde

Arbuști, flori de nalbă și fluturi,
zumzăitul albinelor harnice —
tabloul primăverii periclitat
de vînzoleala nebună
din inima carierei — amfiteatrul
unde profesorul de belle-arte
face teoria peisajului însorit ;
sensul gîndirii se pierde în iarba
călcată-n picioare cu mult înainte
de-a fi simțit mîngîierea albastră
și umedă a botului fraged de miel ;
legea materiei își spune cuvîntul
în oglinda bălții de după ploaie
— ochiul de azur al îngerului —
prin care trece o euglenă verde !

radu cange

Drum în cîmpie

Moare dimineața pe sub salcîmi ;
Tu, viață , oare cum mă îndrumi ?...
Nu vezi că-i tîrziu ? Totu-i pîrjolit.
Aici mi se pare că de mult am murit.
Cade cîmpia, fuge pe sub ape —
Armăsar îndrăcit care vrea să-mi scape
Din frîul visului și printre degete...
Tu, drum bătut, praful alerge-te...

Iartă-mă în Bărăgan

Iartă-mă, iubito, pentru-o moarte
Care mie doar mi s-a mai dat,
Poți să-mi ierți, iubito, disperarea
Timpul slut pe care l-am răbdat.

Iartă-mi visele duioase, răul
Ce am vrut să-l smulg, neîncetat ;
Poți să-mi ierți iubito, chiar și hău,-n
Care, obstinat, m-am tot scăldat.

Iartă-mi frumusețea mea precară,
Care-a-mbătrînit și s-a tot dus,
Iartă-mi tinerețea mea primară,
Ce mereu avea ceva de spus...

Iartă-mă și iartă-mă o dată,
Să mă ierți chiar de mai multe ori
Că de nu mă ierți, nevinovată,
Ai să mă ucizi de mii de ori.

Iartă-mă în Bărăganul sfînt,
Cînd mi-acoperi fața cu pămînt.

Închinare străbunilor

Mă cheamă Bărăganul de departe,
De unde norii s-au topit în ceață,
Mă cheamă malurile apei, sparte,
De-atîta drum și-atîta neviață.

Mă cheamăînlemnirile din noapte —
Sînt crucile uitate pe vreun drum,
Mă cheamă ielele, prin slabe șoapte,
Învăluite-n griuri și în fum.

Mă cheamă praful de demult depus
Pe genele salcîmului în floare,
Mă cheamă sufletul bunicului ce-i dus
Spre ultima luminilor strigare.

Străbunii mei mă cheamă din pămînturi,
Să le închin, pe drept, atîtea cinturi.

Arșiță

E-o patimă ce arde în tăcere
Și-un Bărăgan uitat care mă cere,

E flacăra țișnită din comori ;
Cîmpia umple cerul de culori

Și ploaie vrea, că este însetată...
Să bea din gura cerului, uitată.

Amintiri de la cenaclul „Luceafărul"

MĂRTURISIRE

de Fănuș Neagu

Îmi pare rău că au trecut de atunci 30 (treizeci) de ani. Pun o întrebare prostească : anii chiar trec așa, cum îi taie capul ! ? Eram zănatec (năuc), tînăr, gata să mă îndrăgostesc și de arbori și de soție (m-am însurat la vreme și devreme) și de drumuri cu sănii și, mai ales, de plecarea la drum. Unde ? Iaca, nu știu nici azi. Știu că fusesem dat afară de la ziarul tineretului, și de la plus cîteva reviste adiacente, și de la radio și de la televiziunea în formare. Am plecat la țară (comuna Gradiștea, raionul Făurei, regiunea Galați, — azi județul Brăila). Ai mei tăiaseră porcul, erau sănătoși, aveau trei butoaie de vin roșu, buturugă, și eu o idee de parvenire. „Voi scrie o nuvelă și-i voi da gata" (Fusesem exclus și din facultatea de Filologie, împreună cu Grigore Hagiu, George Radu Chirovici — și nu mai știu cine — dar pe bună dreptate : nu luasem parte cu făptura-ne la nici un curs și nici un seminar). „Îi dobor", mi-am zis. Și, timp de vreo două nopți, am rupt cîte vreo cincizeci de pagini de hîrtie. Mai păstrînd un rînd, mai adăugînd altul, într-o bună dimineață m-am pomenit avînd în față manuscrisul nuvelei (pe atunci detestam povestirea), **Ningea în Bărăgan.** Luînd Crivățul în piept, dar mai ales în **loden** („i-am îmbrăcat în reglane și i-am trimis în raioane", cîntau lăutarii vremii), am pornit-o spre gara Balta-Albă (se spune că acolo, în dedesubtul apei, cîntă zeci de clopote și sute de preoți, dar eu, care am fost cît pe-aci să mă ined între hotarele ei, de două ori într-un an, nu cred nimic), am luat trenul și m-am oprit la București. Și, în prima sau a doua ședință a cenaclului „Luceafărul", Nicolae Stoian, Octav Pancu-Iași (ce om minunat !, ce scriitor !) poate și Mihu Dragomir m-au împins în fața publicului (erau pe-acolo, ca public, Hagiu, Nichita, Tomozei) s-o citesc. Unii m-au sărutat, alții mi-au spus să mă întorc în satul natal și să sap, ca și taică-meu, fîntîni. Mihu Dragomir, Aurel Martin, Ion Dodu Bălan și Valeriu Râpeanu au hotărît să mă publice. Și mi-au publicat-o — nuvela (povestirea). Iar bunul și blîndul și pe nedrept uitatul dramaturg Tudor Șoimaru, întrebîndu-l pe Râpeanu cine e Fănuș Neagu care a scris „Ningea în Bărăgan" ? și Râpeanu împungîndu-mă cu deștul, a zis : „ăsta e !" Minunatul om m-a sărutat. Îi mulțumesc peste timp.

Peisaj de Ilie Boca

ion țîrlea

Reazemul

De la un timp
îmi dă tîrcoale un alergător
și eu mă-ntreb
cînd am plecat
și unde-am dorit să ajung
și toată zestrea unde-am lăsat-o

Dar ție
trandafir înflorind în zăpadă
nu-ți pasă

Și este
Ca și cînd aș fi deodată
întors în vîrstă
la poala unui munte.

Deși azi

Rămasă în zorii vărătici
E luna paloarea obrazului-cer.
În albăstrimea de ghiață din jurul-i,
Somnului umbrele-i pier.

Peste-o imensă — așteptare
Ne tîrguim diminețile —
Ca într-o piață bogată
Unde se cumpără viețile !

A sosit toamna, și încă, și încă,
Și încă mai vin către tine,
Și încă spre cerul chemărilor tale alerg —

Deși azi e tot mai vizibil
Al părului meu aisberg.

Poveste

Într-o lungă noapte de vară
a venit să mă-mbete pe mine cel cast
prefăcîndu-mă-n ciine lunatic
Și m-a rostogolit în văzduh
ca pe o roată-ntr-o apă
m-a ucis și m-a înviat
sub o alergare de stele,
cu gîndurile ferfeniță.
Ce mi-a dat să beau oare de nu mai știu
nici să mai merg
și nici unde mi-e casa
spre care pornisem
Pînă la răscrucea aceasta
în care-a venit ca o noapte de vară
într-o noapte de vară
cu ariciul lunii în păr
și rîzînd
totul mi-era limpede
Și totuși nu ea
nu ea însăși
Beția mea-i de la căldură
și de la răcoarea ierbii
de la blîndețea numelui ei —
răsăritul ce în sfîrșit-l întrevăd
după o lungă noapte de vară.

Noutăți zilnice

Plecările sînt curgeri. Lasă-n urmă
Pămînt și oameni semănați în timp,
Orașe mari și cîmpuri și surîsuri,
Și toate amintirile de schimb.

Plecările-s spre ceruri și spre gări
Ca niște frunți înălțate — și ca nașteri
De stele, noi, de munți fără sfîrșit,
De viscolire parcă-n necunoașteri.

Plecările
rămîneri sînt — continuu —
Sînt ruperi și desprinderi între gări
Și-aeroporturi pentru-ntoarceri — unde ?
Din patru zări
în alte patru zări.

Monolog

Ai greșit
îi spuneam celui care
greșise alergînd
Ai greșit
ai prefăcut în vise eșuate
tot ce-ai atins
Ai greșit alergînd
tu
iar acum cînd în sfîrșit așteptați
din nou greșești
Cît de tîrziu s-a făcut
pentru femeia-spadă
pentru femeia-suflet
pentru femeia-mură-de-pădure

Celui care cu-adevărat greșise
alergînd
îi spuneam că greșise
alergînd
și că atît de tîrziu avea să-și afle
înfățișarea
în oglinda retrovizoare a alergătorului

plastică

Mai mult decît pasiunea

În preludiul la expoziția de pictură și desen a lui **Andrei Constantin** de la Galeriile de artă ale municipiului București, cîteva voci emiseseră părerea că arta, ca domeniu de manifestare a frumosului, subzistă și dincolo de acreditivele profesionalismului, ba chiar cu mai convingătoare vigoare, în unele cazuri, datorită, s-a spus, inocenței încărcată de har a pasionaților și practicanți. Sigur, istoria (anecdotică) a artei oferă cîteva confirmări. În fond, marile școli ale medievalității europene s-au constituit din embrioane neacademice. Superioara diletanță pare să fi fost atributul marii majorități a breslașilor artei crescută în trena de lumină a corifeilor.

Un astfel de gest voluntar, pigmentat de sinceritatea paletei coloristice, dar trăind, în sensul construcției și al viziunii plastice, în umbra unor meșteri consacrați ai genului, oficiază **Luca Vasilescu.** Pînzele sale degajă înclinația sensibilă a artistului către echilibrul și rigoarea formelor. El prelucrează realul în sens subiectiv, sublimînd imaginea în sugestive sinteze. Pictorul nu pare preocupat de forme, nici de problemele perspectivei. Prin linie și culoare Luca Vasilescu închipuie, pornind întotdeauna de la pretexte strict obiective, o lume a geometriilor perfecte. Uneori se lasă purtat de frenetica alunecare a liniilor ce delimitează cîmpurile de culoare, ce se întrepătrund și se armonizează într-o subtilă complementaritate tonală (game de griuri, albastruri, siene, rozuri, brunuri și variante calme, moi). Insistența reluării motivelor împinge, însă, la monotonie și manierism stilistic. O senzație de uscăciune, de afectare prea accentuată a elementelor de construcție plastică, în ciuda existenței unui sigur simț cromatic, recomandă exercițiului artistic al lui Luca Vasilescu o lărgire a registrului tematic. Frecventarea și a altor genuri l-ar elibera de obsesiile tehniciste. Naturile statice din expoziție (unele trădînd discrete ecouri catargiene și paladiene) pledează pentru o asemenea deschidere, prin care vocația pictorului s-ar dovedi mai mult decît un exercițiu de stil.

În ceea ce îl privește pe **Andrei Constantin**, argumentele unei înzestrări reale pentru meșteșugul artistic sînt mai evidente. Are spontaneitatea „zicerii" în culoare, un ochi ce deslușește, în date esențiale, obiectul cercetării plastice, fie el peisaj, portret sau natură moartă. Înclin să cred, pentru moment, că tînărul pictor dovedește mai multă forță decît discernămînt plastic. Impresie ce poate fi provocată de numărul **mare de** lucrări cu care a trebuit să umple simezele Galeriei municipale și care l-au constrîns la un travaliu neselectiv, ci numai întempestiv, punîndu-i în valoare mai mult instinctul artistic. Din cele ce ne oferă expoziția actuală, Andrei Constantin mi se pare a fi un mai bun peisagist decît portretist, deși tentativele sale plastice (este, de fapt, un bun desenator) vor să demonstreze contrariul. Dar resursele sale de sensibilitate, bagajul său cultural în domeniu, ca și libera mișcare a simțului coloristic (dublate de o bună știință a construcției plastice), fac din tînărul pictor un posibil bun peisagist. El știe să surprindă momentele cele mai dense și mai expresive, în ipostaze dramatice sau tonic jubilante, ale luminii. Priviți mai cu atenție cerurile lui Andrei Constantin și veți înțelege cît de mult respiră acest pictor din atmosfera marii lecții postimpresioniste ce a înflorit în cîmpul artelor române între cele două războaie. Pentru că sorgintea vocației lui plastice de acolo se revendică. O atestă, mai mult decît atît, și cîteva din staticele sale, unde culoarea e mai senzuală, amintind uneori de Petrașcu, și bucuria de a picta — pe care o are în mod vădit! — și-o strunește printr-o disciplină a construcției aproape didactic exersată. Cenzura critică bine condusă, studiul sistematic și aplicat pe genurile predilecte (mai puțin în portretele-alegorii, evocînd unele experiențe expresioniste consumate exemplar anterior), exercițiul în culoare și, evident, continuarea sondărilor cultural-artistice, ce-i pot fertiliza demersul creator prin antrenarea afinităților elective, sînt recomandările ce socotim a fi prielnice în devenirea artistică a acestui înzestrat minuitor al penelului.

Corneliu Antim

Pictură și poezie

Horea Cucerzan face parte din acei foarte rari artiști care exprimă în arta lor obrazul civilizației — ca oglindă a spiritualității umane. Este un pictor care a intuit și învățat din marea tradiție românească a iconografiei bizantine semnele purității, peste care raporturile de lumini de factură renascentistă, asimilate de un mare talent, completează și-i statornicesc personalitatea. Și asemeni renascentiștilor, pentru care are un deosebit cult, Horea Cucerzan se instituie într-o reală sinteză dintre arte : pictură-poezie-muzică (tineretea împătimită de chitară se răsfrînge nostalgic în ritmul cîmpurilor de alb-ocru și în muzicalitatea liniilor), cum singur se dezvăluie în catalogul expoziției de la **Simeza** din Capitală, aducînd în „însetata lume / un cîmp de fluturi transparenți și vii". Poezia sa se naște din datele picturii, poetul are „sentimentul canarului galben / Ce ciugulește cîte un grăunte de foc / Pentru a se înălța" ori renaște ritualic „În asprele bătrînilor ninsori / Alungă-mă frunză de șarpe / Cu apă de cruce / Să rătăcesc lumină / În frîiele cailor" din intimitatea descîntecului popular „Trup te-ntrupă / aluat / larmă-n sini / griu despicat / pe-o oglindă rotitoare / dă-n fecioare / holda moale".

Cînd pictorul bate monezi de aur în chip și-n veșminte el construiește o lume de lumină, un ideal spațiu în care ideea cîntă prin raportul ales dintre nuanțe ; ochiul este fulgerat de alb potențînd efecte de argint, galbenul este moale, mătăsos și cald, verdele este uneori crud, alteori un reflex de gălbui și rouă-oglindă. Pînă la aceste rezolvări Horea Cucerzan a trecut prin multiple căutări într-un obsedant periplu sub semnul împlinirii. Acum douăzeci și cinci de ani debuta, după absolvirea Institutului de arte „Ion Andreescu", în orașul libertăților transilvane, Blaj, cu o suită de portrete și peisaje familiare copilăriei și tinereții sale, dar constient fiind de rostul său pe lume se retrage în atelier, în studiu și meditație, experimentînd valențele culorii în căutarea unui limbaj propriu timp de peste un deceniu, revenind în dialog cu ochiul public cu personala din 1974. Apoi alte expoziții personale și de grup, din care amintim cele trei din Italia, în 1983, Roma, Abano-Terme și Milano, urmată în 1986 de o altă expoziție la Padova, pentru care va primi Diploma și medalia pentru merite artistice decernate de Assesoratul culturii din Padova precum și personalele din București (Galeriile Căminului artei, Galeriile de artă ale municipiului) cu fiecare din ele conturîndu-și o personalitate inconfundabilă prin rafinament și o atitudine gravă, ușor introvertită, în ciuda solarității și a forței prezente în toate pînzele sale.

Bucuria pictorului este lumina zilei, energia pămîntului completînd energia sufletească, umană, filtrate prin eul său creator disponibil pentru discrete armonii, tipice unui temperament meditativ, unul spirit care-și cenzurează sensibilitatea fără a afecta senzația de prospețime și în același timp de echilibru majestuos al unui expresionism coloristic care, împreună, îi definesc stilul.

Carnaval la Veneția, Carnaval venețian, Expresivități, Actorii, Compoziție ori **Echilibru** (ideea mitului christic răstignit între măști) ne aduc aminte de arta sudică a Italiei. **Purtătorii de măști, Pieta, Mama și copilul,** de acele compoziții cu portrete în medalion în care se îmbină un deosebit rafinament cu o rară gingășie ori seria celor șapte **Geneze**, o mișcătoare geografie de dealuri imaginare, inoculînd în văzul privitorului un acut sentiment al forței. Artistul Horea Cucerzan se lasă devorat de propria bucurie a muncii creatoare în superbele pînze botezate **Odihnă** (I-VI), căutînd să descifreze rostul artei ca „formă civilizatoare" în **Manole, Autoportret, Totem, Reverie** ori **Primăvara,** tablouri demne de orice galerie.

Drumul pictorului munca de laborator, destinul fiecărei pînze este bine sugerat de cele cîteva guașe ori desăvîrșite desene în tuș ori cărbune, demonstrație de finețe în ale meșteșugului, sugerînd concomitent, și calea anevoioasă plină de capcane ale artei. Dar Horea Cucerzan le-a depășit, prin această ieșire în public, fixîndu-și definitiv „un loc privilegiat în istoria picturii românești contemporane", cum preciza, în deschidere, Dan Grigorescu.

Ion Iuga

ÎNTÎLNIRILE «LUCEAFĂRULUI»

BACĂU

Cenaclul Artelor

Înființat în urmă cu peste două decenii, **Cenaclul Artelor** al Casei de Cultură „Vasile Alecsandri" din Bacău reunește îndeosebi creatorii tineri din urbea lui Bacovia și din zonă: poeți, prozatori, critici literari, eseiști, dramaturgi, plasticieni, muzicieni, ziariști, etc. De-a lungul anilor, o parte din ei au reușit să se impună atenției publicului și specialiștilor, tipărind cărți și grupaje substanțiale în revistele literare, editînd discuri, vernisînd expoziții, primind premii pe plan național și internațional. Alții își așteaptă debutul editorial (cu volume de poezie, proză, eseuri, publicistică), cum ar fi Val Mănescu, secretarul cenaclului, Ioan Enea Moldovan, Victor Munteanu, Gheorghe Chițimuș, Octavian Opriș, Tatiana Mihuț, Silvia Munteanu, Lidia Blidariu, Irina Lungu, Tincuța Horonceanu, Ion Popa, Iacob Florea, Ioan Apetroai, Dan Nicodim, Nicolae Mihail, Dan Antal, Iancu Grama, Petru Scutelnicu, Cornel Galben.

Nu de mult **Cenaclul Artelor** a fost gazda poeților Nicolae Dan Fruntelată și A.I. Zăinescu, redactor-șef și, respectiv, secretar responsabil de redacție ai revistei „Luceafărul", și a prozatorului Alex. Rudeanu, colaborator al acesteia. Au avut loc întîlniri cu membrii cenaclurilor băcăuane și cu oameni ai muncii de pe platforma industrială, vizite la instituțiile culturale. La Liceul „Vasile Alecsandri", oaspeții, și o parte din membrii **Cenaclului Artelor** s-au întîlnit cu reprezentanții Cenaclului „Lyceum", coordonat de profesoara Maria Hăineală. Au citit poezie Claudia Sandu, Bianca Alexandrescu, Beatrice Nichita, Constanța Pascal, Elena Sandu (eleve), Val Mănescu, Victor Munteanu, Cornel Galben, Nicolae Dan Fruntelată și A.I. Zăinescu, reprezentanții revistei, împreună cu Alex. Rudeanu, răspunzînd și întrebărilor formulate cu acest prilej. Un prim dialog fructuos, în care au mai intervenit profesorii Grigore Codrescu și Marin Preda, directorul adjunct al liceului.

O altă șezătoare a fost găzduită de Biblioteca sindicală a C.C.H. „Letea". În prezența făuritorilor renumitei hîrtii, vizitați și la locurile lor de muncă, au citit poezie și proză Ioan Enea Moldovan, Val Mănescu, Petru Cimpoeșu, Ovidiu Genaru, cei trei invitați, precum și Nicolae Mihail și Emil Pătrașcu, membri ai Cenaclului „Nichita Stănescu" al marelui combinat băcăuan.

Acest periplu băcăuan, care a mai inclus vizite la Casa memorială „George Bacovia" și atelierele pictorilor Vasile Crăiță-Mândră și Mihai Chiuaru, precum și o discuție cu tovarășul Vasile Iacob, directorul Casei de Cultură „V. Alecsandri", s-a încheiat printr-o seară memorabilă în care poezia și muzica au creat un cadru propice dezbaterii. Secretarul **Cenaclului Artelor** a făcut, mai întîi, o scurtă prezentare a acestuia, după care au urmat lecturile din creația tinerilor poeți Gheorghe Chițimuș și Ioan Enea Moldovan. Doina Lungoci a susținut apoi un microrecital de muzică folk, iar Lidia Blidariu a susținut un recital avînd la bază versuri din volumul „Sud, pînă la capăt". Poemele citite au fost analizate de Octavian Voicu, Gheorghe Neagu, Victor Munteanu, Lucian Soma, Alexandru Ungureanu, A.I.Zăinescu și Nicolae Dan Fruntelată, oaspeții răspunzînd în final întrebărilor pe marginea problemelor specifice literaturii contemporane și promovării valorilor tinere.

Vasile Crăiță Mândră : „Flori"

Desen și culoare

Ceea ce conferă o vitalitate aparte grupării artiștilor băcăuani, dincolo de solidara aderare la un program — acela dictat de cerințele momentului istoric prezent, dincolo de comuna dorință de exprimare ori de afirmare, este, credem, profesarea de către aceasta a unei veritabile etici a eforturului, a depășirii inspirației prin muncă, un cult al lucrului împlinit, am spune. Tipică în această direcție ni se pare evoluția unor plasticieni ca Ilie Boca, un „vîrf al scolii lui Ciucurencu", căruia i-a revenit, cu un an în urmă, cinstea organizării în Capitală a unei retrospective: Constantin Ciosu, astăzi un maestru larg recunoscut al caricaturii, cel care a antrenat, la Bacău, o intensă preocupare în acest domeniu; Mihai Chiuaru, care, slujindu-se de excelente mijloace expresive, mediază între o imagine onirică și atracția realului; Vasile Crăiță-Mândră, împărțit între monumentalistică, peisaj și desenul umoristic; Ștefan Pristavu, Gheorghe Velea și Aurel Stanciu, interpreți sensibili ai naturii, trei dintre plain air-iștii exersați în taberele de la Tescani, Berzunți sau Geamăna; Săndel Iancu, ce exploatează formula suprarealistă, în varianta sa solară, feerică, transpunînd vibrații sufletești puțin comune; onestenul Gheorghe Mocanu, cunoscut atît ca pictor, cît și prin dăruirea cu care conduce de multi ani un cerc de desen devenit favoritul multor concursuri naționale și internaționale.

Din urmă, cu pași decisi, vine, scrutînd înălțimile profesionalității, un compact eșalon de talente mai tinere — sculptorul George Zărnescu, graficienii Ovidiu Marciuc și Ileana Ploscaru, pictorița Diana Brăescu, artista decoratoare Maria Suzana Fejer ș.a., remarcați în expozițiile județene și republicane mai recente.

Tabloul manifestărilor susținute, de-a lungul anilor, de nucleul artistic de la Bacău (lungul șir de expoziții colective, de grup și personale, tematice, omagiale etc., multe adevărate evenimente ale actualității culturale, o prezență rodnică în taberele de creație județene și republicane, acțiuni educative organizate „în sistem" cu alți factori culturali în săli de expoziții, întreprinderi, instituții ș.a.) probează faptul că, asociind actul creator unei sporite asumări morale, acesta și-a dobîndit conștiința rolului ce-l are ce factor de cultură. Tendință, de altfel, mai generală semnalată în evoluția artelor plastice la noi, un nou mod de a prin relația cu publicul, nu atît prin prisma problemei de limbaj formator, cît în lumina gradului de receptare umană a fiecărei opere de artă, este pe cale ca a se statornici și aici, cum s-a putut remarca din expoziții ca „Omagiu agricultorilor" sau „Anuala '87".

Amplasată în această acțiune de promovare a talentelor este Festivalul național „Cîntarea României", artiștii profesioniști băcăuani și-au făcut un titlu de onoare din îndrumarea creației de amatori. Le datorează ieșirea din anonimat multe nume intrate deja în conștiința iubitorilor de artă — Ion Măric, Salomeea Andronic, Gheorghe Fifirig, Bica Weinberg ș.a., afirmate în expoziții naționale și internaționale de artă naivă.

I. Cucoș

Ștefan Pristavu : „Case vechi"

Sub cerul ca o cîmpie

Urmare din pag. I

lui, sau cum își aleg hainele, dimineața, muntenii de la poalele muntelui, ghidîndu-se după semnele vremii la înălțimi, tot astfel se confundă locuitorii Bacăului cu spiritul inefabil al cîmpiei — în bună măsură metaforic sau incifrat, ca un perpetuu poem. Ajunge o simplă privire asupra orașului modern, să-ți dai seama cum se cinstește și se păstrează aici personalitatea cîmpiei: totul e deschis înspre tuspatru zările, liniile de forță ale orașului parcă l-au ancorat în mijlocul unui ocean vegetal necuprins. Îți vine să crezi că șesului însuși i s-au făcut cele cinci porți de intrare și nu te-ai mira, într-o dimineață, s-o vezi pe Cîmpia-Doamnă, cu picioarele ude de rouă, străbătînd orașul dintr-o parte în alta, asemenea păsărilor. La Bacău, poți vedea locul de unde pornesc păsările în zbor, le poți urmări drumul pe cer și chiar locul unde revin pe pămînt. Dacă aș fi poet, și aș trăi la Bacău, le-aș spune prietenilor mei că-n nopțile de vară, cînd tot orașul doarme, mi se întîmplă să văd fire de grîu alergîndu-se și jucîndu-se pe trotuare, ca niște spiridași scăpați o clipă de sub ochii Cîmpiei-Doamne...

Și ei m-ar crede, pentru că trăind la cîmpie i-au învățat foarte bine limba, și n-ar găsi în spusele mele nimic prăpăstios...

★

Că aș avea prieteni și m-aș putea înțelege cu ei — asta e sigur, cum ne-am convins și acum, recent. Dacă stau să mă gîndesc bine, nicăieri n-am întîlnit un spirit de echipă atît de contagios — în cel mai bun sens —, și atît de eficient, ca în Cenaclul Artelor din Bacău, animînd un nucleu creator format în jurul, și datorită !, Casei de cultură a sindicatelor, condusă de entuziastul și energicul profesor Vasile Iacob. Aici am văzut dovedit, în fapte, ceva aproape imposibil de demonstrat: buna înțelegere și rodnica împletire a tuturor Artelor, sub același primitor și ospitalier acoperiș. Iar ca o garanție a dăinuirii acestei colaborări între Arte, în jurul aceleiași mese își dau întîlnire, prin tot ce au mai bun, Știința și Tehnica, Istoria și Filozofia, sub bagheta dirijorală a gramaticii limbii române...

Poate că nu există nimic mai plăcut spiritului decît să-ți auzi limba vorbită frumos și corect, indiferent dacă în „dialectul" muntelui sau cîmpiei. La Liceul de științele naturii Vasile Alecsandri, din Bacău, am salutat această plăcută surpriză, ascultînd pagini din creația cenaclului îndrumat de profesoara Maria Hăineală. În aceeași frumoasă limbă, cu dulci accente moldovene, i-am ascultat pe membrii Cenaclului Artelor, în seara de neuitat cînd Poezia a fost pusă pe note, cînd cuvîntul polemic putea să pară de catifea, cînd o simplă privire putea ține loc de cuvînt — și așa mai departe, pînă aproape de ora plecării spre gară, în crucea nopții. Încă mai geruia ușor, iarna încă mai păstra liniștea pe străzile orașului adormit, noi ieșiserăm din casa de cultură (adică Val Mănescu, Ovidiu Genaru, Victor Munteanu, Gheorghe Chițimuș, Ioan Enea Moldovan, Cornel Galben, Ștefan Olteanu, Vasile Crăiță Mândră, Doina Lungoci, Victor Savin, Lidia Blidariu, Gheorghe Neagu, Alexandru Ungureanu, Lucian Soma — din partea gazdelor, împreună cu musafirii care eram: Nicolae Dan Fruntelată și A. I. Zăinescu), cînd mi s-a părut, pe trotuar, un pumn de fire de grîu jucîndu-se.

Ștefan Pristavu : „Pădure"

VAL MĂNESCU

Scrisoare

Ți-am adus flori și poezii proaspete
cerneală roșie îmi curge din degete
Cum mă topesc în sărut ca un secol lipsit de istorie
afară o canonadă de toamnă zadarnică
înăuntru stingi luminarea simțind
că ochii tăi sînt de ajuns pentru tot continentul

Adăugire

eu în eclipsă de inimă
tu atît de blondă
încît
după ce pleci
se face noapte

Secvență de film

aș putea să impuș la mașina de scris
cuvîntul iubire
ca pe un șarpe otrăvitor
dar port în mine o noapte de porțelan chinezese
și sînt marele cîștigător
nimeni nu se sfiește să-mi întindă flori
jocuri și pîine și vin
dacă sînt eroul
descoperitorul
despărțirii fără durere
eu vorbind despre copilăria mea
eu plîngînd despre poezie
cu șansa mea fluturînd ursitele altora
și la sfîrșit un mesteacăn
supus flăcării

VICTOR MUNTEANU

Cu mîinile-n frig

pe strada scurtă cît o noapte de dragoste
a ieșit din memoria mea un copil
și se uită în mine

nu mai am glasul cu care să-i îngrop amintirea
la tarabă scade prețul unui oftat
cineva îmi închide ochii și-ascultă

zadarnic m-apasă clădirile
viața nu-mi mai atinge obrajii
lumina se stinge pe lucruri
e toamnă
o femeie se înțelege cu vîntul

Zgîriatul obrajilor

prin spărtura din cer dimineața îți curge în pumni
nu mai e timp să-ți dai cu lumina rece pe față
să te speli de nopțile grele ca plumbul nu mai e timp
pe albastrul tăios o ciocîrlie înverșunînd înălțimile
nici o sete a ochilor n-o mai poate ajunge
încă și mai sălbatici prunii ascultîndu-ți sîngele inimii
ah suflet al meu ciocîrlia se-afundă în cer
zadarnic te prăbușești în genunchi
s-o-nlocuiești cu un țipăt

IOAN ENEA MOLDOVAN

Surîsul gri

o, deșertăciune, cum ștergi sarea silabelor mele
ochii lor grei pe un vapor asfințit

bacăul cu fruntea pe mîini întristează
faldurii serii
urmele mele rătăcite pe străzi se retrag în statui
trecătorii cad în depărtarea surîsului tău

Iubirea care

te-am iubit cum ochiul ființei durerea
cum săgeata inima în care se-nfige
și trestia vîntul cu sabia lui fără trup

oh
te-am iubit cum apa piatra pe care se frînge
cum orologiul din turn florăreasa cu zorii sub tălpile goale

așa te-am iubit cum podul malurile
Tu, inserarea în rochie albă

GH. CHIȚIMUȘ

Case și străzi

Pe strada apusului soarele-i de vînt
fluturat, casele-n șiruri
pase pe gîrla-nverzită

Ceferistul se piaptănă, musafirul se bărbierește; sub tălpi fiind
raiul — infernu-i pe alte

meleaguri. Cu degetul întins spre fereastră caut lumea într-un cer
încărcat cu case și străzi

Zilele care trec

Dintre toate zilele care trec
dau la o parte
viața întreagă
și aleg frumusețea

aleg aerul care intră-n camera
plină de fum
mîna răcoroasă
pipăindu-mi trupul fierbinte

ce-aș putea spune cînd vorbele
închid gura, cînd
amintirile se întorc

LUCIAN SOMA

Bătrînul

Ca o pasăre de lemn
cu seva oprită-n cer
trupul lui trece
prin fereastra sîngelui meu

Nici-un cîntec nu-l cheamă
dinspre mine spre lume;
pasăre de lemn
cu aripile adună-mă... !

Țăranii

Țăranii aud cel mai bine
cum se scutură clopotul de lut.
Ei strîng anotimpul
în ordinea semănatului
își apropie obrazul pămîntului
să plesnească de căldură
semințele.

Țăranii zilnic
își măresc zidul casei —

CORNEL GALBEN

Rondoul acesta

Iubito, rondoul acesta concis
e un triumf al durerii de tine,
o noapte furată de sini ce-au ucis
o fugă de Brahms și trei violine.

Iubito, rondoul acesta tîrziu
e-o altă iarnă beethoveniană,
o noapte ucisă-n poemul ce-l scriu,
mai fulgerat cu un trup, cu o Ană...

Semn de carte

Mă strivește marea de hîrtie
care urcă-neet pînă la pod,
semn de carte n-am și, cine știe,
mai putea-voi să dezleg vreun nod ?

Mai putea-voi să citesc vreodată
sleva adormită-n plumbul șters,
să mîngîi senin un chip de fată
și-n cuvînt să-ntorc întîiul vers ?

Mai putea-voi să adorm în noapte
cînd mă ard cuvintele cu dor,
cînd mă fulgeră un zvon de șoapte
și-n venin mă scald și nu mai mor ?

Mă strivește marea de hîrtie
care urcă-neet pînă la pod,
semn de carte n-am și, cine știe,
mai putea-voi să dezleg vreun nod ?

SILVIA MUNTEANU

S-a dus roua

Femeie-curajoasă vioară
cîntam
viața mai frumoasă ca poezia
vîslind alergînd dansînd
peste eventuale vipere baricade incendii

O, dimineață neasemuită, lumină și rouă,
sufletul meu tremură pentru voi,
sufletul meu care seamănă cu copilul din colțul străzii,
îngîndurat și slăbuț, numai de soare mîngîiat cîteodată,

S-a dus roua,
a rămas seara.

Un poem promis iubirii

Iubitule, nu există decît clipele trăite împreună,
supraviețuim beznei rodînd.
Totdeauna sărutul simbolic din ascensor un minut foarte lung,
lumina căprui a ochilor tăi și bucuria
pe care trupul meu o poartă ca pe-un veșmînt ușor.
Mușcăm odată din pîinea fragedă și albă a zilei.
Apropie-ți urechea, acum pîntecul meu e o scoică :
ierburi foșnesc, poate trece pîlpîind de albastră spaimă un fazan
sau palma uscată a vîntului le netezește, apoi le răsfiră.
Auzi, puzderie de insecte cîntînd îți închipui,
bărci care greu navighează împotriva curentului.
O noapte bogată și înflorirea sprintenă-mi urcă
prin tulpinile roșii ale sîngelui.

Gheorghe Velea : „Spre deal"

NICOLAE MIHAIL

Seară fără îndurare

cînd această femeie își mută sufletul în brațele mele
de unde e cîntecul ce umblă hai-hui prin artere
de ce întunericul e vorbă de spaimă
și vîlvătaie pe care o aud din ce în ce mai aproape ?
palma întinsă de glas auriu se surpă treceți în contul meu această seară fără îndurare
a cui neliniște e glonțul care o va ucide ?

Țăran la marginea cîmpiei

cu fir de grîu țesută cămașa
riuri riuri
e sărbătoare privirii petrecută cu nunți de ciocîrlii
plopi abia pîlpîind îi luminează palmele îngîndurate
zvicnetul sîngelui poartă dulci coline și flori răzvrătite de mar
datornic pămîntului așteaptă știri de la soare și păsări
...călăuză a cuvîntului pe buza țărinii.

ION SIMION

Bacoviană

doină tînguită la marginea vîntului
albastru uitat
peste noi
gîlgîie toamna

loc larg pentru întoarcerea gîndului

Răspuns

Lîngă clipa ascunsă
lacrima cuvîntului se prelinge încet
peste numele tău
iar de acolo renaște
ecoul.

LIDIA BLIDARIU

Convorbire telefonică

„Aveți legătura"
Alo !
Ce-i cu tristețea ta, cu rănile în formă de stea ?
Au la fel de mult sînge, sau crustă au prins ?
Lumina te mai strivește ?

Aici ?
E așa cum știi
Veșnic pe sîrmă
„Aveți trei minute"
Cu bine... da... da...

Singurătate în noiembrie

Pătrunde noiembrie
Se răsucește încet
(pînă la prăsele)
A galben
A plins
A frig
A cădere

O petiție fără adresant

Textul pare simplu, ascultați :

„Pe lîngă cunoștințele juridice, am scris literatură la diferite reviste și edituri".

Am citit ultima frază dintr-o petițiune fără adresant. O aducere la cunoștință despre starea socială a unui subsemnat oarecare. La sfîrșitul textului nu se află nici o semnătură, cum ar fi fost normal. Nu mai era nici loc, hîrtia se isprăvise brusc, așa că autorul își va scrie numele și prenumele sus, în stînga ; ca un fel de antet. Inexpert în a compune astfel de petițiuni scribul își începe jalba comunicîndu-ne data și locul nașterii și continuă cu alte cîteva date personale dar uită să-și precizeze identitatea. Stilul e laconic, scrisul bătrîn, cu penița, cerneala neagră. Rîndurile coboară în pagină, s-ar zice că exprimă o natură depresivă, melancolică, asta pentru grafologi. Dar să reluăm :

Deci, mai întîi, om cu studii de drept, să se știe, să se aibă în vedere : e o punere în gardă a autorităților pe care nu le cunoaștem, o măsură minimă de autoapărare în fața unei prezumtive și posibile uzurpări de persoană : chiar a petiționarului. Sîntem jurist, avem totuși un statut, vă rog să țineți cont dacă va fi nevoie. Asta primează. Partea a doua a frazei poate fi citită în subtextul ei ca un fel de autoimputare asumată față de care trebuie să arătăm îngăduință. Care om nu are și slăbiciuni, nu-i așa ? Adică în timpul liber compunem versuri sau proză pe care le-am publicat la diferite reviste și edituri. Acest perisabil diferite, acest derizoriu amănunt, aproape un defect, o meteahnă ; n-o luați în seamă, pare a spune petiționarul, e ceva secundar, un fel de rătăcire scuzabilă : n-are valoare. Am scris e la trecut, acum n-o mai fac, sînt bătrîn, departe de insolența tinereții... Nu adie ceva teamă și nesiguranță în partea a doua a frazei ? Un aer culpabil învăluie cuvintele de parcă petiționarul ar dori să înlăture prin mărturisirea erorii un pericol invizibil dar potențial. Eu sînt autentic ca jurist, acolo căutați-mă, restul e joc al istoriei și al hazardului. Recunoscîndu-mi acest capriciu ca pe o vinovăție, rog ca sentința dumneavoastră să fie mai blîndă. Nu cunoaștem adresantul, nu știm nici instanța, totul e atît de vag, aproape absurd. De aceea nu ne putem pronunța dacă teama este justificată, dacă nu cumva e o invenție a petiționarului.

Textul, a cărui ultimă frază o reproducem, se află scris pe o singură filă, șirurile sînt rare, caligrafia vibrează, totuși penița nu se împiedică, e fermă. Avem în față o ciornă, o sumă de informații despre situația unei familii : cine e scribul, ocupația (fost mai tot timpul slujbaș în provincie, nu cumva un alt Cehov ?), frați și surori, copil, soție (profesoară și scriitoare, aici precizarea e fermă, scriitoare, DA ! fie ce-o fi, nu ca el care a publicat la diferite... ah, acest diferite de o sălbatecă modestie, care pune parcă sub semnul îndoielii existența oricărei minime valori, acest diferite care bagatelizează orice urmă de har, de importanță, de interes...). Un text adresat cui ? Cu ce prilej ? Pentru ce fel de utilitate ? La Financiară ? La Poliklinică ? La casa de pensii ? Să fi fost scris pentru gazeta de stradă ? Există vreun tribunal căruia îi sînt necesare astfel de texte ? Nu pare o reclamație, dimpotrivă... Nu prea ne dăm seama și n-o vom ști niciodată. Sînt propoziții de gheață, informative, nu le străbate nici o emoție : parcă-i rezumatul unei vieți făcut de un calculator. Citesc pagina aproape în fiecare zi : parcă e un text scris de Bacovia. Către cine ? Pentru a îmblînzi care neliniște ? Pentru a traversa care eveniment ? La subsolul paginii, în loc de semnătură o precizare (totuși nesigură) cu creionul : 1955. Dar cinci seamănă cu șase. Mai are vreo importanță ? Pentru petiționar, desigur. El avea pe atunci 74 sau 75 ani. Se afla înaintea sfîrșitului.

Adresant nu există. E un text în sine, un autotext bun la toate, să-l oferim cui ni-l cere, lumea are nevoie de acte, de precizări, arhivele păstrează, asta-i menirea arhivelor.

Sus, pe mijlocul paginii, între paranteze, în loc de adresant scrie simplu : (Autobiografie).

Și mai sus, în stînga, un nume oarecare : Gh. Vasiliu — Bacovia.

Un pseudonim adăugat numelui. Așa trebuie căutat în acele diferite reviste și edituri. Căutat ca un glonț rătăcit prin istorie.

Ovidiu Genaru

La Teatrul Bacovia...

De patru decenii Teatrul din Bacău este prezent în viața artistică a țării cu o contribuție proprie, adesea remarcabilă și nu o dată inclusă în seria evenimentelor teatrale de prestigiu.

Aici s-a reprezentat integral opera lui Caragiale în montări succesive redate publicului în viziuni scenice reprezentative prin noile opțiuni spirituale ale publicului. În 1987, montarea „Scrisorii pierdute" în regia artistului poporului Radu Beligan a unit, într-o armonioasă relație, tradiția și modernitatea interpretării acestei capodopere atestînd valorile colectivului de actori. Realizare scenică rezonantă, spectacolul punctează fericit maturitatea creatoare a teatrului în palmaresul căruia se află, în afară de spectacolele Caragiale, încă o seamă de evenimente omologate ca atare de istoria contemporană a spectacolului. Un „Apus de soare" cu inegalabilul actor care a fost Ion Niculescu-Brună trăiește și astăzi în memoria celor mai vîrstnici prin vigoarea combustiei interioare a personajului. „Moartea unui comis-voiajor" de Arthur Miller, cu același interpret, a rămas, de asemenea, un moment de referință. Toți scriitorii de teatru care au contribuit la făurirea marelui edificiu al dramaturgiei noastre contemporane au fost prezenți pe afișele de spectacol ale teatrului. „Mielul turbat" într-o premieră absolută simultană cu cea din Capitală (1953), o fastuoasă și sinceră admirată de autor montare cu „Înșir-te mărgărite" (1957), piese inedite de Mihai Davidoglu, Lucia Demetrius, Al. Voitin, Radu Cosașu, „serialele" Tudor Mușatescu și Mircea Ștefănescu începute sub egida autorilor și continuate cu consecvență pînă astăzi, inspiratele incursiuni în dramaturgia istorică a lui Vasile Alecsandri, Al. Davila, Ion Luca s-au constituit într-un nucleu ce a întemeiat o admirabilă tradiție în „lansarea", pe cît a fost posibil cu succes, a unor piese și autori. Dumitru Radu Popescu, Marin Sorescu, Paul Everac, adăugîndu-se, în ultimii 15 ani, prestigiosul grup al dramaturgilor băcăuani alcătuit din George Genoiu, regretatul Mihail Sabin, Ovidiu Genaru, Viorel Savin, Mureș Covătaru.

Deschis orizonturilor dramaturgiei contemporane, Teatrul Bacovia a reprezentat pentru prima oară în limba română piese de Alexandru Fredro, Eduardo de Filippo, Friedrich Dürrenmatt, Dario Fo, Jos Vandeloo, Valentin Azernikov și numeroși alții.

Au slujit scena aceasta actori de seamă prezenți aici mai multă vreme sau numai ca invitați. Nu e puțin lucru să știm că tot la Bacău au „ucenicit" George Constantin, Silviu Stănculescu, George Mottoi, Ion Buleandră, Mircea Belu, Kitty Stroescu, Ovidiu Schumacher, Sorin Postelnicu, Diana Lupescu, Bogdan Mușatescu, Nae Cosmescu, Ștefan Hagimă, Constantin Popa, Ciupi Rădulescu și nu numai ei.

Despre toate cele de mai sus și despre încă multe altele pe care nu le-au putut cuprinde cuvintele, își amintesc, omagiindu-le, oamenii de teatru ce își dau întîlnire, periodic, la „Gala națională a recitalurilor dramatice" și miile de spectatori ce îi umplu sălile, la Bacău și în alte zeci de localități ; își vor aminti, de ele, poate, și cei de mîine. Acesta este sensul și speranța forfotei creatoare din teatrul care și-a pus pe frontispiciul său numele unui mare poet.

C. Isac

POȘTA REDACȚIEI

DANIEL OBEDEANU, București : Un volum de versuri substanțial, structurat pe cicluri. Tema primelor texte este însăși facerea poemului, văzută ca act existențial semnificativ și totodată loc al descoperirii de sine ; următoarele poeme circumscriu lirismul într-un cadru elementar, naturist, care se încarcă apoi cu mitologie, ca în „Noaptea centaurului" („**Chinuitoare zilele / cu galopul acesta nestăvilit în mine. / / Sudoarea trupului meu / mirosind a om și a cal împreună / sperie viețățile nopții**", obiectele și lucrurile se animă, cu glasuri „**asurzitoare / ca jungla noaptea**"; printre peisaje urbane cresc grandios amintiri preistorice și proiecții simbolice, „ființa obscură" își presimte misterul. Autorul pare deocamdată mai preocupat de coerența ideatică decît de forța expresiei și pregnanța viziunii, de unde lungimi, șovăieli și o anume lipsă de tensiune, care nu înlătură totuși sentimentul că ne aflăm în fața unui talent real și de perspectivă. Reținem deocamdată : **Amintiri despre oameni, Primăvara femeilor urite, Amurg neîntrerupt, Cîntarea cîntărilor**, în așteptarea unui debut independent.

NANA, București : O.K., ne-ați convins ! „La mulți ani" cu ocazia celor 17 ani, felicitări părinților și lui A. Rogoz (pentru felul în care v-au „îndrumat"). Cred că sînteți chiar poetă, dar vreți oare să debutați cu acest pseudonim?! Trimiteți-ne urgent o fotografie, fișa personală, numele real (ori acela cu care vreți să semnați), eventual și alte „capodoperizări".

NICOLAE ZĂRNESCU, Slatina : Bine ați făcut renunțînd la „I"-uri. Așteptăm fotografia, fișa personală și opțiuni de titluri pentru un grupaj.

MARTIN BERNARD, Piatra Neamț (42 ani) : Printre funcțiile autoexprimării se numără, într-adevăr, și cele menționate de dv. : „simt o descărcare a sufletului, o împăcare cu mine însumi, o mulțumire. Parcă mă impac cu cineva cu care sînt certat". Dar între notația „terapeutică" și textul **poetic** există o distanță pe care versurile dv. nu o acoperă (ex. „**Mă cată mama iar pe drum / în mînă cu un clește, / mă bag în beci și mă ascund, / aici nu mă găsește / / Sătul de plîns priveam la geam / Cum pleacă și mă lasă, / cu Azorel mă mingiiam / și mă jucam în casă**" etc.). Încercați să scrieți versuri pentru copii, unde efectele cerute sînt mai apropiate de cele pe care le scontați.

VASILE CORODEANU, Tecuci : „Descurajator este faptul că sute de scrisori ale celor (ne) sau mai puțin chemați blochează răspunsurile celor care într-adevăr au nevoie de o îndrumare. Cei mai mulți dintre aceștia sînt slabi și ceea ce-i mai dureros că nu-și dau seama de acest lucru". Din păcate, însuși textul scrisorii dv. dovedește că aveți dreptate; numai în fragmentul citat există două greșeli, una de construcție, alta de ortografie, pentru a nu mai vorbi de confuzia de fond (cine sînt cei „slabi" ? — cei care „blochează", ori cei care au nevoie de „îndrumare" ?). Confuzia continuă atunci cînd, pe de-o parte, apreciați „răspunsurile" noastre, propuneți lărgirea spațiului „Poștei" și mulțumiți „din inimă celui care a avut ideea redeschiderii acestei rubrici", iar pe de altă parte ne propuneți să concentrăm „la maxim anumite răspunsuri — că cine are urechi de auzit pricepe". Oare așa să fie ? Semnalăm în textele dv. **fluditatea** spunerii (ceea ce nu este o calitate poetică în sine), precum și cîteva formulări : „**o nestatornică ploaie de vară / ușor batjocorită de lujeri**", „**am văzut ierburi / pătate de moarte / ... foșnet lăcrimat**" „**cuvintele tale / deveneau ploioase. / negura — cît plopii**", pierdute însă într-o masă narativă neutră. Mai trimiteți.

MIHAI ASOLTANEI, Birlad : Patru texte scurte, metaforism și expresie directă oscilînd în căutarea formulei celei mai pregnante. Ex. : „**Cu nesomnul meu / i-am ars la capăt pînzele. / Gloria negustorilor / se scurge pe rîu, / înfringerile mele trec pe mijlocul tău / vopsit cu oftatul trecătorilor, / mortarul mut al dragostei**" (**Podul Pescăriei**). Așteptăm o selecție mai concludentă.

MARCEL TRISTAN, Cluj-Napoca (student) : Deocamdată atît : „**sînt prizonierul / scrisului fără cuvinte...**" (xxx).

NICOLAE VLĂDUȚ, Vîlcea : Texte scurte (Ex. : „**Ce n-aș da / să am și eu o Agathă !**", **Citind despre viața lui Bacovia**), și altele de același gen, în care se remarcă lipsa de acces la poezie și preferința pentru cacofonii (Ex. : „**Doar muzica, / muzica celestă...**" **Enigma dell' ora**). Nu.

CIUTACU GABRIELA, Horezu : Într-o altă publicație, tristele dv. versuri ar fi fost poate reproduse la rubrica „Umor involuntar" (Ex. „**Ah, și ce dureros e ca cel iubit / Să te lase singur, părăsit / Atunci cînd cel mai puțin ai fi gîndit / Și, cînd ești și așa mîhnit**"). Nu.

Moldovan Doina (Turda), E. Nica (Constanța), Visternicu Livia (Suceava), Valeriu Liță-Cosmin (Tîrgoviște), Eugen Moineanu (Bacău), M. B. Moldoveanu (Brașov), Rițu Daniel (Brăila) : **neconcludent, mai trimiteți** ; Ciucurovschi Florian (Tulcea), Georgescu Daniel Marian (București), Stanciu M. Constantin (Olt) : **deocamdată nu** ; Petru Abrudeanu (Arad), Munteanu Maria (Cluj-Napoca), Soveli F. (București), Nicolae Badea (București) : **NU** ; Stoica Florian (**improvizații**) ; Iosif Beraru (Cluj-Napoca) : **nimic nou.**

Lector

Cîntarea cîntărilor

Cîndva,
mai tîrziu,
vom simți nevoia
de a închina
un imn fîntînilor
și băncilor rătăcite prin parcuri ;
un imn
acestei străzi umbrite de tei
și ceasului amiezii, fierbinte
golind asfaltul de oameni ;
un imn închinat ascensorului
oprit între etaje,
un imn oboselii,
puternic alcool pentru toate simțurile ;
un imn
închinat trădării iubitei
și clipei cînd cauți cheia
ce-ți va deschide ușa casei

Amurg neîntrerupt

Lumina soarelui.
Roșie. Rănește frunzele.
Mă mișe prin ea
ca printr-o apă străină.
Gîndul mă duce
la acei dinozauri,
uriașe ființe nătînge,
care năpădiseră cîndva
toată planeta.
În lumina aceasta
s-au întins ca să moară
unul cîte unul.

Primăvara femeilor urîte

Mă doare primăvara femeilor urîte !
Urăsc lumina ei caldă, nemiloasă,
ce le descoperă trupul
ca pe o rană.
Și nu mai pot ascunde nimic !
Și nu au nimic de arătat !
Atunci simt cu disperare
că totul e zadarnic
și aș dori să ningă,
din cer aș vrea să cadă
îndurătoare zăpezi fără sfîrșit,
acoperiți de troiene
pînă aproape de suflet
să ne căutăm doar ochii,
strălucitoare stele polare.

Daniel Obedeanu

Însemnele creației patriotice

● Creația literară și muzicală militantă, patriotică, oglindind eroismul poporului român și al oștirii sale în lupta pentru libertate și independență sau reflectînd realitățile socialiste ale României contemporane, are un rol deosebit în dezvoltarea conștiinței socialiste a tinerei generații, în cultivarea sentimentului de respect pentru tradițiile înaintașilor și mîndriei pentru prezentul socialist și viitorul comunist ale patriei, se constituie într-un instrument prețios al formării calității morale și de luptă.

În spiritul tezelor, ideilor și orientărilor din documentele Congresului al XIII-lea și Conferinței Naționale ale partidului, din celelalte documente de partid, Consiliul de conducere al Ministerului Apărării Naționale, în colaborare cu Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor și Uniunea Scriitorilor a organizat, luni 14 martie a.c., la Casa Centrală a Armatei, o întîlnire cu personalități ale vieții cultural-artistice, poeți și compozitori, în vederea participării, sub egida Festivalului național al muncii și creației „Cîntarea României", la cea de-a IX-a ediție a Festivalului cîntecului ostășesc „Te apăr și te cînt, patria mea !", manifestare de prestigiu a vieții cultural-artistice a armatei.

Necesitatea realizării unor lucrări în măsură să reflecte, prin forța mesajului lor patriotic, educativ, împlinirile Epocii Nicolae Ceaușescu, trecutul glorios de luptă al poporului, partidului, al armatei, prezentul tumultuos, revoluționar, viitorul comunist al patriei noastre, dragostea, prețuirea și recunoștința întregului popor și a oștirii sale față de conducătorul partidului și statului, strategul și cîrmitorul de viață nouă, făuritorul doctrinei militare naționale, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au constituit principalele probleme abordate în cuvîntul adresat participanților la întîlnire de generalul-colonel Vasile Milea, ministrul apărării naționale.

Arătînd că viața ostașilor, activitatea lor de zi cu zi consacrată instruirii temeinice, întăririi capacității de apărare a patriei, înfloririi socialiste multilaterale a țării oferă surse inepuizabile de inspirație, ministrul apărării naționale a exprimat dorința militarilor ca, în creația poetică și muzicală de actualitate, aumata să fie în mai mare măsură prezentă, creatorii să reflecte mai cuprinzător viața ostașilor, angajarea lor plenară în înfăptuirea sarcinilor de instrucție și pe șantierele economiei naționale, participarea lor plină de devotament la îndeplinirea tuturor misiunilor încredințate de partid și popor, de comandantul nostru suprem.

Evidențiind nivelul artistic, educativ, din ce în ce mai ridicat al acestei prestigioase manifestări culturale, cei care au luat parte la dezbateri au făcut interesante și utile propuneri privind lărgirea ariei tematice și a gamei genurilor artistice, angajîndu-se să realizeze lucrări ce vor constitui un fierbinte omagiu pe care oștirea țării îl aduce partidului, secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, exprimînd mîndria și prețuirea militarilor armatei noastre față de mărețele realizări ale Epocii Nicolae Ceaușescu, sentimentele de profundă dragoste și devotament față de patrie, partid și popor, față de comandantul nostru suprem, hotărîrea lor fermă de a fi gata oricînd, în posturile datoriei ostășești, să apere cu demnitate și tărie, împreună cu întregul popor, cuceririle revoluționare, independența și suveranitatea Republicii Socialiste România.

Lupta pentru adevăr

Urmare din pag. 1

această problemă. Datele pe care le dă notarul trebuiau să fie comparate cu alți scriitori și, dacă nu au nici o analogie, să fie lăsate la o parte ca neîntemeiate dacă există însă unele analogii, atunci cronica ungară urmează, în modul cel mai probabil, că a fost compilată realmente după însemnări și tradiții mai vechi.

Nestor este însă autentic.

Nestor se bazează pe cronica rusească.

[Urmează două rînduri de ghilimele.]

Pe ce se bazează anonimul regelui Bela :

[Urmează două rînduri albe numerotate cu 1 și 2]

Este numai una și aceeași... în care poate să mintă anonimul : acolo, acolo, acolo, și în problema românilor, cu care ei au trebuit să lupte.

Dacă însă românii erau prezenți înaintea anonimului, pînă la sosirea ungurilor în Europa, ceea ce înseamnă pînă în secolul al XII-lea și din secolul al XII-lea înainte, atunci nu mai este nevoie de nici o dovadă pentru existența românilor în Dacia traiană.

Micile republici țărănești în ținuturile Carpaților s-au contopit în două principate care au avut și au o istorie proprie și independentă pînă în zilele noastre. O istorie tulbure și * care este inveninată chiar pînă în zilele noastre prin negarea adevărului și a situației politice a posesiunilor sale și prin istoriografie.**

Textul este scris în mare grabă. Punctele de suspensie îi aparțin lui Eminescu. Sînt lăsate și spații goale, marcate prin ghilimele și cifre, care urmau a fi completate. Turnura frazelor germane este adesea greoaie. Apar și cuvinte șterse și multe prescurtări.

Ne găsim, evident, în fața unei ciorne-proiect, care urma să fie completată, dezvoltată și stilizată. Faptul că este scrisă în germană, ca și indicația de la început : ..... **a rămas necunoscut în străinătate**", dovedește intenția poetului de a scrie un material destinat străinătății sau pentru o publicație străină.

Tema o constituie continuitatea romanilor orientali („românilor") pe teritoriul Daciei după retragerea aureliană și pînă la venirea ungurilor, temă cunoscută în perimetrul austro-ungar și românesc, necunoscută însă altor națiuni sau cunoscută numai în varianta rösleriană. Neflind vorba de vreo publicație românească adresată străinătății și nici de vreuna din perimetrul austro-ungar, rămîne alternativa unei publicații germane, căreia îi era destinată nota în discuție.

Caracterul ei sintetic (teza lui Rösler, contraargument românesc, relatarea lui Justinian, cronici maghiare, cronici rusești) și, în același timp, extrem de concis sugerează intenția elaborării unui material de genul articolelor din dicționarele enciclopedice.

Amintim cu această ocazie faptul că, într-adevăr, Eminescu era în corespondență, exact în perioada respectivă (iunie 1875), cu editorii **Enciclopediei Brockhaus**, pentru care elaborase deja articole în același spirit sintetic și concis referitoare la localități din România și la personalități culturale românești (Vezi amănunte la Al. Surdu, **Eminescu — colaborator la Lexiconul Brockhaus**, în „Luceafărul", nr. 49, 1987.) Era deci firesc să profite de această ocazie pentru a populariza teza continuității românilor în Dacia.

Este interesantă, în special, argumentarea din penultimul alineat. Dacă armatele maghiare s-au luptat cu cele românești, evident că populația română era anterioară celei maghiare, și dacă populația română a rămas pînă în zilele noastre, fiind atestată și înainte și după venirea maghiarilor, atunci nici nu mai este necesară vreo dovadă despre existența românilor în Dacia traiană, subînțelegîndu-se că cei care o contestă sînt numai reprezentanții naționaliști ai maghiarilor.

Nici ultimul aliniat nu este lipsit de interes și conține o constatare valabilă din păcate, pentru vremea de după Eminescu. Istoria noastră a continuat să fie „inveninată" prin negarea adevărului. Lecția pe care o dă Eminescu oricărui cărturar român este aceea de a lupta fiecare cu mijloacele sale, pentru acest adevăr. Așa cum a făcut-o el, cel mai de seamă poet al nației române.

REMEMORĂRI

„Valul care a plîns pe glezna ta"

1.

Nu știu cui aparține versul... Îmi amintesc o seară de iulie cînd la gleznele subțiri ale unei fete pornită benevol pe malul mării, mai departe sau mai aproape de atingerea rece a apei sărate, un stol de pescăruși, năuciți de lună, făcuseră un cerc alb inconjurînd-o.

Ciocurile lor închipuind un colan de mărgean erau gata s-o ridice în slava cerului.

De-a lungul plajei, un tractorist mătura totul din calea sa, avînd agățată în coada mașinăriei o grapă rudimentară care îmi rănea pupilele.

2.

Ce gleznă frumoasă avea mama ! Eram atît de fascinat de subțiimea elastică a acelui fir de lujer încît, într-o noapte de mai, m-am apropiat cu nesfîrșită și inutilă precauție de patul în care dormea și i-am legat o brățară împletită din tulpini transparente de păpădie.

A fost prima și ultima bijuterie pe care, în cursul vieții mele, i-am oferit-o...

3.

Avea o gleznă atît de transparentă încît prin rotundul ocheanului ei puteai vedea luna răsărind pe malurile miraculoase ale Bosforului.

(Citat din Fănuș Neagu, înainte cu o zi de a pleca la Brăila).

4.

Cred că am mai povestit o dată despre acea misterioasă femeie întîlnită în Mongolia, grație călătoriei favorizate de conducerea obștei noastre. Am văzut-o prima oară în spațiul restrins al unei tribune oficiale cînd, cu speranța europeanului izolat sub dimensiunea altui cer, mi s-a părut o clipă că o recunosc și că am mai întîlnit-o undeva.

Era frumoasă ca o brîndușă păstrată în încremenirea a două ferestre reci de cristal. Profilul ei, desenat în linii suple, mă intorcea în timpuri adolescentine, întristîndu-mă.

Am revăzut-o după zece zile pe **Platourile Înalte.** Fiind în grupuri diferite i-am privit multă vreme mersul elastic și gleznele în jurul cărora cineva incolăcise un lanț catifelat și pufos împletit din „Floarea reginei".

Și gleznele ei erau atît de subțiri, încît, fie din pricina lespedelor lăsate încă de pe vremea marelui Gingis Han, fie din pricina privirilor mele, hipnotizante, a început să șchiopăteze.

O mai visez uneori. Dar niciodată nu m-a rugat în vis să-i dezleg povara mătăsoasă a cătușelor sale regale.

5.

Acum, gleznele mamei s-au atrofiat. Uitîndu-mă cum le susține cu bastonul de corn, mă gîndesc dacă nu cumva eu sînt de vină că i-am deformat suplețea osului în vremea în care mă creștea în pîntec.

Glezna ei odinioară fină ca o fibră de crin s-a rotunjit în resemnarea nemiloasă a vîrstei. Și totuși, mă gîndesc că poate nu eu...

6.

Privesc prin glezna ta ca printr-un soiz de pește...

7.

„Dacă mă gîndesc bine, glezna e un fel de călcîi al lui Achile", (citat din memorie după un aforism rostit de **Teodor Mazilu**, odinioară, la o fostă casă de creație).

8.

„Și de la gleznă ea pornea / Și mușchii erau sferici / Rotiți în linii ce abia / Îți aminteau bisericii" (**Adi Cusin**, din poezia improvizată pe loc și intitulată „Lăsați-mă să cînt glezne").

9.

Cele mai frumoase glezne din lume, după opinia lui **Traian Iancu**, poet baladist și prieten de serviciu, le are **Floarea Lilei din Făget**. „Mă, avea niște glezne că dacă se ducea să se scalde, călca pe nuferi și ăia nici nu mișcau, atîta era ea de ușoară și subțire [illegible] n-am folosit dialectul bănățean).

10.

„Prin glezna ta doar ochiul meu transpare / Ești tu, sau numai marea care moare ?"

11.

Definiția gleznei din **Dicționarul explicativ al limbii române** : „parte a membrului inferior care cuprinde porțiunea articulației tibiei cu tarsul. Proeminență osoasă formată în această regiune. Parte mai subțire a gambei situată deasupra articulației tibiei cu tarsul. Parte a piciorului, la animale, cuprinsă între fluier și chișiță"

Așa da ! Curat parte dintre fluier și chișiță. Dar ce naiba o fi „chișiță" ?...

Mircea Micu

P.S. Aflu cu nespusă plăcere și bucurie că distinsa profesoară **Zoe Dumitrescu Bușulenga** a fost onorată cu Premiul Herder. O sărutare de mînă și un gînd amintindu-mi de acei ani cînd, în Finlanda nopților albe, a ridicat literatura română la rang european.

CONFABULE

* * *

O casă îngustă și albă
ca o literă de lumină
pe un deal
în fața ei — dedesubt — plaja pustie
departe marea — un abur albastru deasupra
în stînga pădurea de nu se știe ce
— poate o pădure de pești zburători —
în dreapta soarele te orbea
între stinci o pasăre albastră cu ochii roșii
îți chema numele
dar tu nu o auzeai
ori nu vroiai s-o auzi
erai cu mine
numai cu mine.

Iulian Neacșu

CUMPĂNĂ Așchii

I. Un munte începe să scadă cînd e umblat. Cărările îl apasă, orice pas vrea să-l împingă în interiorul pămîntului.

II. De cîte ori se uită pe hartă, chiromantul vede o palmă uriașă.

III. Acest poem, de consistența unui ban de aur, încercat cu dinții textului critic.

IV. Lacul de munte e convins că vîrful muntelui [illegible] vîrfului.

V. Cum gîndește existențialistul : nu trecutul, prezentul și viitorul, triada temporală (întreitul tolag), ci prezentul și absentul, cele două lucruri perfecte.

VI. Antisthene spune că stelele pier cînd razele lor nu mai sînt în stare să deosebească pe cei răi de cei buni.

VII. Sînt cititori care cern destul de cîudat o carte : ignoră ceea ce cade și savurează tărița. Ei cred că ceea ce rămîne în sită e bun.

VIII. Despre furtul zeilor și despre contrabanda cu zei, în antichitate, vorbește Giambattista Vico (**Știința nouă**).

IX. Cînd vede un șarpe, barza se repede asupra lui. Îi strivește capul cu ciocul, îl face neputincios și-l duce în cuib puilor, să se joace cu el. Ea este norocul casei, norocul de deasupra, norocul zburător și are o dușmănie ancestrală față de norocul de sub talpa casei, norocul tîrîtor.

George Alboiu

„Gazeta de Transilvania"

Urmare din pag. 1

de grupuri sociale. George Barițiu a răspuns acestui stadiu nou al dezvoltării istorice, activitatea lui de publicist este o continuare, cu mijloace nouă și în împrejurări nouă ale lucrărilor mai vechi ale învățaților din **Școala ardeleană** și a cronicarilor din Moldova și Muntenia. În **gazeta** lui el face istorie, lingvistică, răspîndește literatură cultă și populară, dă sfaturi pe teme economice și de sănătate, pînă și faptul divers își găsește rost în iluminarea celor mulți. El și colaboratorii lui au scris pentru toată lumea românească, cei care semnau în **gazetă** ca și „prenumeranții" se aflau răspînditi în toată lumea românească. **Gazeta de Transilvania** și **Foaie pentru minte, inimă și literatură**, suplimentul celei dintîi, au avut un program deschis care îl premerge pe al **Daciei literare**, răspunzînd tuturor deziderateloe pe care secolul al XIX-lea — secolul întemeierii națiunilor — le puneau în fața poporului. Ne face plăcere să cităm un fragment mai bogat din **Conspect asupra literaturei și literaților ei...** de Vasile Gr. Pop (1873) care subliniază foarte potrivit rolul lui Barițiu și al publicațiilor sale : „Atunci Barit înființă **Gazeta Transilvaniei** (...) și **Foaia pentru minte** etc. (...). Putem zice că nu este foaie românească care să aibă mai multe pentru natiunea noastră decît bătrîna **Gazeta** ; aceasta se făcu îndată forul convenirei celor mai ilustri bărbați români, și mulți din cei mai renumiți poeti ai nostri de acum, în „Gazeta" publicară primele lor încercări. Atuncea și românii din Moldova și Muntenia se interesau mai zelos și de întreprinderile de renastere ale fratilor de sub Austria : literații României lucrau bucuroși pentru „Gazeta", iară publicul cititor o părtinea materialmente ; De el zice un român : G. Barit, sub-diacon român din Transilvania : acest bărbat incomparabil și în voință și în țăria și curăția caracterului său roman, neînvins și neschimbat în toate circumstantele, s-a consacrat din tineretele sale neîntrerupt și cu tot zelul, în adevăratul sens al cuvîntului, cu trup, cu spirit și cu tot, pentru luminarea și întărirea conștiinței naționale politice ale românilor, mai ales în provinciile austriece, și pentru susținerea acelor drepturi. El prin organul său national „Gazeta Transilvaniei" și „Foaie pentru minte" etc. făcu, de la 1838 pînă la 1848, cele mai mari servicii întregii națiuni române : el renăscu și reînvie naționalitatea în românii din Austria ; prin înțelepciunea și prudența sa sfărmă și nimici cu totul intrigile cele puternice ale ungurilor, sasilor și ale altor străini, ba chiar și ale unor români rătăciți, care se fortau cu toți din toate puterile, ca să sfîșie pre români în partide, să-i dușmănească unul cu altul, să-i slăbească și așa să le uzurpeze cu nedreptul drepturile cele neînstrăinabile. El reuși a deștepta în români simțul comun, simțul spre lucrare împreună, a aduna și a concentra toate puterile, dorințele și năzuințele singulare și izolate ale românilor din Austria numai într-un singur punct, unindu-i pe toți într-un cuget, într-un suflet și într-o inimă". Cu alte cuvinte, Nicolae Iorga va sublinia mai tîrziu aceleași merite, netăgăduite, ale cititorului.

În coloanele **foilor** lui George Barițiu, au colaborat M. Kogălniceanu, Heliade Rădulescu, Timotei Cipariu, D. Bolintineanu, Gr. Alexandrescu, Andrei Mureșanu, Costiache Negruzzi, Vasile Alecsandri, August Treboniu Laurean, Simion Bărnuțiu, Ioan Rațiu, Al. Papiu Ilarian și numeroși alții. Dealtfel, publicarea de către un colectiv clujan a corespondenței primite de G. Barițiu (deocamdată 6 masive volume) ne dezvăluie în ctitorul **Gazetei de Transilvania** un spirit de largă comprehensiune, care **citea** just evenimentele și găsea de fiecare dată cele mai nimerite mijloace de a aduce la conștiinta publică problemele cele mai stringente cu care era confruntată națiunea. Dau o singură citație din **Gazeta de Transilvania** (nr. 13, 27/15 februarie 1866) pentru a se vedea tonul, culoarea stilistică și tactica adoptată în circumstanțele de atunci, privitoare la detronarea lui Cuza și la speranțele oarecum îndoielnice pentru ardelenii din imperiu. Deci, nu prin comunicat : „Principatele Unite Române, București, 23 februarie. Domnule redactor ! Mă grăbesc a face cunoscut că azi s-a destronat domnitorul ; dară ce este mai mult, că a fost fără vărsare de sînge. Între 1 și 2 oare dimineața, l-a luat un colonel cu ofițiri din așternut, fu silit a subscrie demisiunea de la tron și după aceea fu arestat. Doamna a plecat cu onoare ; orașul liniștit ș.c.l." Sînt date proclamațiile, actul de abdicare etc. Știrea venită din Principate se continuă astfel, nu lipsită de ermetism : „Cuza, orcum, a fost un om mare întru prochiamarea de legi mari române pentru înălțarea națiunei române. Daună că n-a avut destulă energie a le esecuta și a stîrpi abuzurile, care n-au fond în România. Instituțiile egalitarie ale lui trebuie să le susție românii, în contra orcăror uneltiri de facțiuni. Cel dintîi care ar face atentatul cel mai mic a îngusta drepturile egalitare introduse să o pățească, dar mai rău și decît Cuza. Să stăm strîmb și să judecăm drept". Iar concluzia, pentru înțelegerea mai dreaptă a istoriei ni se pare fără de dubiu : „Locotenența și ministeriul e aristocratic cu precumpănire, se află însă reprezentată și democrația prin Rosetti și m. Leca. Vom vedea cu cît mai române vor fi faptele lor, că nici cald, nici rece pentru națiune nu e iertat a fi (...)".

Barițiu vedea evenimentele românești în totalitatea lor și, încă o dată, lecția lui este perenă. În istoria culturii și a presei românești **Gazeta de Transilvania** ca și celelalte **foi** editate de George Barițiu ocupă un loc de seamă și socotim că este cazul ca istoricii literaturii și culturii noastre să acorde acestor publicații un interes mai mare pe măsura meritelor cu care s-au impus în epocă. Pomenirea celor o sută cincizeci de ani de la fundarea **Gazetei de Transilvania** e nimerit să se instituie într-un prilej de cercetare pioasă și totdeodată științifică a însemnătății acestui „organ național de presă" și a activității aceluia care i-a dat ființă prin jertfa de sine.

JAMES CLAVELL

SHOGUN

OBICEIURILE NOASTRE SÎNT DIFERITE

— bun. A avut mai mult decît destul, deși nu pare să-l fi atins cîtuși de puțin. De ce nu ne lași acum, Fujiko ? Ar fi timpul să-i fac propunerea oficială în numele tău.

Fujiko se înclină spre Blackthorne și plecă, bucuroasă că, prin obiceiul pămîntului, problemele importante întotdeauna erau discutate în taină de o terță persoană. În acest fel demnitatea putea fi păstrată de ambele părți.

Mariko îi explică lui Blackthorne ce se întîmplase cu vinul.

— Cît le trebuie ca să mai aducă ?

— Nu multă vreme. Poate c-ai vrea să faci baie acum. Voi avea grijă ca *saké*-ul să fie trimis de-ndată ce sosește.

— A spus ceva Toranaga despre planul meu, înainte de-a pleca ? Despre flotă ?

— Nu. Îmi pare rău, n-a spus nimic despre asta. Mariko așteptase să apară semnele de trăncăneală ale beției. Dar, spre surpriza ei, nu apăruse nimic, nici măcar o ușoară îmbujorare sau o poticneală-n cuvinte. Cu atîta vin înghițit și atît de repede, orice japonez s-ar fi făcut criță. Vinul nu este pe gustul dumitale, Anjin-san ?

— Nu chiar. E prea slab. Nu-mi oferă nimic.

— Cauți uitarea ?

— Nu, o soluție.

— Tot ce se poate face pentru a te ajuta se va face.

— Trebuie să am cărți, hîrtie și pene de scris.

— Mîine am să-ncep să le string pentru dumneata.

— Nu, astă-seară, Mariko-san. Trebuie să-ncep chiar acum.

— Seniorul Toranaga a spus c-o să-ți trimită o carte... cum i-ai zis ? ...cărți de gramatică și dicționare de la sfinții părinți.

— În cît timp ?

— Nu știu. Dar eu stau aici trei zile. Poate că asta îți va fi de folos. Iar Fujiko-san e aici tot ca să te-ajute. Zîmbi fericită pentru el. Sînt onorată să-ți spun că ea îți este dată drept concubină și ea...

— Ce ?

— Seniorul Toranaga a întrebat-o dacă ar vrea să-ți fie concubină oficială și ea a spus că ar fi onorată și a fost de acord. Ea va...

— Dar eu nu sînt de acord.

— Poftim ? Îmi pare rău, nu înțeleg.

— N-o vreau. Nici concubină, nici în preajma mea. O găsesc urîtă.

Mariko îl privea cu gura căscată.

— Dar ce-are a face asta cu concubina ?

— Spune-i să plece.

— Dar, Anjin-san, nu poți să refuzi ! Asta ar fi o insultă îngrozitoare pentru seniorul Toranaga, pentru ea, pentru toți ! Ce rău ți-a făcut ea ? Absolut nici unul ! Usagi Fujiko a consim...

— Ascultă ce-ți spun ! cuvintele lui Blackthorne răsunară în toată veranda și-n toată casa. Spune-i să plece !

Mariko zise imediat :

— Îmi pare rău, Anjin-san, ai dreptate să fii furios. Dar...

— Nu sînt furios, spuse Blackthorne cu răceală. Nu puteți... *Nu puteți* să vă băgați în cap că m-am săturat să tot fiu folosit ca o păpușă ? N-o vreau pe femeia aceea în preajma mea, îmi vreau corabia înapoi și echipajul și cu asta basta ! Nu stau aici șase luni și mi-e silă de obiceiurile voastre. E cumplit ca un om să poată amenința un sat întreg că va fi șters de pe fața pămîntului numai ca să mă invete pe mine japoneza, iar cît privește concubinele — asta e mai rău decît sclavia —, e o insultă deșănțată s-aranjezi o asemenea treabă fără să-ntrebi mai dinainte !

Ce mai e și asta acum ? se întrebă Mariko îngrijorată. Ce-are a face urîțenia cu concubina ? Și în orice caz, Fujiko nu e urîtă. Cum poate să fie atît de greu de înțeles ? Apoi își aminti de avertismentul lui Toranaga :

— Mariko-san, răspunzi personal, mai întîi ca Yabu-san să nu se amestece în plecarea mea, după ce i-am dat sabia, și apoi, ești întru totul răspunzătoare de stabilirea cu supușenie a lui Anjin-san în Anjiro.

— Voi face tot ce-mi stă în putere. Altceva. Dar mă tem că Anjin-san îmi dă peste cap toate planurile.

— Tratează-l ca pe un șoim. Asta-i cheia pentru el. Eu îmblînzesc un șoim în două zile. Tu ai trei.

Își întoarse privirea de la Blackthorne și-și puse mîntea la treabă. Cînd se-nfurie el arată într-adevăr ca un șoim, gîndi. Are aceleași țipăt ascuțit, aceeași cruzime fără sens, iar, cînd nu e mînios, aceeași semeție, aceeași privire fixă, fără să clipească, același total egocentrism, cu o violență totdeauna gata să izbucnească.

— Sînt de acord. Ai perfectă dreptate. Ți s-au impus lucruri cumplite și ai perfectă dreptate să fii furios, spuse ea potolindu-l. Da, și desigur, seniorul Toranaga trebuia să te fi întrebat, chiar dacă nu înțelege obiceiurile voastre. Dar nu i-a trecut niciodată prin minte c-ai să te împotrivești. El a încercat să te onoreze, așa cum ar face-o cu un samurai pe care-l are foarte la inimă. Te-a făcut *hatamoto*, ceea ce e aproape ca o rudă. Anjin-san. Sînt doar cam o mie de *hatamoto* în tot Kwanto. Cît despre doamna Fujiko, el a încercat doar să te ajute. Doamna Usagi Fujiko ar fi considerată... la noi, Anjin-san, aceasta ar fi considerată o mare cinste.

— De ce ?

— Pentru că neamul ei e străvechi și ea e foarte bine educată. Tatăl și bunicul ei sînt daimyoi. Bineînțeles că ea este samurai și, bineînțeles, adăugă cu delicatețe Mariko, dumneata i-ai face o mare cinste, dacă ai accepta-o. Iar ea, într-adevăr, are nevoie de un cămin și de o viață nouă.

— De ce ?

— E văduvă de foarte puțină vreme. Biata fată, nu are decît nouăsprezece ani și și-a pierdut soțul și fiul, iar cugetul o mustră amarnic. Fiind concubina oficială a dumitale, i-ai oferi o nouă viață.

— Ce s-a întîmplat cu soțul și cu fiul ei ?

Mariko șovăi, mîhnită de franchețea nepoliticoasă a lui Blackthorne. Dar acum ea știa destule despre el ca să înțeleagă că acesta era obiceiul lui și nu înseamna lipsă de maniere.

— Au fost condamnați la moarte, Anjin-san. Cîtă vreme te afli aici, vei avea nevoie de cineva care să se ingrijească de casa dumitale. Doamna Fujiko va fi...

— De ce-au fost condamnați la moarte ?

— Soțul ei a fost aproape gata-gata să pricinuiască moartea seniorului Toranaga. Te rog, con...

— Toranaga a poruncit moartea lor ?

— Da. Dar el a fost corect. Întreab-o, ea o să-ți confirme. Anjin-san.

— Cîți ani avea copilul ?

— Cîteva luni, Anjin-san.

— Toranaga a condamnat un prunc la moarte pentru ceva ce-a făcut tatăl ?

— Da. Asa e obiceiul la noi. Te rog, ai răbdare cu noi. În anumite privințe, noi nu sîntem liberi. Obiceiurile noastre sînt diferite de ale voastre. Vezi, prin lege, noi aparținem seniorului nostru. Prin lege, un tată dispune de viața copiilor săi, a soției, a concubinelor și slugilor. Prin lege, viața lui aparține seniorului său. Acesta este obiceiul nostru.

— Deci un tată poate omorî pe oricine din casa lui ?

— Da.

— Atunci voi sînteți un popor de criminali.

— Nu.

În românește de Doina Cerăceanu

Toiagul păstoriei

Mioriță lae.
Lae-bucălae.
De trei zile-ncoace.
Gura nu-ți mai tace...

(MIORIȚA)

Și n-avea oi. Era nalt și zdravăn cît un munte, căci de-acolo de la munte o fi coborît neamul lor pentru a se căpătui pe dealurile noastre. Era tăcut, trist de cele văzute, trist de cele ce urma să le vadă, iar cînd, totuși, scotea o vorbă, glasul îi era sonor, senin, zimbăreț, cu unduiri de glume adunate de prin cele cîntece vechi. Sătenii îl ascultau, și-l ascultau, și-l tot ascultau, poate mai spune ceva, căci știa o lume întreagă că în gîtlejul cela lung și osos, ars de soare și bătut de vînturi, picură un răcnet ce poate înfiora, la un ceas de supărare, o pădure întreagă.

— Apăi, dac-o trăit la stină ș-o mincat cas dulce, ziceau cei cu glasurile subțirele atunci cînd baciul, o dată pe an, ieșindu-și din fire, cutremura codrul dintr-un capăt în altul. Nu-i plăcea însă groaza. Nici să fie prins de groază, nici să vîre groaza în alții nu-i plăcea, și trebuia să se întîmple lucruri nemaipomenite pentru a trezi în el mult tumultul cela de răcnet. Cum însă lucrurile nemaipomenite se întîmplă rar de tot, iar curiozitatea îl macină pe om zi cu zi, sătenii, cum îl zăreau, îi strigau de departe :

— Hai noroc, bădie, ce mai faci ?

— Bine, răspundea de obicei scurt, așezind cu grijă un suspin între două zîmbete senine. Voi ce mai faceți ?

— Tot bine.

Și cam atît, pentru că, de, așteaptă oițele, iar turma își are socotelile sale. Și chiar că socotit și măsurat era cum nu se mai poate. Măsurat la umblet, măsurat la cătătură, măsurat în toate poftele sale, și nu se lăsa furat de nici una dintre patimile și viciile acestei lumi. Crescut pe lîngă stînă, sub cupola albastră a cerului, de dimineață pînă sara, de cu primăvară pînă toamna tîrziu, an cu an, o fi ajuns singur cu mintea lui la acel mare adevăr că nimic nu e veșnic pe lume, toate sînt trecătoare.

Purta iarna cușmă naltă, țuguiată, suman lung, pînă la călcîie : vara purta pălărie de paie, cămeșă de cînepă tot lungă, pînă la genunchi, prinsă la brîu cu un chimir bătut în aramă, cremene, iască, așa încît, dacă din întîmplare într-o clipă s-ar fi stins toate focurile pe lume, de la chimirul cela ar fi început a se înfiripa viață din nou.

Știa mii și mii de lucruri din viața turmelor și cei care țineau cîte-o cornută la casă veneau cine știe de pe unde după sfat, după povață, și se întorceau fericiți cum nu se mai poate, pentru că, ziceau, întri cu un cîrlan ca vai de dînsul în ograda lui, și ieși de-acolo cu un berbec de toată frumusețea. Părea că a și fost adus pe lume pentru a nu se pierde sămînța mioarelor niciodată și el era conștient, era mîndru de înalta sa misiune, dar...

N-avea oi. Cioban de viță veche, cioban din talpă și pînă-n creștet, el, totuși, n-avea oi. An cu an i s-o fi tot împuținat turma și atunci cînd nu a mai avut ce paște, a părăsit dealurile celea fumurii din depărtare și s-a întors în satul lui de baștină. Adică vroia să se întoarcă, dar, din întîmplare, s-a oprit pe-o clipă sus, pe-un vîrf de deal, deasupra satului, și acolo a rămas, pentru că cel de-o petrecut atîția ani de unul singur, numai el și dealurile, revine cu greu înapoi în mijlocul oamenilor.

Și-a ridicat deci o căsuță acolo în vîrful dealului, pe-un petec de pămînt moștenit de la răposata sa maică. Niște rude mai îndepărtate se zice c-ar fi vrut să vină să-l ajute, dar el a ținut morțiș să le facă pe toate singur, cu mîna sa, și poate anume de aceea căsuța ridicată de dînsul aducea prin ceva a stină. Cu vremea și-a înjghebat și ogradă, și portiță și-a făcut, mă rog, ca toată lumea, numai că prea semăna ograda ceea a ocol, portița prin ceva amintea de strunga prin care trec dimineața oile, cînd le vine vremea mulsului.

— Mă rog — zîmbeau înțelegători sătenii —, dac-o trăit pe dealuri și în afară de stină n-o văzut nica în viața lui..

Vara gospodinele își făceau de obicei mîncarea la un cuptoraș închipuit undeva într-un fund de ogradă. Pentru a fi în rînd cu lumea și-a pus și el în bătătură trei pietroaie pe care își fierbea serile mămăliga. Se bănuia că pe lîngă mămăligă o mai fi avut el cîte ceva acolo pe măsuța ceea a lui, pentru că, dac-o venit vorba, se poate ține cu mămăligă seacă un asemenea om cu un asemenea glas ? Cei care trăiau mai pe-aproape de vîrful dealului se jurau că l-au văzut cum moaie acolo în ceva boțul cela de mămăligă, dar au fost luați în derîdere de către tot satul, pentru că, dacă n-avea omul oaie de ris la casă, în ce-ar fi putut el muia mămăliga ceea ?

N-avea oi, dar, pesemne, de la amărîtele celea de oițe, ce erau aduse pentru a fi doftorite, rămîneau în bătătură bumbăreze și serile, cînd se lăsa peste sat amurgul, presăra jăraticul dintre cele trei pietroaie cu mătărături de prin ogradă. Cînd umbrele amurgului, urcînd domol coama dealului, ajungeau pînă la picioarele lui, îl găseau șezînd în pirostii, lîngă cele trei pietroaie calde, cu fluierul la gură și, ca să-i mai treacă de urît, cum fac ciobenii, depăna colo cîte-o zdrenață de cîntec.

În cele amurguri nesfîrșite de vară, cînd se face și iar se face și nu se mai face odată sară, cîntarea și fumul din vîrful dealului se lăsau moale peste sat ca un semn de binefacere, de blagoslovire. Gospodarii mai de frunte, care știau rostul la toate și la toate aveau noroc, rideau de blagoslovirile celea ce veneau din vîrful dealului, zicînd că, iaca, s-o întors de la păscut, și-o muls oițele și, pînă se încheagă laptele, spune oilor povești. Totuși, fluierul din vîrful dealului nu se lăsa rușinat de două-trei vorbe înțepate, depănîndu-și înainte pasul și, așa strîmb și slinos cum era, avea fluierul cela darul de-a mîngîia, de-a îmbărbăta, de-a face sufletul să se rupă de la pămînt, să zboare, și sătenii, osîndiți de-a se fi tot tîrît ca rîmele, împreună cu fluierul cela se rupeau și ei pe-o clipă-două de la pămînt, să mai vadă ce face lumea în jur. Și, fericiți cum erau, îi cîntau-strigau din zborul cela :

Mai vin' bade pe la noi !
Lasă grije și nevoi,
Lasă turmele de oi
Și mai cîntă din cimpoi...

Auzind cum e cînstit, se făcea a zîmbi și cobora în vale să vadă ce mai face lumea. Cu fluierul la brîu, venea drept pe maidanul numit și vatra satului, venea pe locul cela sfînt unde se făcea joc, unde se lua lumea la trîntă, unde se adunau sătenii pentru a se jelui unul altuia sau pentru a ședea tăcuți unul lîngă altul, pentru că a fi un neam nu înseamnă neapărat a sta alături zi și noapte pentru a vedea care e mai mare și mai tare.

Ca toți ciobenii coborîți din singurătatea dealurilor, chiar și atunci cînd se pomenea în mijlocul mulțimii, rămînea oarecum sub ocrotirea propriei lui singurătăți. Uneori, însă, spre mirarea sa, el se lăsa topit încetul cu încetul de voia bună a tuturora și devenea vesel, petrecăreț cum nu se mai poate. Nimerit la cîte-o nuntă, la cîte-o cumătrie, răsturna în mijlocul lumii care întregi de voie bună. Știa să închine frumos un pahar, știa niște strigături de care nimeni să fi auzit vreodată, știa să răsucească în joc o codană, de-ți era mai mare dragul.

Avea el ceva din eterna blîndețe, fără care nici lumea nu poate fi concepută, nici viața nu poate fi trăită din plin. Vine o vreme cînd toți vor să fie copii, toți vor să se joace, dar grijile celea mari și grele, care nu pot fi în nici un fel aruncate în mijlocul drumului, păi, trebuie doar ca cineva să le primească și să le țină pe umerii săi, cît se vor veseli și nebuni cei din jur ? Împovărat de grijile lumii, se veselea și el cum putea împreună cu semenii săi. Dar, de-odată, parcă un vînt ar fi dat peste dînsul. Tresărea așa, din senin, și-l fura tristețea, și rămînea dus pe gînduri, cu privirea rătăcind hăt-hăt pe cele dealuri fumurii din depărtare.

— Lasă-l că s-o dus să-și caute oile, ziceau oamenii, văzîndu-și înainte de petrecere.

Nu avea nevastă, nu avea copii și nici c-ar fi putut să-i aibă, pentru că păstoritul nu e atît o îndeletnicire, cît o vocație, un destin, o cruce pentru toată viața, și cel care a luat toiagul, îndemnînd turma în urma lui, nu va mai putea nici el fără turmă, nici turma fără el.

Satul îl urmărea cu un fel de stimă ce semăna mai mult a zaviste. Se zicea, de pildă, că e vînjos cum nu se mai poate, dar toți cei doboriți de el, recunoscînd că au fost la pămînt, țineau să adauge că, e-he, de-ar fi umblat ei măcar o singură dată cu harapnicul pe umăr și cu fluierul la brîu, de-ar fi tot amăgit mălîga ceea cu cîte-un boțișor de brînză, i-ar arăta ei tăcutului din vîrful dealului ce-i aceea trîntă.

Se mai zicea că e mult prea zgîrcit la vorbă și, atunci cînd nu vrea el, nu poți scoate cu cleștele vorba dintr-însul. Și se mirau sătenii pentru ce-o fi tot adunat el acolo în sufletul lui cuvînt la cuvînt, glumă la glumă, ce are el de gînd să facă cu dînsele la bătrînețe ? După ce-l tot vorbeau de rău în fel și chip, amuțeau, fiecare gîndindu-se în sinea lui — mă rog, cînd ai oi și ai unde le paște, și cîinele se ține morțiș de umbra ta, poți să și taci cu săptămînile, iar cînd ești numai necazuri, numai datorii, cearcă de nu-ți ușura sufletul !

Se mai zicea : mintos ca și ciobanul cela din vîrful dealului. Și, într-adevăr, pe vremuri de răstrîște, pe vremuri de cumpănă, lumina minții cu cîte-o frază, că zicea o lume întreagă : uite, i-o ieșit un sfînt din gură ! Dar, pe de altă parte, cum să nu fie deștept cel care are timp pentru a cerne toate prostiile ce-i trec prin cap și le tot înăbușă acolo în fașă, fără a le fi spus cuiva. Că, iaca, sînt destui deștepți și aici în vale și, de i-ar fi înzestrat și pe dînșii ursitoarele cu darul tăcerii, și tăcutul cela al lor ar fi ținut mult, mult de tot, poate ar fi ieșit ceva sfînt și din gura lor, cine știe...

Se mai zicea : are noroc, i-o pus părintele mîna pe cap, însemnindu-l din mijlocul celor mulți și amărîți, drept care, pe la chindii, cînd, începeau a se întoarce care de la cîmp, care de la pădure, care de la tîrg, sătenii făceau ce făceau și căutau să intre în sat pe lîngă cocioaba din vîrful dealului. Era dovada bunului simț, pecetea unei zile împlinite, întoarcerea sara în sat pe lîngă casa ciobanului.

Lumea însă, de, ca lumea. Cei mai omenoși se mulțumeau pur și simplu cu faptul că trec pe lîngă casa lui, luînd bine sama pe unde calcă, pentru că drumeagul cela din vîrful dealului era numai piatră, numai lunecușuri. Alții însă căutau a zăbovi o clipă-două la portiță, pentru a se chiori în gospodăria omului să vadă pe unde o fi dosit el butoaiele celea cu zăr și legăturile celea cu caș dulce. După care oftau și-și vedeau de drum, pentru că ciobenii, după cum se știe, de dimineață și pînă sara tîrziu, pînă se ține răcoarea sînt cu turmele pe dealurile celea fumurii din depărtare.

Atunci însă cînd se întîmpla să fie stăpînul acasă și vedea oamenii opriți la portița lui, le ieșea numaidecît în întîmpinare și, cu pălăria drept lîngă inimă în semn de bună cuviință, cu creștetul descoperit, puțin îndemnat spre închinare, asculta răbdător, să vadă cu ce treburi o fi dat creștinii ceia pe la dînsul. Sătenii își tot lungeau vorba, legînd tei de curmei, și mai reveneau o dată la cele spuse, năzuind că poate-poate vor fi poftiți să intre, vor fi primiți cu o hrincă de caș, cel puțin să guste, să țină minte și ei cum, iaca atunci, în ziua ceea, au trecut cu tata ori cu mama, ori cu bunica pe lîngă casa ceea din vîrful dealului, dar, vai... Stăteau, bieții oameni, își tot lungeau vorba în fel și chip, dar nu erau poftiți să intre și nici nu erau primiți cu nimic, pentru că, după cum s-a mai spus...

Nu avea oi.

Hai, mă rog, nu avea oi, dar cum vine asta — să fii cioban și să nu ai oi ? Poți fi cioban cînd nu mai ai oi ? ! Iar dacă toată lumea te știe de cioban, iar tu cauți în fel și chip a da de înțeles că nu mai ai oi, atunci cum se cheamă una ca asta ? ! Sătenii din vale se șifonau rău și se tot ațițau unul pe altul împotriva ciobanului din vîrful dealului, așa încît nici că aveau ochi să-l vadă. De prin martie, de cum începeau oile a făta, și pînă hăt după Paști, cînd ieșeau vitele la păscut, satul, istovit de dorul fruptului, zicea că un asemenea chiabur hapsîn și lacom nici c-ar fi văzut pe fața pămîntului. La urma urmelor, dacă chiar n-are și n-are, și n-are oaie de ris la casă, de unde atîta mușchi, atîta vină, atîta vlagă ? Cu mămăligă și cozi de ceapă poți tu arunca un sat întreg peste spate serile, colo pe toloacă ? Da sumanul cela lung pînă la călcîie ? Cu fulgi de lînă culeși din mărăcinii de pe marginea drumului își face omul asemenea suman ? Își face omul o cușmă lungă de-un cot, dacă nu are oi multe, ca să aibă de unde alege o pielicică mai ca lumea ? Și apoi amnarul, cremenea și iasca — cine, mă rog, trăind în sat, poartă cu sine amnar, cremene și iască ? Și cui, mă rog, îi tot cîntă din fluier cînd se așază serile lîngă pietroaiele cele afumate ? Nu cumva javrei care stă și picură încolăcită la picioarele lui ? !

După ce-au fiert cît au fiert prin case și ogrăzi, numai ce vezi secăturile satului ieșind pe la răscruci, pentru a se întreba în gura mare : da de unde s-a mai luat el acolo în vîrful dealului și ne fumegă cerul satului, că, ce adică, nu-l cunoaștem pe tatăl lui, n-o ținem minte pe mama lui, nu știm din ce neam se trag ei cu toții ? O zi îl birfesc, o zi îl pîrăsc, două zile stau la pîndă. I s-au întîmplat de toate. Și de vîndut l-au vîndut, și pe-o cărăruie de codru des l-au găjbit, și în spate i-au sărit, și cu frînghii l-au legat, și de șreang au tras, dar nu i-au putut face nimic, pentru că, pe lîngă ocrotirea cerească, mai avea o bită de corn, noduroasă și grea ca fierul, care, la o clipă de supărare, se ovonea, vîră omul în pămînt dintr-o singură pălitură.

Cînd au văzut că nu-l pot ineca în zoi, au început a se mindri cu dînsul, zicînd că un asemenea voinic n-a mai văzut lumea. Iaca, luăm satele dimprejur la rînd — cine se poate lăuda cu un asemenea stejar ? Drept care, atunci cînd a venit Ziua Eliberării și satul urma să iasă cu pîne și sare în întîmpinarea eliberatorilor s-au dus în vîrful dealului de l-au poftit să meargă în fruntea tuturora, pentru că era nalt, voinic, frumos, pe cînd ceilalți prea erau ei mărunței și de tot felul.

..Kak jiveș, papasa ?" — se zice că l-au întrebat ostașii cu stele roșii acolo în largul cîmpurilor și el a zis ceea ce zicea de obicei cînd era întrebat cum o mai duce :

..Bine".

Cînd a început înregistrarea gospodăriilor și s-a ajuns la dînsul, activiștii din sat au vrut să afle ce are el în ogradă și în casă, de-o tot duce atît de bine ? Din păcate, nu era acasă și atunci i-au scris averea din spusele vecinilor și las că știm noi bine ce spun vecinii atunci cînd noi nu sîntem acasă.

Cum s-a trezit la împărțirea pămîntului, satul, fiind cam măricel și avînd pămînturi puține, s-a gîndit că, las, ce-i mai trebuie și lui pămînt ? L-a văzut cineva arînd, semănînd, prășind ? Nici imașuri nu i-au dat, căci pășuni nu ajungeau pentru oițele satului, iar chiaburul din vîrful dealului, las, a știut el pînă amu pe unde să-și poarte turmele, va ști el și de acum înainte.

— Bine.

— Iată însă că vine vremea predării piinii la stat, vremea impozitelor. După patru ani de război lumea își venea cu greu în fire, iar pămîntul, după ce-a ars o dată în focul războiului, după ce-a mai ars o dată, acum de secetă, era palid și sterp, numai colb și buruiană. De plouat nu mai ploua, cerul pururea senin, iar soarele, crunt și călit cum nu se mai poate, stîrnește tot ce i se nimerește în cale. Arde păpușoiul în trei frunze, arde grîul mai-mai gata să deie în spic, se posomorăște și deal, și vale, seacă fîntîna, seacă izvor, drumurile-s numai crăpături — intră copita calului și se calicește sărmana vită, de nu se adună lumea s-o ajute.

Datoriile creșteau întruna, iar semănăturile se îngălbeneau, se ofileau, cădeau la pămînt, și umbla lumea amărîtă, iar celuia de mai ținea cîte-o vită pe lîngă casă, chiar că îi era de-a scăpării. De păscut nu are unde o paște, de hrănit nu are cu ce o hrăni, iar agenții fiscali îi stau la poartă zi și noapte, cerîndu-i acoperirea laptelui, acoperirea cărnii, iar bietul om stă și se gîndește ce i-ar mai arunca el colo în iesle, căci e flămîndă biata vită.

Greul cel mare însă a căzut pe sama ciobenilor, căci cei de mai țineau oițe urmau să predea la stat lînă, brînză și pielicele. Tristă și jalnică a devenit cocioaba din vîrful dealului. Nu se mai încinge fumul de tizic deasupra satului, nu se mai aude fluierul, nu mai ajunge pînă în drum miros de făină fiartă, pentru că mămăliguța ceea mai trebuie să și ai din ce-o face.

Vecinii o fi avut de grijă să-i scrie oițe destule atunci cînd n-a fost el acasă, căci te prindea groaza de datoriile lui față de stat. Saci de lînă, tone de brînză, sute de pielicele mai rămîneau a fi cărate din vîrful dealului către gară și, pentru că acest lucru nu se întîmpla, iar vremea trecea, datoriile ciobanului tot creșteau și cu cît deveneau ele mai mari și mai grele, cu atît se tot schimba și atitudinea satului față de îndărătnicul și tăcutul păstor.

(Continuare în numărul viitor)

ION DRUȚĂ

● Numele scriitorului Ion Drută nu mai este, de multă vreme, o necunoscută pentru cititorul din țara noastră. Născut la 3 septembrie 1928 în satul Horodiște, din fostul județ Soroca (R.S.S. Moldovenească), cel ce avea să devină prozatorul și dramaturgul de notorietate mondială a urmat un drum care nu prevestea prin nimic viitoarea carieră scriitoricească. Absolvent al școlii primare din satul Ghica Vodă, unde se mutase cu părinții în 1939, el urmează apoi o școală de tractoriști (1945) și o alta tehnică, de pădurari (1946), o scurtă vreme lucrînd și în cadrul Sovietului sătesc (1947). În literatură debutează relativ tîrziu, la 23 de ani, revista „Octombrie" publicîndu-i prima povestire : „Problema vieții". După terminarea stagiului militar, se dedică o perioadă gazetăriei, lucrînd, pe rînd la „Țăranul sovietic", „Femeia Moldovei", și „Moldova socialistă". Editorial, debutează cu volumul de schițe „La noi în sat" (1952), următoarea carte fiind de aceeași factură : „Poveste cu dragoste" (1954), „Frunze de dor" (1955) este prima lucrare de proporții mai mari, în același an urmînd cursurile superioare de literatură la Moscova. După absolvirea acestora, publică, peste doi ani, culegerea de nuvele „Dor de oameni", urmată de volumele ce l-au impus definitiv în constiința cititorilor și a criticilor de specialitate : „Casa mare" (1959), „Balade din cîmpie" (1962), „Ultima lună de toamnă" (1963), „Povara bunătății noastre" (1967), „Doina" (1968), „Clopotnița" (1973, reeditată în 1984), „Păsările tinereții noastre" (1974), „Sfînta sfintelor" (1975), „Plecarea lui Tolstoi" (1978), „De la verde pînă la verde" (1982). În 1987 a început publicarea seriei de „Opere alese", în patru volume. Pentru opera sa literară scriitorul Ion Drută a fost decorat cu „Ordinul Lenin".

Opera sa a fost tradusă în aproape toate limbile popoarelor din U.R.S.S., precum și în bulgară, poloną, germană și franceză. În țara noastră, Ion Drută este cunoscut mai ales ca dramaturg. Oferim acum cititorilor una din cele mai frumoase nuvele ale sale, publicată inițial în revista „Literatura și Arta" (4 septembrie 1986), care apare la Chișinău. Vă lăsăm, deci, sansa descoperirii unui prozator de excepție, ale cărui virtuți vă vor încînta, fără îndoială.

TOM RAWORTH

● O mare parte a poemelor lui Tom Raworth (n. 1938, Londra) sînt adnotarea faptelor mărunte în genere, ceea ce le conferă o memorabilă și unică savoare. Poetul folosește versul lung, anecdotic, dar și simple notații concise, în care se înscriu imagini vibrante, sugestive. Din sentimentul său de teamă și incertitudine se degajă nostalgia și frustrarea pe care le resimte. Volumele sale ultime îl situează printre poeții de avangardă.

Ted Berrigan scria, prin 1970, despre Tom Raworth : „Sînt mîndru cînd îi citesc poemele, ele sînt desăvîrșirea umană a unui poet", iar Robert Creeley, într-un recent interviu, declară : „Tom Raworth este în momentul acesta cu adevărat cel mai interesant poet din Anglia. Sînt fascinat de ceea ce scrie. E un poet extraordinar."

Șase zile (joi)

În muzeul de artă modernă există trei tablouri
de modigliani
două sculpturi un exemplar al cărții lui
matisse
„jazz" cinci statui de germaine richier o formă
de ipsos la intrare statui de arp un
restaurant
și atelierul lui brâncuși reconstituit
era ora trei și jumătate fata din express-ul
american părea
tristă și dădea din cap
toți se sărutau ca-ntr-o reclamă pentru paris
la un chioșc de ziare am citit în guardian
despre grevă
la biblioteca institutului englez spuneau că
mr. ball
i-ar fi părăsit
în lettres nouvelles din iunie 1960 am citit că la
mormîntul
indianului american a avut loc un recviem
spontan
iar în nota de la subsol scria că a participat și
micul richard — o celebritate a jazz-ului
într-un ungher al atelierului său o scară urca
spre infinit
se afla acolo o lampă veche o secure și o
grămadă de lemne
m-am privit în oglinda lui brâncuși era rotundă.

Trăire grațioasă

singur ca patru cireșe pe un cireș
noaptea, luna nouă, drumuri ude
o molie sau un fulg de zăpadă
biciuie dincolo de geam

singur ca nasul roșu a patru clovni
îmbrîncite prin zăpadă
luciul lor ca patru ochiuri de geam albite
desenate dintr-o amintire imaginată

singur cum nu trăiesc alții
pipăind apă potrivită
toate obiectele se zgîie
conștiente de amintirile lor

singur ca durerea
destinzîndu-se de la sine
închipuindu-și că apar
vișine și trandafiri

Oglinda, oglinda pe roată

care e cadrul meu ?
batista caldă uscată
apăsată pe ochi

imaginar
îmi examinez
dragostea pentru acest copil

care-mi seamănă atît
eu sînt înăuntrul
mișcărilor lui

acum îmi scapă cheile
și se holbează la
capacul mașinii mele de scris

„toți marinarii tăi cu rău de mare
vîslesc spre casă"
auzim

timp, te iubesc
tu ești mijlocul prin care văd ca pe o noutate
același lucru

Prezentare și traducere de
Petronela Negoșanu

REVISTA STRĂINĂ

● **ROMANUL ISTORIC „SAGAUA RUSĂ"** de B. Kolokolov este dedicat descoperirilor marinarilor și navigatorilor ruși din prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Pe baza celor mai noi documente, autorul se străduiește să înfățișeze momentele dramatice ale istoriei descoperirii insulelor din Nord, dintre Ciukotka și Alaska, dintre Rusia și continentul american. Romanul pune în evidență, în egală măsură, și meritele navigatorului danez Vitus Bering, al cărui nume îl poartă marea și strîmtoarea care despart (sau apropie !) Asia de America.

De fapt, acțiunea romanului se desfășoară pe două planuri, el evidențiază meritele incontestabile ale lui Bering, dar și ale căpitanului rus Cirik, contemporanul lui Bering, care însă a atins țărmurile Americii cu un an înaintea celebrului navigator danez, după cum se poate constata din jurnalul de bord al expediției, recent descoperit.

În același timp, romanul are meritul de a descrie haosul de la curtea țarului, greutățile pe care trebuiau să le înfrunte navigatorii ruși plecați pe apele Nordului în căutarea de noi teritorii. „Sagaua rusă" face în felul acesta legătura dintre destinul căpitanului Cirik și al altor navigatori ruși, între care cei ai romanului „Patru căpitani" de N. Giukovski, „Prizonierii gheților și ai nopții" de N. Davidov și „Cuceritorii mărilor de gheață" de A. Badighinov.

● **„HOTEL DU LAC" ESTE, ÎN ORDINE CRONOLOGICĂ,** cel de al patrulea roman al scriitoarei engleze Anita Brookner. Celelalte trei romane ale autoarei, specialistă de reputație mondială în pictura secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea, fostă profesoară de istoria artelor la Cambridge, sînt dedicate vieții și operei pictorilor A. Watteau, J.B. Greuze și J.L. David.

Eroina romanului „Hotel du Lac", apărut la editura Traid/Panther din Londra, este scriitoarea Edith Hope, dar nu faptul că este scriitoare constituie elementul principal. Important este faptul că, avînd această îndeletnicire, ea poate fi cînd dorește, în toate anotimpurile, oaspetele hotelurilor elvețiene, pentru a-și scrie cărțile și pentru a-și restabili echilibrul psihic tulburat. Multiplele ei aventuri nu o vor ajuta însă prea mult în găsirea echilibrului, în cele din urmă ea găsindu-și refugiul în reintoarcerea la fostul ei iubit — David — bărbat căsătorit.

Anita Brookner este o observatoare fină și atentă. Portretele pe care le creionează sînt vii și plastice și reprezintă valoarea cea mai înaltă a cărții. Ne referim la personajele feminine, care dețin ponderea în roman, bărbații fiind mai mult decît pasageri, pretexte în existența femeilor.

Dacă nu ar cădea uneori în digresiuni și banalitate, „Hotel du Lac" ar fi cu adevărat o carte remarcabilă.

● **RUSTAM IBRAHIMBEKOV, NĂSCUT ÎN ANUL 1939,** cunoscut prozator și dramaturg din Azerbaidjan, este de profesie cibernetician. Multe dintre lucrările lui au trecut demult hotarele Uniunii Sovietice, fiind traduse în mai toate țările socialiste.

Ultimul lui roman se intitulează „Spovedaniile unui mincinos" și are ca model vechile povești populare medievale și romanele picarești renascentiste, dar, pe cîtă vreme eroii acestora au și unele trăsături pozitive, „eroul" lui Ibrahimbekov, Eduard, este un tip compromis. El și-a edificat cariera pe înșelarea sistematică a celor din jur, a celor apropiați lui. Mai întîi o înșelă pe mama sa, femeie simplă dintr-un sat din Azerbaidjan, mințind-o că a intrat la facultate la Moscova, apoi joacă rolul studentului fruntaș, al absolventului. Mimează o funcție importantă, cu onorurile aferente și salariu corespunzător. Nu ezită să-i mintă pe concetățenii săi pe care îi întîlnește întîmplător la Moscova.

Pe aceleași principii își bazează și viața intimă. Acțiunea romanului culminează cu întoarcerea lui Eduard în Azerbaidjan, unde se încurcă într-o poveste de dragoste. Cu acest prilej cheltuiește banii destinați construirii unui mormînt pentru mama sa. Totul se nărule ca un castel de nisip. Starea de ușurare care urmează acestui moment pare a fi începutul unei posibile evoluții. „Speranța că nu va mai trebui să mint de acum încolo, să spun cu glas tare ceva, cînd eu gîndesc altceva, că nu va mai trebui să suspectez partenerul pentru a mă convinge cît și ce știe despre mine și dacă nu cumva mă va trăda cu prima ocazie... această speranță răscumpărată cu greu, valorează mai mult decît tot ce am pierdut pînă acum", spune în final eroul lui Rustam Ibrahimbekov.

● **ACTORUL AMERICAN ROBERT REDFORD A FONDAT,** în colaborare cu rețeaua de cinematografe Cineplex Odeon o organizație al cărei scop este acela de a încuraja producerea filmelor care oglindesc diferite aspecte ale societății americane contemporane.

Redford a motivat această hotărîre prin aceea că vrea să elimine marele număr de agenți, avocați și intermediari care în mod tradițional fac greutăți regizorilor independenți care realizează filme despre realitățile Americii contemporane, precum și artiștilor care apar în filmele acestora.

SPORT

Luăm formă de lup

Să-mbrăcăm tunică albă, toți cei ce-am învins, umăr la umăr cu Steaua, pe Rangers Glasgow, și să așteptăm cu bucurie calmă deschiderea lunii aprilie. Ca să luăm formă de lup împotriva Benficăi sau Realului.

Souness, antrenorul jucător al lui Rangers, n-are decît să îmbrace tunică galbenă. Oricît sînge rău mi-a făcut mie Souness ăsta, astăzi, parcă mă simt stînjenit față de el — una, fiindcă mi-a fost totdeauna milă de milionarii în lire sterline, a doua, fiindcă știu că cei înfrinți nu-nvață niciodată să devină oameni, te așteaptă plini de răbdare ca să te jupoaie. Numai Rapidul, cea veșnic înfrîntă, violeta noastră din cringuri de tămîioasă, nu se mișcă nici bătută cu vergeaua de pe locul 17 din clasament. A învățat pe de rost fraza mea : Rapidul nu e o echipă, ci un sentiment, și nu-i mai pasă de nimic. Observați cum umblu cu trei cupe de lalea jur împrejurul paharului cu miere și amin să vă înșir toate gîndurile mele frumoase despre Steaua. Păi ce pot să vă spun, dacă imediat după consumarea minutului 4, cînd Lăcătuș a înscris un gol magistral, răstignind șaptejcinci de mii de scoțieni și făcînd ca pereții caselor noastre să limpezească de primăvară, eu am închis aparatul de radio și, pradă superstiției c-aș putea să le-aduc băieților ghinion din prea multă bucurie, n-am permis nici unui membru al familiei și nici prietenilor să umble la butoanele lui, ca să nu sperie norocul ! Doar cînd și cînd, numai eu singur din casă (să nu mai credeți în gogomănia că între oamenii de același neam e doar o graniță de inimă) crăpam ușor fereastra spre noaptea din Glasgow. Și, mînă ruptă cum sînt, am căzut peste amîndouă golurile scoțienilor. La primul dintre ele am azvîrlit pe scări un prieten, și așa dus pe jumătate pe lumea ailaltă.

La al doilea, am început să urlu la un pictor : ce-i, mă, de ce te-ai înnegrit !? Numai un miel tolomac, ca tine, întorcîndu-se de la pășune, behăie spre berbecul-tată : scoate, bre, cuțitul și taie vițelul cel gras pentru întoarcerea fiului risipitor. Rușine să-ți fie, ai risipit moștenirea de la maică-ta, ți-ai risipit talentul. Dacă n-ar fi fost ferm convins că băieții noștri, aflați în vîrtejul bătăliei, la mii de kilometri distanță, au nevoie, spre a învinge, de toată concentrarea lui nervoasă, mi-ar fi sărit în gît. La sfîrșitul meciului, fiindcă de cu seară declarasem, sigur de mine, că Steaua va înscrie un gol în primele cinsprezece minute, pentru ca să îmbrăcăm noi tunica albă, cel de-al doilea prieten mi-a zis : mă, cad în genunchi și-ți jur : ai gură de aur. Și eu, pentru că, acum, peste lume lopăta un vînt vestind înflorirea magnoliilor, i-am răspuns : dac-aveam aur să-l arunc în gură, în seara asta eram la Glasgow ; n-am decît o nemernică de gripă — și m-am ferit ca de dracu să zic spaniolă, fiindcă nu doresc să cădem în semifinală cu Real Madrid, ci cu Benfica Lisabona, ca să le plătim portughezilor pentru durerea pricinuită cîndva, cu mînă străină, Universității Craiova.

Fănuș Neagu

Ultima oră: am căzut cum am gîndit : am căzut cu Benfica. Vom fi în finală cu Realul !

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Fruntelată
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A. I. Zăinescu
(secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC
CASA SCÎNTEII